

Pali Text Society

SAMANTAPĀSĀDIKĀ

BUDDHAGHOSA'S COMMENTARY ON
THE VINAYA PITAKA

EDITED BY

J. TAKAKUSU

PH D. (LEIPZIG), D LITT., M A (LONDON)

FORMERLY HON. PROFESSOR, TOKYO IMPERIAL UNIVERSITY, MEMBER IMPERIAL ACADEMY,
TOKYO

AND

MAKOTO NAGAI

D. LITT. (TOKYO)

PROFESSOR, TOKYO IMPERIAL UNIVERSITY

ASSISTED BY

KOGEN MIZUNO

BUNGAUSHI (TOKYO)

VOL. VII

LONDON

PRINTED FOR THE PALI TEXT SOCIETY

by

THE CEYLON DAILY NEWS PRESS, LAKE HOUSE, MACCALLUM ROAD,
COLOMBO, CEYLON

1947

The cost of this volume has been
donated by

**Mr. and Mrs. M. Walter Salgado
of "Srinagar", Panadura, Ceylon**

in memory of

the late Mr. and Mrs. M. M. Salgado
of Panadura, and of the late
Mr. M A. Perera of "Swarnagiri",
Pananadura.

nibbānapaccayo hotu

Samantapāsādikā Nāma Vinayaṭṭhakathā

PARIVĀRA-VANNAṆĀ

NAMO TASSA BHAGAVATO ARAHATO SAMMĀ-
SAMBUDDHASSA

I

*Vissuddhaparivārassa parivāro ti bhāsane,
dhammakkhandhasarīrassa khandhakānaṃ anantarā,
saṅgahaṃ yo sammākulho¹, tassa pubbāgataṃ nayam
hitvā dāni karissāmi anuttān' atthavannanaṃ.

Tattha *yan tena bhagavatā... .pe.....paññattan* ti ādinayap-
pavattāya tāva pucchāya ayam sankhepattho: yo so bhagavā
sāsanassa ciraṭṭhitikattham Dhammasenāpatinā saddham-
magāravabahuṃānavegasamussitam añjalim sirasmim patit-
ṭhapetvā yācīto dasa atthavase paticca vinayapaññattiṃ
paññāpeti, *tena bhagavatā* tassa tassa sikkhāpadassa paññatti-
kālam *jānatā*, tassā tassā sikkhāpadapaññattiyā dasa attha-
vase *passatā*, apī ca pubbenivāsādīhi jānatā, dibbena cakkhunā
passatā, tīhi vijjāhi chahi vā pana abhiññāhi jānatā,
sabbattha appaṭihatena samantacakkhunā passatā, sabba-
dhammājānanasamattāya paññāya jānatā, sabbasattānaṃ
cakkhuvīsayātītāni tirokuttādigatāni cāpi rūpāni ativisuddhi-
ena mamsacakkhunā ca passatā, attahitasādhikāya samādhīpa-
datthānāya paṭivedhapaññāya jānatā, parahitasādhikāya

karunāpadatthānāya desanāpaññāya passatā, arahatā sammā-sambuddhena yam pathamam pārājikam paññattam, tam kattha paññattam, kam ārabbhā paññattam kismim vatthusmim paññattam.

atthi tattha paññatti ...pe ...ken' ābhatan ti pucchāvissaj-jane¹ payantena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammā-sambuddhena pathamam pārājikan ti idam kevalam pucchāya āgatass' ādipadassa paccuddharanamattam eva. Kattha paññattan ti Vesāhiyā paññattam. kam ārabbhā ti Sudinham Kalandaputtam ārabbhā ti evam ādinā pana nayena puna pi ettha ekekaṃ padam pucchitvā va vissajjitam 'ekā paññattī ti yo pana bhikkhu methunaṃ dhammam patiseveyya pārājiko hoti asamvāso ti ayaṃ ekā paññattī dve anupaññattīyo ti antamaso tiracchānagatāya pīti ca sikkham appaccakkhāyā² ti ca makkatī-Vajjiputtakavatthūnaṃ vasena vuttā imā dve anupaññattīyo ettāvatā atthi tattha paññatti. anupaññatti anuppaññapannattīti imissā pucchāya dve kotṭhāsā vissajjitā honti tatīyam vissajjetum anuppannapaññatti tasmim n' atthi ti vuttam. ayaṃ hi anuppannapaññatti nāma anuppanne dose paññattā. sā attha garudhammavasena bhikkhunīnam yeva āgatā, aññatra n' atthi, tasmā vuttam anuppannapaññatti tasmim n' atthi ti. sabbatthapaññattī ti majjhimadesa c'eva paccanta-janapadesu ca sabbattha paññatti vinayadharapañcamena ganena upasampadā, gunangunūpāhanā, dhuvanhānam³, cammattharanan ti imāni hi cattāri sikkhāpadāni majjhimadesa yeva paññatti, etth' eva etehi āpatti hoti, na paccantimajanapadesu. sesāni sabbān' eva sabbatthapaññatti nāma sādharanapaññattī ti bhikkhūnañ c'eva bhikkhunīnañ ca sādharanapaññatti. suddhabhikkhūnam eva hi suddhabhikkhūnaṃ vā paññattam sikkhāpadam asādharanapaññatti nāma hoti idam pana bhikkhum ārabbhā uppanne vatthusmim yā pana bhikkhunī chandaso methunaṃ dhammam patiseveyya antamaso tiracchānagatena pi pārājikā hoti asamvāso ti

¹ B2 visajjane

² B2. apacca°

³ B2 dhūva°.

bhikkhunīnam pī paññattam vinitakathāmattam eva hī tāsam n' atthi, sikkhāpadam pana atthi tena vuttam *sādhāraṇapaññattī* tī. ubhatopaññattiyam pī es' eva nayo byañjanamattam eva hī ettha nānam bhikkhūnam bhikkhunīnam pī sādhāranattā sādhāraṇa-paññattī ubhinnaṃ pī paññattattā *ubhatopaññattī* tī. atthe pana bhedo n' atthi *nīdānogaḍḍhan* tī yassa siyā āpatti so āvikareyyāti ettha sabbāpattinam anupavittattā nīdānogaḍḍham nīdāne anupavittan tī attho *dutiyena uddesenā* tī nīdānogaḍḍham nīdānapariyāpannam pī samānam tatr' ime cattāro pārājikā dhammā tī ādinā dutiyen' eva uddesena uddesam āgacchatī *catunnam vipattīnan*¹ tī silavipattiādinam pathamā hī dve āpattik-khandhā *silavipatti* nāma avasesā pañca ācāravipatti² nāma micchādittī ca antaggāhikadittī ca dīttvivipatti² nāma ājīvaḥetu-paññattāni cha sikkhāpadāni ājīvavipatti² nāma itī imāsam catunnam vipattīnam¹ idam pārājikaṃ silavipatti² nāma hotī *ekena samutthānenā* 'tī dvangīkena ekena samutthānenā ettha hī cīttam angam hotī. kāyena pana āpattim āpatti āpajjatim tena vuttam *kāyato ca cīttato ca samutthātī* tī.

dvīhi samathehī tī āpanno 'sī tī sammukhā pucchīyamāno āma āpanno 'mhī tī patijānāti tāvad eva bhaṇḍana-kalhaviggahā vūpasantā hontī sakkā ca hotī tam puggalaṃ apānetvā uposatho vā pavāranā vā kātun tī. itī *sammukhāvinayena ca patipññātakaranena cā* tī dvīhi samathehī *sammattī*, na ca tappaccayā koci upaddavo hotī yam pana uparī paññattivaggena katamena samathena *sammattī* tī vuttam, tam sāmatham otāretvā anāpatti¹ kātum na sakkā tī imam attham sandhāya vuttam *paññattivīnayo* tī yo pana bhikkhū tī ādinā nayena vuttamātīkā paññattivīnayo tī attho. *vibhattī* tī padabhājanīyam vuccati *vibhattī* tī vibhangass' ev' etam nāmam *asamvaro* tī vītikkamo. *samvaro* tī avītikkamo *yesam vattatī* tī yesam vinayapīṭakāni ca atthakathā ca sabbā pagunā tī attho *ke dhārentī* tī ke etam patha-

¹ Bz vipattīnam² Bz. °vipatti³ Bz anāpattim

karunāpadatthānāya desanāpaññāya passatā, arahatā sammā-sambuddhena yam pathamam pārājikam paññattam, tam kattha paññattaṃ, kam ārabha paññattam kismim vatthusmim paññattam.

atthi tattha paññatti pe ...ken' ābhatan ti pucchāvissaj-jane² payantena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammā-sambuddhena pathamam pārājikan ti idam kevalam pucchāya āgatass' ādipadassa paccuddharanamattam eva Kattha paññattan ti Vesālīyā paññattam kam ārabhā ti Sudinnam Kalandaputtam ārabhā ti evam ādinā pana nayena puna pi ettha ekekam padam pucchitvā va vissajjitam. 'ekā paññatti ti yo pana bhikkhu methunam dhammam patiseveyya pārājiko hoti asamvāso ti ayam ekā paññatti dve anupaññattiyo ti antamaso tiracchānagatāya pīti ca sikkham appaccakkhāyā² ti ca makkatī-Vajjiputtakavatthūnam vasena vuttā imā dve anupaññattiyo ettāvatā atthi tattha paññatti anupaññatti anuppaññapannattiti imussā pucchāya dve kotthāsā vissajjitā honti tatiyam vissajjetum anuppanna-paññatti tasmim n' atthi ti vuttam ayañ hi anuppannapaññatti nāma anuppanne dose paññattā. sā attha garudhammavasena bhikkhunīnam yeva āgatā, aññatra n' atthi, tasmā vuttam anuppannapaññatti tasmim n' atthi ti sabbatthapaññatti ti majjhimadesse c'eva paccanta-janapadesu ca sabbattha paññatti vinayadharapañcamena ganena upasampadā, gunāṅgunūpāhanā, dhuvañhānam³, cammattharanan ti imāni hi cattāri sikkhāpadāni majjhimadesse yeva paññatti, etth' eva etehi āpatti hoti, na paccantimajanapadesu sesāni sabbān' eva sabbatthapaññatti nāma sādharanapaññatti ti bhikkhūnañ c'eva bhikkhunīnañ ca sādharanapaññatti. suddhabhikkhūnam eva hi suddhabhikkhunīnam vā paññattam sikkhāpadam asādharanapaññatti nāma hoti. idam pana bhikkhum ārabha uppanne vatthusmim yā pana bhikkhunī chandaso methunam dhammam patiseveyya antamaso tiracchānagatena pi pārājikā hoti asamvāso ti

² B2 visajjane

² B2 apacca°.

³ B2. dhūva°

bhikkhuninam pi paññattam. vinitakathāmattam eva hi tāsam n' atthi, sikkhāpadam paṇa atthi. tena vuttam *sādhāraṇapaññattī* ti. ubhatopaññattiyam pi es' eva nayo. byañjanamattam eva hi ettha nānam bhikkhūnam bhikkhuninam pi sādhāranattā sādhāraṇa-paññattī ubhinnam pi paññattattā *ubhatopaññattī* ti atthe pana bhedo n' atthi *nīdānogadham* ti yassa siyā āpatti so āvikareyyāti ettha sabbāpattinam anupavittthattā nīdānogadham nīdāne anupavittthan ti attho *dutiyena uddesenā* ti nīdānogadham nīdānapariyāpannam pi samānam tatr' ime cattāro pārājikā dhammā ti ādinā dutiyen' eva uddesena uddesam āgacchatī *catunnam vipattinā*¹ ti silavipattiādinam pathamā hi dve āpattik-khandhā *silavipatti* nāma avasesā pañca ācāravipatti² nāma micchādīṭṭhi ca antaggāhikadīṭṭhi ca dīṭṭhivipatti² nāma ājīvahetu-paññattāni cha sikkhāpadāni ājīvavipatti² nāma itī *imāsam catunnam vipattinā*¹ idam pārājikam silavipatti² nāma hoti *ekena samutthānenā*³ ti dvangikena ekena samutthānenā³ ettha hi cīttam angam hoti kāyena pana āpattim āpatti āpajjatim tena vuttam *kāyato ca cīttato ca samutthā*³ ti.

dvīhi samathehī ti āpanno 'sī ti sammukhā pucchīyamāno āma āpanno 'mhi ti patijānāti tāvad eva bhandara-kalaha-viggahā vūṇasantā hontī sakkā ca hoti taṃ puggalam apānetvā uposatho vā pavāranā vā kātun ti itī *sammukhāvinayena ca pativīñātākaranena cā* ti dvīhi samathehī *sammā*¹, na ca tappaccayā koci upaddavo hoti yaṃ pana upaṇi paññattivaggena katamena samathena *sammā* ti vuttaṃ, taṃ sāmatham otāretvā anāpatti¹ kātum na sakkā ti imam attham sandhāya vuttam *paññattivīnayo* ti yo pana bhikkhū ti ādinā nayena vuttamātikā paññattivīnayo ti attho. *vibhattī* ti padabhājanīyam vuccatī *vibhattī* ti vibhangass' ev' etam nāmam *asaṃvaro* ti vītikkamo *saṃvaro* ti avītikkamo *yesam vattatī* ti yesam vinayapitakaṃ ca atthakathā ca sabbā pagunā ti attho. *ke dhārentī* ti ke etam patha-

¹ B₂ vipattinam² B₂ °vipatti³ B₂ anāpattim

mapārājikam pālito ca atthato ca dhārenti na hi sakkā sabbam vinayapitakam ajānantena etassa attho jānrtun ti. *Ken' ābhata* ti idam pathamāpārājikam pālivasena ca atthavasena ca yāva ajjatanam kālam kena ānītan ti *param-parābhata* ti paramparāya ānītam

idāni yāya paramparāya ānītam, tam dassetum *Upāli Dāsako cā* ti ādinā nayena porānahehi mahātherehi gāthāyo thapitā tattha yam vattabbam, tam nidāna-vannanāyam eva vuttam. iminā nayena dutiyapārājikādi-pucchāvissajjanesu pi vinicchayo vedītabbo ti.

Mahāvibhange paññattivāra-vannanā nitthitā

Ito param *methunam dhammam patisevanto* katv *āpattiyo āpajjati* ti ādippabhedo katāpattivāro, *methunam dhammam patisevantassa āpattiyo catunnam vipattinam* katv *vipattiyo bhajanti* ti ādippabhedo vipattivāro, *methunam dhammam patisevantassa āpattiyo sattannam āpattikkhandhānam* katv *āpattikkhandhehi sangahitā* ti ādippabhedo saṅgahavāro, *methunam dhammam patisevantassa āpattiyo channam āpattisamutthānānam* katv *samutthānehi samutthanti* ti ādippabhedo samutthānavāro, *methunam dhammam patisevantassa āpattiyo catunnam adhikaranānam katamam adhikaraṇan* ti ādippabhedo adhikaranavāro, *methunam dhammam patisevantassa āpattiyo sattannam samathānam* katv *samathehi sammanti* ti ādippabhedo samathavāro, tad anantaro samuccayavāro ti ime sattavārā uttānatthā eva tato param *methunam dhammam patisevanapaccayā pārājikam* kattha *paññattan* ti ādinā nayena puna paccayavasena eko paññattivāro, tassa vasena purimasadisā eva katāpattivārādayo sattavārā ti evam apare pi atthavārā vuttā, te pi uttānatthā eva iti ime aṭṭha purimā aṭṭhā ti Mahāvibhange solasavārā dassitā.

II

tato param ten' eva nayena Bhukkhunivibhange pi soḷasa vārā āgatā ti evam ime ubhato-vibhange dvattimsavārā

pālinayen' eva veditabbā. na h' ettha kuñci pubbe avinichitaṃ nāma atthi.

III

tad anantarāya pana samutthānakathāya anattā itī nicchayā tī anattā itī nicchitā. sabhāgadhammānan ti aniccā-kārādihi sabhāgānaṃ sankhatadhammānam nāmamattaṃ na nāyati ti nāmamattam pi na paññāyati dukkhāhānaṃ ti dukkhaghātanam. Khandhakāya ca Mātikā tī Khandhakāyā ca Mātikā tī attho ayam eva vā pātho samutthānaniyato katan ti samutthānam niyato katam niyatakatam niyatasamutthānan ti attho etena bhūtārocana¹-corivutthāpana' ananuññāta-sikkhāpadattayassa sangaho paccetabbo etāneva hi tīni sikkhāpadāni niyatasamutthānāni aññehi saddhīm asambhinnasamutthānāni sambhedam nidānañ c' aññān² .ti aññam pi sambhedāñ ca nidānañ ca. tattha sambhedavacanena samutthānasambhedassa gahanam paccetabbaṃ. tāni hi tīni sikkhāpadāni thapetvā sesāni sambhinnasamutthānāni. nidānavacanena sikkhāpadānam paññattidesasankhātāṃ nidānam paccetabbam³ sutte dissanti uparī tī sikkhāpadānam samutthānaniyamo sambhedo nidānan ti imāni tīni suttamhi eva dissanti paññāyanti tī attho tattha ekena samutthānena samutthāti kāyato ca cittato cā tī ādimhi tāva purīmanayen' eva samutthānaniyamo ca sambhedo ca dissanti. itaram pana nidānam nāma

Vesāliyā Rājagahe Sāvattuyā ca Ālavī

Kosambiyā ca Sakkesu Bhaggesu ca paññattā⁴ 'tī evam uparī dissati. parato āgate sutte dissatīti veditabbaṃ

Vibhange dvīsū⁵ 'tī gāthāya ayam attho. yam sikkhāpadam dvīsū Vibhangesu paññattam uposathadivase bhikkhū ca bhikkhuniyo ca uddisanti, tassa yathā nāyam samutthānam pavakkhāmi, tam me sunāthā⁶ 'tī sañcarittānubhāsanañ cā tī sañcarittañ ca samanubhāsanañ ca atirekañ ca cīvaran ti

¹ B₂ °rocana

² B₂ purīmanaye samu°

atirekacivaram kathunan ti attho *lomāni padasodhammo* ti elakalomāni ca padasodhammo ca. *bhūtam*¹ *saṃvidhānena cā* ti bhūtārocanañ ca saṃvidahitvā addhānappatipajjanañ ca. *theyyadesanacoriñ cā* ti theyyasattho ca chattapānissa agūlānassa dhammadesanā ca corivutthāpanañ ca *ananuññātāya terasā* ti mātāpītusāmikehi ananuññātāya saddhim imāni terasa samutthānāni honti *sadisā idha dissare* ti idha Ubhatovibhaṅge etesu terasa samutthānasīsesu ekekasmim aññāni pi sadisāni samutthānāni dissanti. idāni tāni dassetum *methunam sukkasamsaggo* ti ādi vuttam. tattha *methunan* ti idam tāva pathamapārājikam nāma ekam samutthānasīsam. sesāni tena sadisāni. tattha *sukkasamsaggo cā* ti sukkavissatthi² c' eva kāyasamsaggo ca *anīyatā pathamikā* ti, pathamam anīyatasikkhāpadam *pubbupaparipācītiā* ti jānam pubbupagatam bhikkhun ti sikkhāpadañ ca bhikkhunīparipācitapindapātasikkhāpadañ ca *raho bhikkhunīyā sahā* ti bhikkhunīyā saddhim rahonīsajjasikkhāpadañ ca. *ṣaḍhōjane raho dve cā* ti saḍhōjane kule anupakhajja³ nīsajjasikkhāpadañ ca dve rahonīsajjasikkhāpadañ ca. *angulī udake hasan* ti angulīpatodakañ ca udae hasadhammasikkhāpadañ ca *pahāre uggire c' evā* ti pahāradānasikkhāpadañ ca talasattikauggīranasikkhāpadañ ca *tepaññāsā ca sekkhiyā* ti parimandalanīvāsanādīni khuddakavannanāvaśāne vuttāni tepaññāsasekkhiyasikkhāpadañ ca *adhakkhagāmāvassutā*³ ti bhikkhunīnam adhakkhakasikkhāpadañ ca gāmantaragamanam avassutā avassutassa hatthato khādaniyabhojanīyagahanasikkhāpadañ ca *talamatthañ ca sudhikā* ti talaghātakaṃ jatumatthaṃ udakasuddhikādiyanañ ca. *vassaṃ vutthā ca ovādan* ti vassaṃ vutthā chappañcayojanāni sikkhāpadañ ca ovādāya āgamanasikkhāpadañ ca. *nānubandhe pavattinim* ti yā pana bhikkhunī vutthāpitam dve pavattinim dve vassāni nānubandheyyā ti vuttasikkhāpadañ ca. *ime sikkhā* ti imā sikkhāyo. *lingavipariyāyo kato Kāyamānasikā kātā* ti kāyacittasamutthāna katā.

¹ B2 bhūta² B2 °vissatthi³ B2 adhakkham gāmā°

adinnan ti idam tāva adinnādānan ti vā dutiyapārājikaṇ
 ti vā ekam samutthānasisaṃ sesāni tena sadisāni tattha
viggahuttarīn ti manussaviggaha-uttarimanussasikkhāpadāni
dutthulla attakāminin ti dutthullavācāattakāmapāricariya-
 sikkhāpadāni *amūlā aññabhāgyā* ti dve dutthadosasikkhā-
 padāni *aniyatā duttiyā* ti duttiyam aniyata-sikkhā-
 padam *acchinde parināmane* ti sāmam cīvaram datvā
 acchindanañ ca sanghikalābhassa attano parināmanañ
 ca. *musā-omasa-pesunā* ti musāvādo ca omasavādo ca
 bhikkhupesunñāñ ca. *dutthulla-pathavīkhanē* ti dutthullā-
 patti ārocanañ ca pathavīkhanañ ca *bhūtaṃ aññāya*
ujjhāpe ti bhūtagāma-aññavādaka-ujjhāpanaka-sikkhāpa-
 dāni. *nikkaddhanam sīncanañ* cā ti vihārato nikkad-
 dhanañ ca udakena tīnādi sīncanañ ca *āmsahetu bhuttāvi*
 ti āmsahetu bhikkhuniyo ovaḍantī ti sikkhāpadañ ca bhuttāvi
 anatirittena khādanīyādīnā pavārana-sikkhāpadañ ca *ehi*
anādari bhimsā ti eh' āvuso gāmam vā ti sikkhāpadañ ca
 anādariyañ ca bhikkhubhimsāpanakañ ca *apanāhe* ca
jīvitān ti pattādinam apanidhāna-sikkhāpadañ ca sañcicca
 pānam jīvitā voropanañ ca *jānam sappānakam kamman*
 ti jānam sappānakaudaka-sikkhāpadañ ca puna kammāya
 ukkotanañ ca *ūnasamvāsanāsana* ti ūnavisativassa-sikkhā-
 padañ ca ukkhittakena saddhim samvāsa-sikkhāpadañ ca
 nāsitakasāmanerasambhoga-sikkhāpadañ ca *sahadhammi-*
kam vilekhā ti sahadhammikaṃ vuccamāna-sikkhāpadañ ca
 vilekhāya samvattantīti āgata-sikkhāpadañ ca *moho amū-*
lakena cā ti mohanake pācittiya-sikkhāpadañ ca amūlakena
 sanghādisesena anuddhamsana-sikkhāpadañ ca *kukkucca*
dhammikaṃ cīvaram datvā ti kukkucca upadahanañ ca
 dhammikānam kammānam chandam datvā khiyanañ ca
 cīvaram datvā khiyanañ ca *parināmeyya puggale* ti saṅghi-
 kam lābham puggalassa parināmana-sikkhāpadam *kīn te*
akālam acchinde ti kīn te ayye eko purisapuggalo karissatīti
 āgata-sikkhāpadañ ca akālacīvaram kālacīvaran ti adhi-
 thahitvā bhājana-sikkhāpadañ ca bhikkhuniyā saddhim
 cīvaram parivattetvā acchindana-sikkhāpadañ ca *duggaṇi*

nrayena cā ti duggahitena duppadhāritena¹ paraṃ ujjhā-
 pana-sikkhāpadaṃ ca nrayena vā brahmacariyena vā abhisā-
 pana-sikkhāpadaṃ ca. *ganam vibhanga dubbalaṃ* ti ganassa
 cīvaralābham antarāyam kareyyā ti ca dhammikaṃ cīvara-
 vibhangam patibāheyyā ti ca dubbala-cīvarapaccāsāya cīvara-
 kālasamayam atikkameyyā ti ca vutta-sikkhāpadāni. *kathu-
 nāphās' upassayan* ti dhammikaṃ kathinuddhāram patibā-
 heyya bhikkhuniyā sañcicca aphāsum kareyya bhikkhuniyā
 upassayam datvā kupitā anattamanā nikkaddheyya vā ti
 vutta-sikkhāpadāni. *akkosa candi macchari* ti bhikkhum
 akkoseyya vā paribhāseyya vā candikatā ganam paribhāseyya
 kule maccharinī assā ti vutta-sikkhāpadāni. *gabbhinī²
 ca pāyantiyā* ti gabbhinim vutthāpeyya pāyantim vutthāpeyyā
 ti vutta-sikkhāpadāni. *dve vassā sikkhāsanghenā* ti dve
 vassāni chasu dhammesu asikkhitasikkham sikkhamānam
 vutthāpeyya sikkhitasikkham sikkhamānam sanghena asam-
 matam vutthāpeyyā ti vutta-sikkhāpadāni. *tayo c' eva
 gihigatā* ti ūnavādasavassam gihigatam paripunnadvā-
 dasavassam gihigatam dve vassāni chasu dhammesu asikkhi-
 tasikkham dve vassāni sikkhitasikkham sanghena asam-
 matan ti vutta-sikkhāpadāni. *kumārībhūtā tisso* ti ūnavīsati-
 vassam kumārībhūtan ti ādinā nayena vuttā tisso. *ūna-
 dvādasasammata* ti ūnavādasavassā vutthāpeyya paripunna-
 dvādasavassā sanghena asammata vutthāpeyyā ti vutta-
 sikkhāpadadvayam. *alam tāva sokāvāsan³* ti alam tāva te
 ayye vutthāpitenā ti ca candim sokāvāsam sikkhamānam
 vutthāpeyyā ti ca vutta-sikkhāpadadvayam. *chandā anu-
 vassā ca dve* ti pārvāsikachandadānena sikkhamānam
 vutthāpeyya anuvassam vutthāpeyya ekam vassam dve
 vutthāpeyyā ti vutta-sikkhāpadattayam. *samutthānā tikā
 katā* ti tikasamutthānakatā.

sañcari kuti vihāro ti sañcarittam saññācīkāya kutikaranam
 mahallakavihārakaraṇaṃ ca. *dhovanaṃ ca patiggaho* ti

¹ B2 dupadhāritena

² B2 gabbhinī

³ B2 sokavassan

aññātikāya bhikkhuniyā purānacivara-dhovāpanaṇ ca cīvarapatiggaḥanaṇ ca *viññatti' uttari abhihatthun* ti aññātakam gahapati cīvaraviññāpanam tatuttarisādiyanasikkhāpadaṇ ca *ubhinnam dūtakena cā* ti cīvaracetāpannam upakkhatam hoti ti āgatasikkhāpadadvayaṇ ca dūtena cīvaracetāpannapahita-sikkhāpadaṇ ca *kosiyasuddha¹ dve bhāgā chabbassāmi nisīdanan* ti kosiyamissakam santhatan ti ādini pañcasikkhāpadaṇi *riñcanit rūpikā² c' evā* ti Vibhange riñcantī uddesan ti āgatam elakalomadhovāpana-rūpiyapatiggaḥana-sikkhāpadaṇ ca *ubho nānappakārakā* ti rūpiyasamvohāra-kaya-vikkaya-sikkhāpadadvayam *ūnabandhanavassikā* ti ūnapañcabandhanapatta-sikkhāpadaṇ ca vassikasātika-sikkhāpadaṇ ca *suttam vikkappanena cā* ti suttam viññāpetvā cīvaravāyāpanaṇ ca tantavāye upasankam tvā cīvare vikkappājjanaṇ ca *dvāradānasibbāmi cā* ti yāva dvāraḥkosā aggalatthapanāya³ aññātikāya bhikkhuniyā cīvaram dadeyya cīvaram sibbeyyā ti vutta-sikkhāpadattayam *pūvappaccaya-joti cā⁴* ti pūvehi vā manthehi vā abhihatthum pavāra-sikkhāpadam cātumāsapaccayappavāraṇa jotisamādahana-sikkhāpadaṇi ca. *ratanam sūci⁵ mañco ca tūlam⁶ nisīdanakandu ca vassikā ca sugatenā* ti ratanasikkhāpadaṇ c' eva sūciḥarasikkhāpadādinī ca satta sikkhāpadaṇi viññattī aññam cetāpanā dve sanghikā mahājanikā dve puggalā lahukā garū ti yā pana bhikkhuni aññam viññāpetvā aññam viññāpeyyā ti ādini nava sikkhāpadaṇi *dve viḥāsā sātikā cā* ti uccāram vā passāvam vā sankāram vā viḥāsam vā tirokutte vā tiropākāre vā chaddeyya vā chaddāpeyya vā harite chaddeyya vā chaddāpeyya vā ti evam vuttāni dve viḥāsasikkhāpadaṇi ca udakasātikā-sikkhāpadaṇ ca *samanacīvarena cā* ti samanacīvaram dadeyyā ti idam etam sandhāya vuttam.

bhedānuvattī-dubbaca-dūsa-dutthulla-ditthi cā ti sangha-bhedānuvattaka-dubbaca-kuladūsaka-dutthullapaticchādanaditth'appatinissajjana-sikkhāpadaṇi *chandam vjaggikā dve*

¹ B2 kāsasuddha

² B2 rūpikaṇ

³ B2 aggalā^o

⁴ B2 puva^o

⁵ B2 suci^o

⁶ B2 tulam

cā ti chandam adativā gamana-sikkhāpadam ujjhagikāya antaraghare gamana-nisidana-sikkhāpadadvayañ ca dve ca saddā ti appasaddo antaraghare gamissāmi nisidissāmīti sikkhāpadadvayañ ca na byāhare ti na sakabalena¹ mukhena byāharissāmīti sikkhāpadam chamā nicāsane thānam pacchato uppathena cā ti chamāyam nisiditvā nice āsane nisiditvā thitena nisinnassa pacchato gacchantena purato gacchantassa uppathena gacchantena pathena gacchantassa dhammadesana-sikkhāpadāni. vajjānuvattigahanā ti vajjapaṭicchādana-ukkhittānuvattaka-hatthagahanādi sankhātāni tīni pārājikāni osāre paccācikkhanā ti anapaloketvā kārakasangham aññāya ganassa chandam osāreyyā ti ca buddham paccakkhāmīti ca vutta-sikkhāpadadvayaṃ. kismiṃ samsatthā dve vadhi ti kismiñ cid eva adhikarane paccākatā ti ca bhikkhuniyo pan' eva samsatthā viharanti ti ca yā pana bhikkhuni evam vadeyya samsatthā 'va ayye tumhe viharathā ti ca attānam vadhitvā vadhitvā rodeyyā ti ca vutta-sikkhāpadāni visibbe dukkhitāya cā ti bhikkhuniyā cīvaram visibbetvā vā visibbāpetvā vā ti ca dukkhitam sahaṇīvaṇṇa ti ca vutta-sikkhāpadadvayaṃ puna samsatthā na vūpasame ti samsatthā vihareyya gahapatinā vā gahapati-puttena vā ti evam puna vutta-samsatthasikkhāpadañ ca eh' ayye imaṃ adhikaranam vūpasamehīti vuccamānā sādhu ti patissunitvā sā pacchā anantarāyikini n' eva vūpasameyyā ti vutta-sikkhāpadañ ca āramāṇi ca pavāraṇā ti' jānam sabhikkhukam āramam anāpucchā paviseyyā ti ca ubhato sanghe tīhi thānehi na pavāreyyā ti ca vutta-sikkhāpadadvayaṃ anuvaddhasahaṇīvaṇṇa dve ti anuvaddhamāsam bhikkhuniyā bhikkhusanghato dve dhammā paccāsisitabbā ti vutta-sikkhāpadañ ca sahaṇīvaṇṇa vutthāpetvā dve vassāni n' eva anugganheyya sahaṇīvaṇṇa vutthāpetvā n' eva vūpakāseyyā ti vutta-sikkhāpadadvayañ ca cīvaram anubandhanā ti sace me tvam ayye cīvaram dassasī evāham tam vutthāpessāmīti ca sace mam tvam ayye dve vassāni anubandhissasī evāham tam vutthāpessāmīti ca vutta-sikkhāpadadvayaṃ

ubbhatam kathinam tīnī ti nitthitacīvarasmim bhikkhunā ubbhatasmim kathine ti vuttāni ādito va tīni sikkhāpadāni *pathamam pāṭṭabhesajjan* ti dasāhaparamam atirekapatto ti vutta-pathamapattasikkhāpadañ ca patisāyaniyāni bhesajjāni ti vutta-sikkhāpadañ ca *accekañ cā pi sāsankan* ti accekacīvara-sikkhāpadañ ca tad anantaram eva sāsankasikkhāpadañ ca *pakkamantena ca dve* ti tampakkamanten' eva uddhareyyā ti bhūtagā mavagge vutta-sikkhāpadadvayam *upassayam paramparan* ti bhikkhunupassayam gantvā bhikkhuniyo ovadeyyā ti ca paramparabhojane pācittiyan ti ca vuttasikkhāpadadvayam *anativittam nūmantanā* ti anativittam khādanīyam vā ti ca nūmantito sabhatto samāno ti ca vutta-sikkhāpadadvayam *vikappa-rañño vikāle* ti sāmam cīvaram vikappetvā ti ca rañño khattiyassā ti ca vikāle gāmam paviseyyā ti ca vutta-sikkhāpadattayam. *vosāsa-raññakena cā* ti vosāsamānarūpā thitā ti ca tathārūpesu āraññakesu senāsanesu pubbe appatisamvidītan ti ca vutta-sikkhāpadadvayam. *ussayā sannicayañ cā* ti ussayavādikā ti ca pattasannicayaṃ kareyyā ti ca vutta-sikkhāpadadvayam *pure pacchā vikāle cā* ti yā pana bhikkhunī purebhattam kulāni upasankamitvā ti ca pacchābhattam kulāni upasankamitvā ti ca vikāle kulāni upasankamitvā ti ca vutta-sikkhāpadattayam *pañcāhikā saṅkamanī* ti pañcāhikā sanghāticāram atikkameyyā ti ca cīvarasankamanīyaṃ dhāreyyā ti ca vutta-sikkhāpadadvayam. *dve āvasathena cā* ti āvasathacīvaram anissajjivā¹ paribhuñjeyya āvasatham anissajjivā¹ cārikam pakkameyyā ti ca evam āvasathena saddhim vutta-sikkhāpadāni ca dve *pasākkhe āsane c' evā* ti pasākkhe jātam gandam vā ti ca bhikkhuṃsa purato anāpucchā āsane nisīdeyyā ti ca vutta-sikkhāpadadvayam.

elakalomā dve seyyā ti elakaloma-sikkhāpadañ c' eva dve ca sahaseyya-sikkhāpadāni. *āhacca pīṇḍabhojanan* ti āhacca pādaka-sikkhāpadañ ca āvasathapīṇḍabhojana-sikkhāpadañ ca. *gana-vikāla-sannidhī* ti ganabhojana-vikālabhojana-san-

nidhikāraka-sikkhāpadattayam *dantapōnen' acelakū* rti dantapona-sikkhāpadañ ca acelaka-sikkhāpadañ ca *uyyuttam senam uyyodhī* ti uyyuttam senam dassanāya gaccheyya senāya vaseyya uyyodhikam vā. pe . anikadassanam vā gaccheyyā ti vutta-sikkhāpadattayam *surā orena nhāyanā* ti surāpāna-sikkhāpadañ ca orenaddhamāsanhāna-sikkhāpadañ ca *dubbanne dve desamkā* ti tinnam dubbannakarānānan ti vutta-sikkhāpadañ ca vuttāvasesa-pātidēsaniya-dvayañ ca *lasunupatitthe naccanā* ti lasuna-sikkhāpadam bhikkhussa bhuñjantassa pāniyena vā vidhūpanena vā upatittheyyā ti vutta-sikkhāpadam naccam vā gītam vā vāditam vā dassanāya gaccheyyā ti vutta-sikkhāpadañ ca. ito param pālim virajjhivā likhanti. yathā pana attham vannayissāma, evam ettha anukkamo veditabbo *nhānam attharanam seyyā* ti naggā nhāyeyya ekattharanapāvuranā tuvatteyyum ekamañce tuvatteyyun ti vutta-sikkhāpadattayam *antoratthe tathā bahī* ti antoratthe sāsankasammate tiro:atthe sāsankasammate ti vutta-sikkhāpadadvayam *antovassam cītiāgāran* ti antovassam cārikam pakkameyya rājāgāram vā cītiāgāram vā...pe . pokkharanīm vā dassanāya gaccheyyā ti vutta-sikkhāpadadvayam *āsandim suttakantānā* ti āsandim vā pallankam vā paribhuñjeyya suttam kanteyyā ti vutta-sikkhāpadadvayam. *veyyāvaccam sahatthā cā* ti gihiveyyāvaccam kareyya agārikassa¹ vā paribbājakassa vā paribbājikāya vā sahatthā khādanīyam vā bhojanīyam vā dadeyyā ti vutta-sikkhāpadadvayam *abhikkhukāvāsena cā*² ti abhikkhuke āvāse vassam vaseyyā ti idam etam sandhāya vuttam *chattam yānañ ca sanghānīm* ti chattupāhanam dhāreyya yānena yāyeyya sanghānīm dhāreyyā ti vutta-sikkhāpadattayam *alankāra-gandha-vāsitan* ti itthālankāram dhāreyya gandhacunnakena nhāyeyya vāsītakena piñnākena nhāyeyyā ti vutta-sikkhāpadattayam. *bhikkhunī* ti ādinā bhikkhuniyā ummaddāpeyyā ti ādinī cattarī sikkhāpadāni vuttāni *asankaccikā āpatti* ti asankaccikā gāmaṇṇapaviseyya pācittiyaṇ ti evam vuttaāpatti ca *cattārīsā*

¹ B₂ āgārī°² B₂ vā

catuttarī ti etāni sabbāni pi catucattālisa sikhāpadāni vuttāni *kāyena na vācācittena kāyacittena na vācato* ti kāyena c' eva kāyacittena ca samuṭṭhahanti, na vācācittena na vācato ti attho *dve samuṭṭhānikā sabbe samā elakalomikā* ti idam uttānattham eva

pad'aññatra asammata ti padaso dhammam mātugāmassa chappañcavācāhi dhammam deseyya aññatra viññunā purisaviggahena asammato bhikkhuniyo ovadeyyā ti vutta-sikkhāpadattayam *tathā atthangatena cā* ti atthangate sūriye ovadeyyā ti idam etam sandhāya vuttam *tiracchānavijjā dve* ti tiracchānavijjam pariyaṇeyya vāceyyā ti evam vutta-sikkhāpadadvayam *anokāso ca pucchānā* ti anokāsakatam bhikkhum pañham puccheyyā ti idam etam sandhāya vuttam

addhānam nāvam pañātan ti bhikkhuniyā saddhim samviddhāya ekaddhānamaggam patipajjeyya ekam nāvam abhirūheyya pañātabhojanāni aglāno attano atthāya viññāpetvā bhuñjeyyā ti vutta-sikkhāpadattayam *mātugāmena samhare* ti mātugāmena saddhim samviddhāya gamanañ ca sambādhe lomam samhareyyā ti vutta-sikkhāpadañ ca *dhaññam nimantitā c' evā* ti dhaññam viññāpetvā vā ti ca nimantitā, vā pavāritā vā khādaniyam vā bhojaniam vā khādeyya vā bhuñjeyya vā ti ca vutta-sikkhāpadañ ca *attha cā* ti bhikkhunīnam vuttā attha pāṭidesaniyā vā

theyyasatthaupassutī ti theyyasatthena saddhim samviddhāya ekaddhānamaggagamañ ca upassutī tittanañ ca. *sūpam viññāpanena cā* ti idam sūpodana-viññattim¹ sandhāya vuttam *ratti channañ ca okāsan* ti rattandhakāre appadīpe² paticchanne okāse ajjhokāse purisena saddhim ti evam vutta-sikkhāpadattayam. *byūhena sattaman* ti idam tadanantaram eva rathikāya vā byūhe³ vā singhātake⁴ vā purisena saddhim ti āgata-sikkhāpadam sandhāya vuttam

dhammadesanā samuṭṭhānāni *chattā-danda-sattha-āvudha-pāduka-upāhana-yāna-sayana-pallatthika-vethita-ogunthitā*

¹ B₂ supo°² B₂ apadīpe³ B₂ viyūhe⁴ B₂ omits singhātake vā

ekādasa-uttānān' eva evam tāva sambhinna-samutthānam
veditabbam nīyata-samutthānam pana tividham, tam eke-
kass' eva sikkhāpadassa hoti, tam visum yeva dassetum
bhūtam kāyena jāyati ti ādi vuttam tam uttānam eva.
nettidhammānulomikan ti Vinayapāli-dhammassa anuloman ti
samutthānasāsa-vannanā nitthitā

IV

Idāni āpattiādikotthāsesu kosallajananattham *katv āpattiyo*
ti ādinā nayena mātikam thapetvā niddesa-patimiddesavāsena
vibhango vutto tattha *katv āpattiyo* ti mātikāya ca vibhange
ca āgatāpatti-pucchā. esa nayo dutiyapade pi kevalaṇ h'
ettha āpattiyo eva rāsivasena khandhā ti vuttā *vinīta-*
vatthūnī ti tāsam āpattinam vinayapucchā. *vinītam vināyo*
vūpasamo ti idaṇi hi atthato ekam vinītaṇi yeva vinītavatt-
thūnī ti ayam ettha padattho. idāni yesu satv āpattiyo honti,
asatv na honti, te dassetum *katv agāravā* ti pucchādvayam.
vinītavatthūnīti ayam pana tesam agāravānaṃ vinaya-
pucchā yasmā pana tā āpattiyo vipattim¹ āpattā nāma
n'atthi, tasmā *katv vipattiyo*² ti ayam āpattinam vipatti-
bhāvapucchā³ *katv āpattisamutthānānī* ti tāsam yeva āpat-
tinam samutthānapucchā. *vivādāmūlān anuvādāmūlānī* ti
imā vivādādhikaranam anuvādādhikaraṇaṇ ti āgatānam
vivādānuvādānam mūlapucchā *sāraṇīyā dhammā* ti vivā-
dānuvādāmūlānaṃ abhāvakaradhammapucchā *bheda-kara-*
vatthūnī ti ayam bhedanasamvattanikam vā adhikaraṇaṇ ti
ādisu vuttābhedakarapucchā *adhikaraṇānī* ti bhedakara-
vatthūsu satv uppajjanadhammapucchā. *samathā* ti tesam
yeva vūpasamanadhammapucchā *pañca āpattiyo* ti māti-
kāya āgatavasena vuttā. *sattā* ti vibhaṅge āgatavasena
ārakā etehi ramati ti *ārati* ābhūso² vā ratiti āratī. vinā
etehi ramati ti *virati* paccekam paccekam virati ti *pati-*
virati. veraṃ maṇati vināseti ti *veramanī*. nā etāya ete

¹ B2 vippa° for vipa°.² B2 ābhūso

āpattikkhandhā kariyanti ti *akriyā* yam etāya asati āpat-
 tikkhandhakaranam uppajjeyya, tassa patipakkhato *aka-
 ranam*. āpattikkhandhaajjhāpattiyā patipakkhato *anajjhā-
 pathi* velanato *velā* velanato vināsanato ti attho niyyānam
 sinoti bandhati nivāreti ti setu āpattikkhandhānam etaṃ
 adhivacanam so¹ setu etāya paññattiyā hanati ti *setughāto*
 sesa vinitavatthuniddesesu pi es' eva nayo. buddhe agāra-
 vādīsu yo buddhe dharamāne upatthānam na gacchati
 parinibbuto cetiyatthānam bodhitthānam na gacchati, cetiyam
 vā bodhim vā na vandati, cetiyangane sachatto saupāhano
 carati, n'atth' etassa *buddhe gāravo* ti veditabbo. yo pana
 sakkonto yeva dhammasavanam na gacchati, sarabhaññam
 na bhanati, dhammakatham na katheti, dhammasavanaggam
 bhinditvā gacchati, vikkhito vā anādaro vā nisidati, n' atth'
 etassa *dhamme gāravo* yo therā-nava-majjhimesu cittikāram
 na paccupatthāpeti, uposathāgāra-vitakkamālākādīsu kāya-
 pāgabbhiyam dasseti, yathā vuddham na vandati, n' atth'
 etassa *sanghe gāravo* tisso sikkhā samādāya asikkhamāno
 yeva pana *sikkhāya agāravo* ti veditabbo. pamāde ca satī
 vippavāse titthamāno yeva appamādelakkhanam abrūha-
 yamāno *appamāde agāravo* ti veditabbo tathā āmisapati-
 sandhāram dhammapatisandhāran ti imam duvidham pati-
 sandhāram akaronto yeva *patisandhāre agāravo* ti veditabbo.
 gāra-vaniddese vutta-vipariyāyena attho veditabbo vivāda-
 mūla-niddese sattharī pi agāravo ti ādinam buddhe agāravā-
 dīsu vuttanayen' eva attho veditabbo *appatisso* ti anicavutti
 na satthāram jetthakam katvā viharati. *ajjhattam vā* ti
 attano santāne vā attano pakkhe vā sakāyapaṇisāyā ti attho.
bahiddhā vā ti parasantāne vā parapakkhe vā. *tatra tumhe*
 ti tasmim ajjhattabāhiddhābhede saparasantāne vā sapara-
 paṇisāyā vā. *pahānāya vāyameyyāthā* ti mettābhāvanādihi
 nayehi pahānattham vāyameyyātha mettābhāvanādinayena
 hitam ajjhattam pi bahiddhāpi pahiyati *anavassavāyā*
 ti appavattibhāvāya *sanditthiparāmāsī* ti sakam eva ditthum
 parāmasati yam attanā ditthigatam idam eva saccan ti

ganhāti ādhānagāhī ti dalhagāhī anuvādamūlaniddeso
 kiñcāpi vivādamūlaniddesen' eva samāno, atha kho atthārasa
 bhedakaravattthūni nissāya vivadantānam kodhupanāhādayo
 vivādamūlāni tathā vivadantāpanasilavipattiādīsu añña-
 taravipattim āpajjivā asuko bhikkhu asukam nāma vipattim
 āpanno ti vā pārājikam āpanno 'sī saṅghādīsesam āpanno
 'sī ti vā aruvadanti, evaṃ anuvadantānam kodhupanāhādayo
 anuvādamūlāni ti ayam ettha viseso

sāraṇīyadhammaniddese mettācittena katam kāyakammam
mettam kāyakammam nāma āvī c' eva raho cā ti sammukhā ca
 parammukhā ca tattha navakānam cīvarakammādīsu sahā-
 yabhāvagamanam sammukhā kāyakammam n ā m a.
 therānam pana pādadhovana-bījanavātadānādibhedam pi
 sabbam sāmīcīkammam sammukhā mettaṃ kāyakammam
 nāma ubhayehi pi dunnikkhittānam dārubhandādīnaṃ
 tesu avamaññaṃ akatvā attanā dunnikkhittānaṃ vīya
 patisāmaṇam parammukhā mettā kāyakammam nāma.
ayam pi dhammo sāraṇīyo ti ayam mettā kāyakammasankhāto
 dhammo sarītabbo satījanako yo nam karoti taṃ puggalaṃ
 yesaṃ kato hoti, te pasannacittā aho sappuriso ti anussaranti
 ti adhippāyo. *piyakarano* ti taṃ puggalam sabrahmacāriṇaṃ
 piyam karoti *garukarano* ti tam puggalam sabrahmacā-
 riṇam garum karoti. *sangahāyā* ti ādisu sabrahmacāriṇi san-
 gahetabbabhāvāya tehi saddhum avivādāya samaggabhāvāya
 ekībhāvāya ca saṃvattati. *mettam vacīkammaṃ* ti ādisu
 Devatthero Tissatthero ti evaṃ paggayhavacanam saṃmukhā
 mettam vacīkammam nāma. vihāre asante pana taṃ
 paṭipucchantassa kuḥim amhākaṃ Devatthero kuḥim amhā-
 kaṃ Tissatthero kadā nu kho āgamissati ti evaṃ mamāyana-
 vacānam parammukhā mettam vacīkammam nāma mettā-
 sineha-siniddhāni pana nayanāni ummūlitvā pasannena muk-
 hena olokanam sammukhā mettaṃ manokammaṃ nāma.
 Devatthero Tissatthero arogo hotu abyābādho ti saman-
 nāharaṇam parammukhā mettam manokammaṃ nāma.
appatvivibhattabhogī ti n' eva āmusaṃ pativibhajivā bhuñjati
 na puggalam. yo hi ettakam paresaṃ dassāmi, ettakam

attanā bhuñjissāmi, ettakam vā asukassa ca asukassa ca dassāmi, ettakam attanā bhuñjissāmi ti vibhajitvā bhuñjati, ayam pativibhattabhogī nāma ayam pana evam akatvā ābhatam pindapātam therāsanato patthāya datvā gahitā-vasesam bhuñjati *silavantehi* ti vacanato dussilassa adātum pi vattati sāraniyadhammapūranena pana sabbesam dātabbam evā ti vuttam *gūlāna-gūlānupatthāka-āgantuka-gamika-cīvarakammādi*pasutānam viceyya dātum pi vattati na hi ete vicinītvā dentena puggalavibhāgo kato hoti idisānañ hi kicchalābhattāviseso kātabbo yevā ti ayam karoti akhandāni ti ādisu yassa sattasu āpattikkhandhesu ādumhi vā ante vā sikkhāpadam bhinnam hoti tassa silam pariyante chin-nasātako viya khandam nāma yassa pana vemajjhe bhinnam tassa majjhe chiddasātako viya chiddam nāma hoti. yassa patipātiyā dve tīni bhinnāni tassa pitthiyam'vā kucchiyam vā utthitena visabhāgavannena kālarattādīnam aññatrasarīravannagāvā viya sabalam nāma hoti yassa antaran-tarā bhinnāni tassa antarantarā visabhāgavanna-bīndu-vicitrā gāvi viya kammāsam nāma hoti. yassa pana sabbena sabbam abhinnāni silāni tassa *tāni silāni akhandāni acchiddāni asabalāni akammāsāni* nāma honti tāni pan' etāni bhujjissabhāvakaranato' *bhuñjissāni*, viññūhi pasatthattā *viññūpasatthāni*, tanhādittīhi aparāmatthattā *aparāmatthāni*, upacārasamādhim appanāsamādhim vā samvattayantīti *samādhisamvattanīkāni* ti vuccanti *silāsāmaññagato viharatī* ti tesu tesu disābhāgesu viharantehi kalyānasīlehi bhikkhūhi saddhim samānabhāvūpagatasīlo viharatī. *yāyam dittī* ti maggasampayuttā sammādittī. *ariyā* ti niddosā *niyyātī* ti *niyyānikā takkarassā* ti yo tathā kāri hoti. *dukkhakkhayāyā* ti sabbadukkhassa khayattham. sesam yāva samathabheda pariyoṣānā uttānattham eva.

V

Upasampadam pucchissan ti upasampadakkhandhakam pucchissam *sanīdānam saniddesan* ti nīdānena ca niddesena

ca saddhim pucchāmi *samukkathapadānam katī āpattiyo* ti yāni tattha samukkathāni uttamāni padāni vuttāni tesam samukkathapadānam uttamapadānam sankhepato katī āpattiyo hontī ti. yena hi yena padena yā yā āpatti paññattā, sā sā tassa tassa padassa āpatti ti vuccati tena vuttam samukkathapadānam katī āpattiyo ti *dve āpattiyo* ti ūnavīsativassam upasampādentassa pācittiyam. sesesu sabhapadesu dukkatam *tisso* ti nassante te vinassante te ko tehi attho ti bhedapurekkhārānam uposathakarane thullaccayam, ukkhittakena saddhim uposathakarane pācittiyam, sesesu dukkatan ti evam uposathakkhandhake *tisso āpattiyo. ekā* ti vassūpanāyikkakkhandhake *ekā dukkatāpatti* yeva. *tisso* ti bhedapurekkhārassa pavārayato thullaccayam, ukkhittakena saddhim pācittiyam, sesesu dukkatan ti evam pavārana-kkhandhake pi *tisso āpattiyo. tisso* ti vaccharim ugga-hitvā mārentānam pācittiyam, rattenā cīttena angajātam chupane thullaccayam, sesesu dukkatan ti evam cammasamyutte pi *tisso āpattiyo bhesajjakkhandhake pi samantā dvangule thullaccayam, bhojjayāguyā pācittiyam, sesesu duk-* katan ti evam *tisso āpattiyo. kathinam kevaḷam paññattim* eva, n'atthi tattha āpatti cīvarasamyutte kusacīravākacīresu thullaccayam, atirekacīvare nissaggiyam, sesesu dukkatan ti imā *tisso āpattiyo Campeyyake ekā dukkatāpatti* yeva. Kosambaka-kammakkhandhaka-pānīvāsika-samuccayakkhandhakesu pi *ekā dukkatāpatti* yeva. Samathakkhandhake chandadāyako khīyyatī khīyyanakam pācittiyam, sesesu dukkatan ti imā *dve āpattiyo khuddakavatthuke attano angajātam chīndati thullaccayam, romanthe¹ pācittiyam,* sesesu dukkatan ti imā *tisso āpattiyo senāsanakkhandhake garubhandavissajjane thullaccayam, saṅghikā vihārā nik-* kadḍhane pācittiyam, sesesu dukkatan ti imā *tisso āpattiyo. sanghabhede bhedakānuvattakānam thullaccayam, gana-* bhojane pācittiyam ti imā *dve āpattiyo. samācāram pucchis-* san ti vutte vattakkhandhake *ekā dukkatāpatti* yeva, sā sabbavattesu anādariyena hoti tathā pātimokkhatthapane.

bhikkhunikkhandhake appavāranāya¹ pācittiyam, sesesu dukatan tī dve āpattiyo Pañcasatika-sattasatikesu kevaḷaṃ dhammo sangham āropito, n'atthi tattha āpatti tī.

Khandhakapucchā-vannanā nūttatā

VI

Āpattikarā dhammā jānītabbā 'ti ādimhi ekuttarikanaye āpattikarā dhammā nāma cha āpatti-samutthānāni etesañ hi vasena puggalo āpattim āpajjati, tasmā āpattikarā ti vuttā *anāpattikarā* nāma satta samathā *āpatti jānītabbā* 'ti tasmim sikkhāpade ca vibhange ca vuttā āpatti jānītabbā *anāpatti* tī anāpatti bhikkhu asādiyantassā tī ādinā nayena anāpatti jānītabbā. *lahukā* tī lahukena vinayakammena visujjhanato pañcavidhā āpatti. *garukā* tī garukena vinayakammena visujjhanato saṅghādisesā āpatti kenaci ākārena anāpattibhāvam upanetum asakkuneyyato pārājikāpatti ca *sāvasesā* 'ti thapetvā pārājikam sesā *anavasesā* ti pārājikāpatti dve āpattikkhandhā *duṭṭhullā*. avasesā *aduṭṭhullā* sappatikammadukam sāvasesadukasadisam desanāgāmini dukam lahukadukasangahitam *antarāyikā* tī satta pi āpattiyo sañcicca vitikkantā saggantarāyañ c'eva mokkhan tarāyañ ca karonti tī antarāyikā ajānantena vitikkantā pana paññatti vajjāpatti n' eva saggantarāyam na mokkhan tarāyam karoti tī *anantarāyikā* antarāyikam āpannassāpi desanāgāminim desetvā vutthānagāmīnito vutthāya suddhipattassa sāmanerabhūmiyam thitassa ca avārito saggamokkhamaggo tī *sāvajjapaññatti* tī lokavajjā *anavajjapaññatti* tī pannattivajjā *kriyato samutthitā* nāma yam karonto āpajjati pārājikāpatti viya *akriyato* ti yam akaronto āpajjati cīvara-anadhitthānāpatti viya *kriyākriyato* tī yam karonto ca akaronto ca āpajjati kutikārāpatti viya *pubbāpatti* tī pathamam āpannāpatti. *aparāpatti* tī pārivāsikādihī pacchā āpannāpatti. *pubbāpattinam antarāpatti* nāma mūlavissuddhiyā antarāpatti. *aparāpattinam antarāpatti* nāma

agghavisuddhiyā antarāpatti Kurundiyam pana pubbāpatti
 nāma pathamam āpannā aparāpatti nāma mānattārahakāle
 āpannā. pubbāpattinam antarāpatti nāma parivāse āpannā
 aparāpattinam antarāpatti nāma mānattacāre āpannā tī
 vuttam idam pi ekena pariyāyena yujjati *desitā ganānūpikā*
 nāma yā dhuranikkhepam katvā puna na āpajjissāmi tī
 desitā hoti *agānanūpikā* nāma yā dhuranikkhepam akatvā
 saussāhen'eva cittaena aparisuddhena desitā hoti ayañ
 hi desitagananam na upeti atthame vatthusmim bhikkhuniyā
 pārājikam eva hoti *paññatti jāmitabbā* tī ādisu navasu
 padesu paṭhamapārājikapucchāya vuttanayen'eva vāniccha-
 yo veditabbo. *ihullavijjā* tī thulladose paññattā garukāpatti.
athullavajjā tī lahukāpatti *gihīpaṭisamyuttā*¹ tī Suddham-
 mattherassa āpatti yā ca dhammikassa patissa-
 vassa asaccāpane āpatti avasesā na gihīpaṭisamyuttā.
 pañcānantariyakammāpatti *nyatā*. sesā *anyatā ādikāro*
 tī Sudinnattherādī ādikammiko. *anādikāro* tī mākkatī-
 samanādī anupaññattikārako *adhiccāpatiko* nāma yo kadāci
 karahaci āpattim āpajjati *abhinhāpatiko* nāma yo niccam
 āpajjati *codako* nāma yo vatthunā vā āpattiyā vā param
 codeti. yo pana evam codito ayam *cuditako* nāma. pañca-
 dasasu dhammesu appatitthahitvā abhūtena vatthunā codento
adhammacodako nāma tena tathā codito *adhammacuditako*
 nāma vipariyāyena dhammacodaka-cuditakā veditabbā
 micchattaniyatehi vā sammattaniyatehi vā dhammehi
 samannāgato *nyato*. viparīto *anyato* sāvakā *bhābbāpatikā*
 nāma buddhā ca paccekabuddhā ca *abhabbāpatikā* nāma
 ukkhepaniyakammakato *ukkhittako* nāma. avasesa-catubbi-
 dha-tajjanīyādikammakato *anukkhittako* nāma ayañ hi
 uposatham vā pavāranam vā dhammaparibhogam vā
 āmisaparbhogam vā na kopeti Mettiyam bhikkhunim
 nāsetha, dūsako nāsetabbo, kantako samanuddeso nāsetabbo
 tī e v a m linga-dandakammasamvāsānāsānāhi nāsitabbo
nāsitako nāma sesā sabbe *anāsītakā*. yena saddhim uposathā-
 diko samvāso atthi ayam *samānasamvāsako*. itaro nānā-

samvāsako so kamma-nānāsamvāsako laddhi-nānāsam-
vāsako ti duvidho hoti *thapanam jāmitabban* ti ekam
bhikkhave adhammikam pātimokkhatthapanan ti ādinā
nayena vuttam pātimokkhatthapanam jāmitabban ti attho.
ekaka-vannanā nūtthitā

Dukesu sacittakā āpatti saññāvimokkhā acittakā no
saññāvimokkhā laddhasamāpattikassa āpatti nāma bhūtāro-
canāpatti aladdhasamāpattikassa āpatti nāma abhūtāro-
canāpatti saddhamma-pāṭisamyuttā nāma padasodhammādi-
kā asaddhamma-pāṭisamyuttā nāma dutṭhullavācāpatti-
saṇṇiparikkhāra-pāṭisamyuttā nāma nissaggiyavattthuno
anissajjitvā paribhoge, pattacīvarānam nīdahane,¹ kīlṭtha-
cīvarānam adhovane, malaggahītapattassa apacane ti evam
ayuttaparibhoge āpatti *paraṇiparikkhāra-pāṭisamyuttā* nāma
sanghikamañcapāthādīnam a j j h o k ā s e santharanaanā-
pucchāgamanādīsu āpajjitabbā āpatti. *sapuggala-pāṭi-
samyuttā* nāma mudupitthakassa lambissa² ūrunā angajātam
pellantassā ti ādinā nayena vuttāpatti *paraṇipuggala-pāṭi-
samyuttā* n ā m a methunadhamma-kāyasamsagga-pahāra-
dānādīsu vuttāpatti sikharaṇī 'sī ti *saccam bhaṇanto garu-
kam* āpajjati sampajāna-musāvāde pācittiyaṇ ti *musā
bhaṇanto laḥukam* abhūtārocane *musā bhaṇanto garukam*
bhūtārocane *saccam bhaṇanto laḥukam* sanghakammam
vaggam karissāmī ti antosīmāya ekamante nisīdanto *bhūmi-
gato āpajjati* nāma sace pana angulimattam pi ākāse tittthey-
ya na āpajjeyya tena vuttam *no vehāsagato* ti vehāsakutiyā
āhacca pādakam mañcam vā pītham vā abhinisīdanto *vehāsa-
gato āpajjati* nāma. sace pana tam bhūmiyam paññāpetvā
nīpajjeyya³ na āpajjeyya. tena vuttam *no bhūmīgato* ti gamiyo
gamiyavattam apūretvā gacchanto *nīkkhamanto āpajjati* nāma,
no pavisanto āgantuko āgantukavattam apūretvā sachattu-
pāhano pavisanto *pavisanto āpajjati* nāma, *no nīkkhamanto.
ādiyaṇto āpajjati* nāma bhikkhunī atigambhīram udakasuddhi-

¹ B2 nīdahane

² B2 lampissa

³ B2 nīpajjeyya

kaṃ ādiyamānā dubbannakaranam anādiyitvā cīvaram
 paribhuñjanto pana *anādiyanto āpajjati* nāma mūgabbatā-
 dīni titthiyavatādīni samādiyanto *samādiyanto āpajjati*
 nāma pārivāsikādayo pana tajjanīyādikammakatā vā
 attano vattam asamādiyanto āpajjanti. te sandhāya vuttam
 atthāpatti *na samādiyanto āpajjati* ti aññātikāya bhikkhuniyā
 cīvaramsibbanto vejjakamma-bhandagārikakamma-cittakam-
 māni vā karonto *karonto āpajjati* nāma upajjhāyavattādīni
 akaronto *akaronto āpajjati* nāma aññātikāya bhikkhuniyā
 cīvaram dadamāno *dento āpajjati* nāma saddhivihārika-antevā-
 sikānam cīvarādīni adento *adento āpajjati* nāma aññātikāya
 bhikkhuniyā cīvaram ganhanto *patigganhanto āpajjati* nāma.
 na bhikkhave ovādo na gahetabbo ti vacanato ovādam
 aganhanto *na patigganhanto āpajjati* nāma. nissaggiyavat-
 thum¹ anissajjitvā paribhuñjanto *paribhogena āpajjati* nāma
 pañcāhikam sanghāticāram atikkāmayamānā *aparibhogena*
āpajjati nāma. sahaḡāraseyyam *rattim āpajjati* nāma,
 no divā dvāraṃ asamvaritvā patisalliyanto *divā āpajjati*,
no rattim ekaratta-charatta-sattāha-dasāha-māsātikkamesu
 vutta-āpattim āpajjanto *arunugge āpajjati* nāma pavāretvā
 bhuñjanto *na arunugge āpajjati* nāma bhūtagāmañ c'eva
 angajātāñ ca chindanto *chindanto āpajjati* nāma kese vā
 nakhe vā na chindanto *na chindanto āpajjati* nāma āpattim
 chādentō *chādentō āpajjati* nāma tinena vā pannena vā
 paṭicchādetvā āgantabbam, na tv'eva naggena āgantabbam,
 yo āgaccheyya āpatti dukkatassā 'ti imam pana āpattim *na*
chādentō āpajjati nāma kusacīrādīni dhārento *dhārento āpajjati*
 nāma. ayam te bhikkhu patto yāva bhedanāya dharetabbo
 ti imam āpattim na dhārento *na dhārento āpajjati* nāma
attanā va attānam nānāsamvāsakam karoti ti ekasīmāyam
 dvīsu sanghesu nīsinnesu ekasmiṃ pakkhe nīsiditvā para-
 pakkhassa laddhim ganhanto yasmīṃ pakkhe nīsinno tesam
 attanā va attānam nānāsamvāsakam karoti nāma yesam
 santike nīsinno tesam ganapūraḡo hutvā kammam kopeti,
 itaresaṃ hatthapāsam anāgatattā samānasamvāsake pi es'

eva nayo yesam hi so laddhum roceti, tesam samānasam-
 vāsako hoti itaresam nānāsamvāsako *sattāpattiyo sattā-
 pattikkhandhā* 'ti āpajjitabbato āpattiyo rāsathena khandhā
 'ti evam dve yeva nāmāni honti ti nāmavasena dukam
 dassitam *kammena vā salākaggāhena vā* ti ettha uddeso c' eva
 kammañ ca ekam vohāro c eva anusāvanā ca salākaggāho
 ca ekam 'vohārānusāvana-salākaggāhā pubbabhāgā kammañ
 c'eva uddeso ca pamānam¹ *addhānahino* nāma ūnavi-
 sativasso *angahino* nāma hatthacchindādibhedo *vattu-
 vipanno* nāma pandako tiracchānagato ubhatobyañjanako
 ca avasesā theyyasamvāsakādayo attha abhābbapuggalā
karanadukkatako nāma dukkatakriyā dukkatakammā
 imasmim yeva attabhāve katena attano kammena abhābbatt-
 hānam pattā 'ti attho *aparipūro* nāma aparipunna-pattaci-
 varo *no ca yācati* nāma upasampadam na yācati *alajjissa
 ca bālassa cā* 'ti alajjī sace pi tīpitako hoti, bālo ca sace pi
 satthivasso hoti ubho pi nissāya na vatthabbam *bālassa ca
 lajjissa-cā* 'ti ettha bālassa tvam nissayam ganhā 'ti ānāya
 pi nissayo dātabbo lajjissa pana yācantass'eva *sātsāran*
 ti sadosam, yam ajjhācaranto āpattim āpajjati *kāyena
 patikkosanā* nāma hatthavikārādīhi patikkosanā. *kāyena
 patijānātī* ti hattha-vikārādīhi patijānāti *upaghātikā*² nāma
 upaghāto *sikkhūpaghātikā*³ nāma sikkhūpaghāto³ *bhogū-
 paghātikā* nāma paribhogūpaghāto. tattha tisso sikkhā
 asikkhato sikkhūpagnātikā 'ti veditabbā. samghikam
 vā puggalikam vā dupparibhogam bhuñjato bhogūpaghāti-
 kā ti veditabbā *dve venayikā* 'ti dve atthāvinayasiddhā.
paññattam nāma sakale vinayapitake kappiyākappiyavasena
 paññattam *paññattānulomam* nāma catūsu mahāpadasesu
 datthabbam. *setughāto* ti paccayaghāto yena cittena akappi-
 yaṃ kareyya, tassa cittassāpi anuppādanam ti attho
mattakāritā 'ti mattāya pamānena karanam, pamāne thānam
 ti attho *kāyena āpajjati* ti kāyadvārikam kāyena āpajjati.
 vacīdvārikam *vācāya*. *kāyena kvutthātī* ti tinavatthārakasa-

¹—¹ B₂ omits these words² B₂ upaghātikā³ B₂ bhikkhū° by mistake

mathe vināpi desanāya kāyer' eva vutthāti. deretvā vutthahanto pana *vācāya vutthāti abbhantaraparibhogo* nāma ajjhoharanaparibhogo. *bāhīraparibhogo* nāma sisamakkhanādi *anāgatam bhāram vahatī* ti athero vasamāno therehi vahitabbam bījanagāha-dhammajjesanādi bhāram vahatī, taṃ nittharitum vīriyam ārabhatī¹ *āgatam bhāram na vahatī* ti thero therakīccam na karotī anujānāmi bhikkhave therena bhikkhunā sāmam vā dhammam bhāsītum param vā ajjesītum anujānāmi bhikkhave dherādheyyam² pātimokkham ti evam ādi sabbam parihāpeti ti attho *na kukkuccāyītabbam kukkuccāyatī* ti na kukkuccāyītabbam kukkuccāyītvā karotī *kukkuccāyītabbam na kukkuccāyatī* ti kukkuccāyītabbam na kukkuccāyītvā karotī etesaṃ dvinnāṃ divā ca ratto ca āsavā vaddhanti ti attho anantara duke pi vuttapapīpakkhavasena³ attho veditabbo. sesam tattha tattha vuttanayattā uttānam evā ti
duka-vannaṇā nitthitā

Tikeṣu *atth' āpatti titthante bhagavatī āpajjati* ti atthi āpattim yam titthante bhagavatī āpajjati ti attho es' eva nayo sabbattha tattha lohīsuppādāpattim titthante āpajjati. etarahi kho pan' Ānanda bhikkhū aññamaññaṃ āvuso vādena samudācaranti na vo mam' accayena evaṃ samudācaritabbam navakena Ānanda bhikkhunā thero bhikkhu bhante ti vā āyasmā tī vā samudācaritabbo ti vacanato theram āvuso vādena samudācaranapaccayā *āpattiṃ parinibbute bhagavatī āpajjati, no titthante* imā dve āpattiyo thapetvā avasesā *dharante pi bhagavatī āpajjati parinibbute pi.* pavāretvā anāritam bhuñjanto āpattim *kāle āpajjati, no vīkāle* vīkālabhojanāpattim pana *vīkāle āpajjati, no kāle.* avasesā *kāle c' eva āpajjati vīkāle ca.* saha gāraseyyam *rattiṃ āpajjati.* dvāram asamvaritva patisallīyanam *divā sesā rattiṃ c' eva divā ca.* dasavasso'mhi atreka dasavasso'mhi ti bālo byatto parisam upatthapento *dasavasso āpajjati, na*

¹ B2 ārabhatī² B2 therādheyyam³ B2. vīpakkhavasena

ūnadasavasso aham pandito byatto ti navo vā majjhimo
 vā paṇṇasam upatthapento *ūnadasavasso āpajjati*, no dasavasso.
 sesā āpatti *dasavasso c' eva āpajjati ūnadasavasso ca*.
 pañcavasso 'mhi ti bālo abyatto anissāya vasanto *pañca-*
vasso āpajjati. aham pandito byatto ti navako anissāya
 vasanto *ūnapañcavasso āpajjati* sesam *pañcavasso c' eva*
āpajjati ūnapañcavasso ca anupasampannaṃ padaso
 dhammam vācento mātugāmassa dhammam desento evarū-
 paṃ āpattim *kusalacitto āpajjati*, pārājika-sukavissatthi-
 kāyasamsagga-dutthulla-attakāmapāricariya-dutthadosan-
 ghabheda-pahāradāna-talasattikādibhedam *akusalacitto āpa-*
jati asañcicca sahaḡāraseyyādum abyākatacitto āpajjati yam
 arahā va āpajjati sabbam abyākatacitto va āpajjati methu-
 nadhammādibhedam āpattim *sukhavedanā samangī āpajjati*
 dutthadosādibhedam *dukkhavedanā samangī* yam sukha-
 vedanā samangī āpajjati, tam yeva majjhatto hutvā āpajjanto
adukkhamasukhavedanā samangī āpajjati. tayo paṭikkhepā ti
 buddhassa bhagavato tayo paṭikkhepā catūsu paccayesu
 mahicchatā asantutṭhitā kilesasallekhana-paṭipattiya¹ ago-
 pāyanā. imehi tayo dhammā buddhena bhagavatā paṭikkhi-
 ttā appicchatādayo pana tayo buddhena bhagavatā anuñ-
 ñātā. tena vuttam *tayo anuññātā* 'ti dasavasso 'mhi ti'
 paṇṇasam upatthapento pañcavasso 'mhi ti nissayam agan-
 hanto *bālo āpajjati, na pandito*. ūnadasavasso byatto 'mhi
 ti bahussutattā paṇṇasam upatthapento ūnapañcavasso ca
 nissayam aganḡhanto *pandito āpajjati, no bālo*. avasesam
pandito c' eva āpajjati bālo ca. vassam anupagacchanto
kāle² āpajjati, no junhe. mahāpavāranāya apavārento
junhe āpajjati, no kāle². avasesam *kāle² c' eva āpajjati*
junhe ca. vassūpagamanam *kāle² kaṇṇati, no junhe*.
 mahāpavāranāya pavāranā *junhe kaṇṇati, no kāle* sesam
 anuññātakam *kāle c' eva kaṇṇati junhe ca*. kattikapunṇa-
 māsiyā pacchime pātipadadivase vikappetvā thapitam
 vassikasātikam nivārento *hemante āpajjati* Kurundiyam
 pana kattikapunnamāsadivase apaccuddharitvā hemante āpaj-

¹ B2 °samlekhana² B2 kāle

jatitī vuttam, tam pi suvuttam cātumāsam adhitthātum
 tato param vikappetun ti hi vuttam atirekamāse sese
 gimhāne pariyesanto atirekaddhamāse sese katvā nivāsento
 ca *gimhe āpajjati* nāma satiyā vassikasātikāya naggo
 kāyaṃ ovassāpento *vasse āpajjati* nāma pārisuddhiuposatham
 vā adhitthānuposatham vā karonto *saṅgho āpajjati*.
 suddhesaṇ ca adhitthānuposathaṇ ca karonto *gano āpajjati*.
 ekako suddhesaṇ pārisuddhiuposathaṇ ca karonto *puggalo*
āpajjati. pavāranāya pi es' eva nayo. saṅghuposatho ca
 saṅghapavāranā ca saṅghass' eva kappati. ganuposatho ca
 gaṇapavāranā ca ganass' eva kappati. adhitthānuposatho
 ca adhitthānapavāranā ca puggalass' eva kappati. pārā-
 jikam āpanno 'mhīti ādini bhananto *vatthum chādeti, na*
āpattim methunam dhammaṃ patisevin ti ādini bhananto
āpattim chādeti, no vatthum yo n'eva vatthum na āpattim
 āroceti, ayam *vatthum c'eva chādeti āpattim* ca paticchādeti
 ti *paticchādi* jantāgharam eva paticchādi *jantāgharapaṭic-*
chādi itarāsu pi es' eva nayo. dvāram pidahitvā anto
 jantāgharē thitena paṇkammaṃ kātum vattati. udake
 otiṇṇenāpi etad eva vattati. ubhayattha khādītum bhuñji-
 tum vā na vaṭṭati. vatthapaṭicchādi sabbakappiyatāya
 paṭicchannena sabbam kātum vaṭṭati. *vahanti* ti yanti
 niyyanti. nundam vā paṭikkosam vā na labhanti. *canda-*
*maṇḍalā*m'abbhā-mahikā-dhūma-rāja-rāhuvimuttam *vivaṭaṇ*
 yeva *virocāti*, nā tesu aññatarena *paṭicchannam*. tathā
sūriyamandalam. *dhammavinayo* pi vivaritvā vibhajtvā desi-
 yamāno va' *virocāti, no paṭicchanno*. aññena bhesajjena
 karaniyena aññam'viññāpento *gilāno āpajjati*, na bhesajjena
 karaniyena. bhesajjam viññāpento *agilāno āpajjati*. avase-
 sam āpattim *gilāno c'eva āpajjati agilāno ca*. *anto āpajjati*
no bahi ti anupakhajjaseyyam kappento anto āpajjati, no
 bahi. *bahi āpajjati no anto* ti saṅghikam mañcādiṃ ajjhokāse
 santharitvā pakkamanto bahi āpajjati, no anto. avasesam
 pana *anto c'eva āpajjati bahi ca*. *'antosīmāyan* ti āgantuko
 āgantukavattam'adassetvā sachattupāhanō vihāram pavisan-
 to upacārasimam okkantamutto va āpajjati. *bahūsīmāyā* 'ti ga-

miko dārubhandap tisāmanādi gamikavattam apūretvā pak-
kamanto upacārasīmamatikkantamatto 'va āpajjati avasesam
antosīmāya c' eva āpajjati bahsīmāya ca satī vuddhatare
anajjhuttho dhammam bhāsanto *sanghamajjhe āpajjati* nāma.
ganamajjhe pi *puggalasanti*ke pi es' eva nayo *kāyena vutthāti*
ti tinavatthāraka-samathena vutthāti. *kāyam acāletvā vācā-*
ya desentassa vācāya vutthāti. vacisampayuttam kāyakri-
yam katvā desentassa *kāyena vācāya vutthāti* nāma. san-
ghamajjhe desanāgāminī pi vutthānagāminī pi vutthāti
ganapuggalamajjhe pana desanāgāminī yeva vutthāti. *āgāl-*
hāya ceteyyā 'ti āgālhāya dalhabhāvāya ceteyya. tajjaniya-
kammādikatassa vattam na pūrayato icchamāno samgho
ukkehpaniyakammaṃ kareyyā 'ti attho *alajjī ca hoti*
bālo ca apakatatto cā ti ettha bālo ayam dhammādhammam
na jānāti apakatatto vā āpattānāpattim na jānāti ti ettā-
vatā kammam na kātabbam. bālabhāvāmūlakam pana
apakatāttabhāvāmūlakaṃ 'ca āpattim āpannassa kammaṃ
kātabbāṃ ti attho. *adhsīle silavipanno nāma* dve āpattik-
khandhe āpanno. *ācāravipanno* nāma pañca āpattikkhandhe
āpanno. *ditthvipanno* nāma antaggāhikāya ditthiyā saman-
nāgato. tesam āpattim apassantānam appatīkarontānaṃ
ditthiṃ ca anissajjantānam yeva kammam kātabbam. *kāyiko*
davo nāma pāsakādīhi jūtakilānādibhedo anācāro *vācasiko*
davo nāma mukhālāmbara-katanādibhedo anācāro. *kāyika-*
vācasiko nāma 'naccana-gāyanādibhedo dvīhi pi dvārehi
anācāro. *kāyiko anācāro* nāma kāyadvāre paññattasikkhā-
padavītikkamo. *vācasiko anācāro* nāma vacīdvāre paññat-
tasikkhāpadavītikkamo. *kāyikavācasiko* nāma dvāradvaye
pi paññattasikkhāpadavītikkamo. *kāyikena* 'upaghātikenā
ti kāyadvāre paññattassa sikkhāpadassa asikkhanena yo
hi tam na sikkhati, so na¹ upaghāteti, tasmā tassa tam
asikkhanam kāyikaṃ upaghātikan ti vuccati. sesa padad-
vaye pi es' eva nayo *kāyikena micchājīvenā* ti janghapesa-
nikādinā vā gandaphālanādinā vā vejjakammena. *vācasi-*
kenā ti sāsanaugghanaārocanādinā. tatiyapadam ubhaya-

sampayogavasena vuttam *alam bhikkhu mā bhandanam* ti alam bhikkhu mā bhandanam kari, *mā kalaham mā vivādam* karīti attho. *na voharītabban* ti na kiñci vattabbam vadato pi hi tādissassa vacanam na sotabbam maññanti. *na kismiñci paccekatthāne* ti kismiñci bijanaggāhādike ekasmiṃ pi jettakatthāne na *thapetabbo* ti attho *okāsakammam karontassā* ti karotu āyasmā okāsam aham tam vatthukāmo ti evam okāsam karontassa *nālam okāsakammam kātun* ti kim tvam karissasīti okāso na katabbo *savacanīyaṃ n' ādātabban* ti vacanam na ādātabbam vacanam pi na sotabbam. yattha gahetvā gantukāmo hoti na tattha gantabbam ti attho *tiḥ' angehi samannāgatassa bhikkhuno vinayo* ti yam so jānāti so tassa vinayo nāma hoti, so na pucchitabbo ti attho. *anuyogo na dātabbo* ti idam kappatīti pucchantassa pucchāya okāso na dātabbo, aññaṃ pucchā 'ti vattabbo. iti so n' eva pucchitabbo, nāssa pucchā sotabbā 'ti attho *vinayo na sākacchātabbo* ti vinayapañho na sākacchitabbo, kappiyākappiyakathā na samsandetabbā. *idam appahāyā* 'ti etam brahmacāripatīññātādikam laddhūṃ avijahitvā. *suddham brahmacārīn* ti khīṇāsavaṃ bhikkhuṃ *pātabyatam āpajjati* ti pātabyabhāvam patisevanam āpajjati. *idam appahāyā* ti vacanato pana tam brahmacāripatīññātam pahāya khīnāsavaṃ musā mayā bhanitam khamatha me ti khamāpetvā n' atthi kāmētudoso laddhūṃ vijahitvā gativīsodhanam kareyya. *akusalamūlāni* ti akusalāni c' eva mūlāni ca, akusalānam vā mūlāni, akusalamūlāni. kusalamūlesu pi es' eva nayo. dutthu caritāni virūpāni vā caritāni *duccarītāni*. sutthu caritāni sundarāni vā caritāni *sucarītāni*. kāyena karana-bhūtena kataṃ duccaritaṃ, kāyaduccaritaṃ. esa nayo sabbattha sesam tattha tattha vuttanayattā uttānam evā ti.

tikavannanā nitthitā

Catukkesu *sakavācāya āpajjati paravācāya vutthāti* ti vacīdvārīkaṃ padasodhammāḍibhedam āpattiṃ āpajjitvā tinavatthārakasamathaṭṭhānam gato parassa kammavācāyā

vutthāti *paravācāya āpaṇṇati sakavācāya vutthāti* ti pāpikāya
 ditthiyā appatimissagge parassa kammavācāya āpaṇṇati.
 puggalassa santike desento sakavācāya vutthāti *sakavā-*
cāya āpaṇṇati sakavācāya vutthāti ti vacīdvārikam padaso-
 dhammādibhedam āpattim sakavācāya āpaṇṇati desetvā
 vutthāhanto pi sakavācāya vutthāti. *paravācāya āpaṇṇati*
paravācāya vutthāti ti yāvatatīyakam saṅghādisesam
 parassa kammavācāya āpaṇṇati vutthahanto pi parassa
 parivāsakammavācādihi vutthāti tato paresu kāyadvāri-
 kam *kāyena āpaṇṇati*, desento *vācāya vutthāti* vacī-
 dvārikam *vācāya āpaṇṇati*. tinavatthārake *kāyena vut-*
thāti. kāyadvārikam *kāyena āpaṇṇati*. tam eva tinavat-
 thārake *kāyena vutthāti* vacīdvārikam *vācāya āpaṇṇati*
 tam eva desento *vācāya vutthāti*. saṅghikamañcassa attano
 paccattharanena anattatho kāyasamphusane lomagananaya
 āpaṇṇitabbāpattim sahaḡāraseyyāpattin ca *pasutto āpaṇṇati*.
 pabujjhivā pana āpannabhāvaṃ ñatvā desento *paribuddho*
vutthāti. jagganto āpaṇṇitvā pana tinavatthārakasamathat-
 thāne sayanto *paribuddho āpaṇṇati pasutto vutthāti* nāma.
 pacchimapadadvayaṃ pi vuttānusāren' eva veditabbam.
 acittakāpattim *acittako āpaṇṇati* nāma pacchā desento
sacittako vutthāti sacittakāpattim sacittako āpaṇṇati nāma.
 tinavatthārakatthāne sayanto *acittako vutthāti* sesapada-
 dvayaṃ pi vuttānusāren' eva veditabbam 'yo sabhāgam
 āpattim deseti, ayam desanāpaccayā dukkatam āpaṇṇanto
 pācittiyādīsu aññataram deseti, tañ ca desento dukkatam
āpaṇṇati tam pana dukkatam āpaṇṇanto pācittiyādito
 vutthāti, pācittiyādito ca *vutthahanto tam āpaṇṇati*. iti
 ekassa puggalassa ekam eva payogaṃ sañdhāya āpattim
 āpaṇṇanto deseti ti idaṃ catukkam vuttan ti veditabbam
 kammacātukke pāpikāya ditthiyā appatimissaggāpattim
kammena āpaṇṇati desento *akammena vutthāti* vissatthi-
 ādikam *akammena āpaṇṇati* parivāsādinā *kammena vutthāti*
 samānubhāsakammen' eva āpaṇṇati *kammena vutthāti*.
 sesam *akammena āpaṇṇati akammena vutthāti*. parikkhāracatukke

pathamo sakaparikkhāro, duttiyo sanghiko va, tatiyo cetiyasantako, catuttho gihparikkhāro sace pana so patta-civaranavakammabhesajjānam atthāya āhato hoti apā-puranam dātum anto thapāpetuñ ca vattati. sammukha-catukke pāpikāya dittihiyā appatinnissaggāpattim sanghassa *sammukhā āpajjati* vutthānakāle pana sanghena kiccā n' atthi ti parammukhā vutthāti vissatthiādikā parammukhā āpajjati sanghassa *sammukhā vutthāh*. samā-nubhāsanam sanghassa sammukhā eva āpajjati sammukhā vutthāti sesam sampajānamusāvādādibhedam parammukhā 'va āpajjati parammukhā 'va vutthāti. ajānantacatukkam acittakacatukkasadisam *lingapātubhāvenā* 'ti sayitass' eva bhikkhussa vā bhikkhuniyā vā lingaparivatte jāte saha-gāra-seyyāpatti hoti, idam etam paticca vuttam ubhinnam pi pana asādhāranāpatti lingapātubhāvena vutthāti. saha-paṭi-lābhacatukke yassa bhikkhuno lingam parivattati, so saha-lingapātulābhena pathamam uppannavasena setthabhāvena ca purimam purisalīngam jahati, pacchime itthilīnge patitthāti. purisākutta-purisākārādivasena pavattā kāyavacivinnattiyo patippassambhanti bhikkhū 'ti vā puriso ti vā evam pavattā *paññattiyo nirujjhanti*. yāni bhikkhūhi asādhāranāni chacattālisa sikkhāpadāni, tehi anāpatti yeva hoti. duttiyacatukke pana yassā bhikkhuniyā lingam parivattati, sā pacchā samuppattiyā vā hinabhāvena vā pacchimasankhyam gatam itthilīngam jahati, vuttappahārena puriman ti sankhyam gate purisalīnge patitthāti vuttaviparītā vinnattiyo patippassambhanti bhikkhū 'ti vā itthi ti vā evam pavattā pañnattiyo pi nirujjhanti yāni bhikkhūhi asādhāranāni sotam timsaṇ ca sikkhāpadāni, tehi anāpatti yeva hoti. *cattāro samukkamsā* 'ti cattāro mahāpadesā. te hi bhagavatā anuppanne vatthumhi sayam ukkamsitvā ukkhipitvā thapitattā samukkamsā 'ti vuccanti *paribhogā* ti ajjhoharaniya paribhogā. udakam pana akālīkattā appatiggahitakam vattati. yāvakālīkādinī appatiggahitakāni ajjhoharintum na vattati. *cattāri mahāvīkatāni* kālodissattā yathā vutte kāle vattanti. upāsako sīlavā ti pañca vā

dasa vā silāni gopayamāno āgantukādicatukke sachatt-upāhano sasisaṃ pāruṭo vihāraṃ pavisaṇto tattha vicaranto ca āgantuko va āpajjati, no āvāsiko āvāsikavattam akaronto pana āvāsiko āpajjati, no āgantuko. sesaṃ kāyavacīdvārikaṃ āpattim ubho pi āpajjanti. asādhāraṇaṃ āpattim n' eva āgantuko āpajjati no āvāsiko. gamiyacatukke pi gamiyavattam apūretvā gacchanto gamiko āpajjati, no āvāsiko. āvāsikavattam akaronto pana āvāsiko āpajjati, no gamiko sesaṃ ubho pi āpajjanti asādhāraṇaṃ ubho pi n' āpajjanti. vatthunānattatādicatukke catunnam pārājikānaṃ aññamaññaṃ vatthunānattatā va hoti, na āpattinānattatā. sabbāpi hi sā pārājikāpatti yeva saṅghādisesādisu pi es' eva nayo. bhikkhussa ca bhikkhuniyā ca aññamaññaṃ kāyasamsagge bhikkhussa saṅghādiseso, bhikkhuniyā pārājikaṃ ti evam āpattinānattatā va hoti, na vatthunānattatā ubhinnaṃ pi hi kāyasamsaggo 'va vatthu. tathā lasunakhādane bhikkhuniyā pācittiyam, bhikkhussa dukkantaṃ ti evam ādinā p' ettha nayena yojanā veditabbā. catunnam pārājikānaṃ terasahi saṅghādisesehi saddhūṃ vatthunānattatā c' eva āpattinānattatā ca. evam saṅghādisesādinam aniyatādihi ādito patthāya cattāri pārājikāni ekato āpajjantānaṃ bhikkhubhikkhuniṇaṃ n' eva vatthunānattatā no āpattinānattatā. visuṃ āpajjantesu pi sesāsādhāraṇāpattiyo āpajjantesu pi es' eva nayo vatthusabhāgādicatukke bhikkhussa ca bhikkhuniyā ca kāyasamsagge vatthusabhāgatā, no āpattisabhāgatā. catūsu pārājikesu āpattisabhāgatā, no vatthusabhāgatā. esa nayo saṅghādisesādisu. bhikkhussa ca bhikkhuniyā ca catūsu pārājikesu vatthusabhāgatā c' eva āpattisabhāgatā ca esa nayo sabbāsu sādharāṇāpattisu. asādhāraṇāpattiyam n' eva vatthusabhāgatā n' āpattisabhāgatā. yo hi purimacatukke pathamapañño so idha dutiyo. yo ca tattha dutiyo so idha paṭhamo. tatiyācatutthesu nānā-karaṇaṃ n' atthi. upajjhāyacatukke saddhivihārikassa upajjhāyena kattabbavattassa akarane āpattim upajjhāyo āpajjati, no saddhivihāriko. upajjhāyassa kattabbavattaṃ akaronto saddhivihāriko āpajjati, no upajjhāyo. sesaṃ ubho

pi āpajjanti asādhāranam ubho pi n' āpajjanti. ācariya-
 catukke pi es' eva nayo. ādiyaṇṭacatukke pādam vā atī-
 rekapādam vā sahatthā ādiyaṇṭo garukam āpajjati ūnaka-
 pādam gāhāhi ti ānattiyā aññam payojento lahukam
 āpajjati. etena nayena sesapadattayam veditabbam abhi-
 vādanārahacatukke bhikkhunīnam tāva bhattagge navama-
 bhikkhunto patthāya upajjhāyāpi abhivādanārahā, no
 paccutthānārahā¹ avisesena ca vippakatabhojanassa bhik-
 khussa yo koci vuddhataro satthivassassāpi pārivāsikassa
 samīpagato tadahupasampanno pi paccutthānāraho, no abhi-
 vādanāraho appatikkhittesu thānesu vuddho navakassa
 abhivādanāraho c' eva paccutthānāraho ca navako pana
 vuddhassa n' eva abhivādanāraho na paccutthānāraho āsa-
 nārahacatukkassā pathamapadam purimacatukke dutiya-
 padena dutiyapadañ ca pathamapadena atthato sadisaṃ.
 kālacatukke pavāretvā bhuñjanto kāle āpajjati, no vikkāle
 vikkālabhojanāpattim vikkāle āpajjati, no kāle sesaṃ kāle c'
 eva āpajjati vikkāle ca asādhāranam n' eva kāle no vikkāle
 patiggahita-catukke purebhattam patiggahitāmisam kāle kap-
 pati, no vikkāle pānakam vikkāle kappati punadivasamhi
 no kāle. sattāhakālikam yāvajjivikam kāle c' eva kappati
 vikkāle ca attano attano kālātitaṃ yāvakālikādittayam akap-
 piyamamsam uggahitakam appatiggahitakañ ca n' eva
 kāle kappati no vikkāle paccantimacatukke samudde sīmam
 bandhanto paccantimesu janapadesu āpajjati, no majjhimesu.
 pañcavaggena ganena upasampādentō gunangunūpāhanam
 dhuvanāhanam² cammattharanāni ca majjhimesu janapadesu
 āpajjati, no paccantimesu imāni cattāri idha na kappanti
 ti vadanto pi paccantimesu āpajjati idha kappanti ti
 vadanto pana majjhimesu āpajjati sesāpattim ubhayattha
 āpajjati. asādhāranam na katthaci āpajjati dutiyacatukke
 pañcavaggena ganena upasampadādī catubbidham pi vatthu
 paccantimesu janapadesu kappati idaṃ kappati ti dipetum
 pi tatth' eva kappati, no majjhimesu, idaṃ na kappati ti
 dipetum pana majjhimesu janapadesu kappati, no paccanti-

¹ B2 paccupatthānārahā² B2 dhūvan°

mesu sesam anujānāmi bhikkhave pañca lonāni ti ādi
 anuññātakam ubhayattha kappati yam pana akappiyan ti
 patikkhittam tam ubhayatthāpi na kappati antoādi-
 catukke anupakhajaseyyādīṃ anto āpaṇṇaṃ, no bahi aj-
 jhokāse sanghikamañcādīni nikkhupitvā pakkhamanto bahi
 āpaṇṇaṃ, no anto sesam anto c' eva bahi ca asādhāranam
 n' eva anto na bahi antosīmādicatukke āgantuko vattam
 apūrento antosīmāya¹ āpaṇṇaṃ gamiyo bahusīmāya musā-
 vādādīṃ antosīmāya ca bahusīmāya ca āpaṇṇaṃ asādhāranam
 na katthaci. gāmacatukke antaragharapatisamyuttam sekhī-
 yapaññattīṃ gāme āpaṇṇaṃ, no araññe bhikkhuni arunaṃ
 utthāpayamānā araññe āpaṇṇaṃ, no gāme musāvādādīṃ
 gāme c' eva āpaṇṇaṃ araññe ca asādhāranam na katthaci
 cattāro pubbakiccā² ti sammajjanī padipo ca udakam āsanena
 cā³ ti idam catubbidham pubbakaranam ti vuccatīti vuttam.
 chandapārisuddhi utukkhanam bhikkhugaṇanā ca ovādo ti
 ime⁴ pana cattāro pubbakiccā ti veditabbā cattāro patta-
 kallā⁵ ti uposatho yāvatikā ca bhikkhū kammappattāto
 āgatā honti sabhāgāpattīyo na vijjanti vajjanīyā ca puggalā
 tasmīṃ na honṭi pattakallan ti vuccatīti cattāri anaññapā-
 cittiyaṇi ti etad eva paccayam karitvā anaññam pācittiyaṇa ti
 evam vuttāni anupakhajaseyyākappanasikkhāpadam, eh'
 āvuso gāmanam vā⁶ ti sikkhāpadam, sañcicca kukkucca upaḍa-
 hanam, upassutitthananam⁷ ti imāni cattāri catasso bhikkhu-
 sammūtiyo ti ekarattam pi ce bhikkhu ticivarena vippara-
 seyya aññatra bhikkhusammūtiyā, aññam navam santhatam
 kāraṇeṇa aññatra bhikkhusammūtiyā, tato ce uttari vippara-
 vāseṇa aññatra bhikkhusammūtiyā, dutthullam āpattīṃ
 anupasaṃpannassa āroceyya aññatra bhikkhusammūtiyā
 ti evam āgatā terasahi sammūtihi muṭṭā sammūtiyo gilā-
 nacatukke aññabhesajjena karaniyena lolatāya aññam
 viññāpento gilāno āpaṇṇaṃ abhesajjakaraniyena bhesajjam
 viññāpento agilāno āpaṇṇaṃ. musāvādādīṃ ubho pi asā-
 dhāranam ubho pi n' āpaṇṇaṃ, sesam sabbattha uttānam
 evā⁸ ti.

catukkavanṇanā nitthitā

¹ B₂ °sīmāyam

² B₂ upassutim titthanan

Pañcakesu *pañca puggalā nvyatā* 'tī ānantariyānam ev' etam gahanam pañcacchedanakā āpatti nāma pamānā-tikkante mañcapītha-nisidana-kandupaticchādi vassikasā-tikāsu sugatacivare ca veditabbā. *pañcah' ākārehī* tī alajjitā aññānatā kukkuccapakatatā akappiye kappiyasaññitā kappiye akappiyasaññitā 'tī imehi pañcahi. *pañca āpattiyo musāvāda-paccayā* tī pārājika-thullaccaya-dukkata-saṅghādisesa- pācitiyā *anāmantacāro* tī santam bhikkhum anāpucchā purebhatta- tam pacchābhattam kulesu cārittam āpajjeyyā tī imassa āpucchitvā cārassa abhāvo. *anadhitthānan* tī ganabhojane aññatra samayā tī vuttam samayam adhitthahitvā bhojanaṃ adhitthānaṃ nāma tathā akaranam anadhitthānaṃ. *avikappanā* nāma yā paramparabhojanehi vikappanā vuttā, tassā akarānam imāni hi pañca-pīnapātīkassa dhutangen' eva patikkhittāni. *ussankitapaṇisankito* tī ye passantī ye sunantī, tehi ussankito c'eva paṇisaṅkito ca apī ca akuppa-dhammo khināsavo pi samāno, tasmā agocarā pariharitabbā. na hi etesu sandissamāno ayasato vā garahato vā muccati. *sosānkan* tī susāne patitakam. *pāpamkan* tī āpanadvāre patitakam *thūpacivāran'* tī vammikam parikkhipitvā bali-kammakataṃ. *ābhisekikan* tī nhānatthāne vā rañño abhi-sekatthāne vā chadditacivaram. *gatapatiyāgatan'* tī susānaṃ netvā puna ānītakam. pañca mahācorā uttarimanussa-dhamme vuttā *pañcāpattiyo kāyato samutthantī* tī patha-mena āpattisamutthānena pañca āpattiyo āpajjati. bhikkhu kappiyasaññī saññācīkāya kutim karoti tī evam antara-peyyāle vuttāpattiyo pañca āpattiyo *kāyato ca vācato cā* tī tatiyena āpatti samutthānena pañcāpattiyo āpajjati. bhikkhu kappiyasaññī samvidāhitvā kutim karoti tī evam tatth' eva vuttā āpattiyo. *desanāgāmmiyo* tī thapetvā pārājikaṃ ca saṅghādisesaṃ ca avasesā. *pañcakammānī* tī tajjaniya-niyasa-pabbājaniya-patisāranīyāni cattāri ukkhepanīyaṃ ca tividham pi ekan tī pañca. *yāvataṭṭhake pañcā* 'tī ukkhit-tānuvattikāya bhikkhuniyā yāvataṭṭhayaṃ samanubhāsanāya appaṇiṣṣajjanti yā pārājikaṃ thullaccayam dukkaṭaṃ tī

¹ B2 thupa°.

² B2 Bp bhata° corrected to gata°

tisso bhedakānuvattakādi samanubhāsanāsu sanghādiseso. pāpikāya dīthiyā appaṭṭissagge pācittiyam *adinnan* ti aññena adinnam *avidātan* ti patiggaṇhāmiti cetanāya abhāvena aviditam. *akappiyan* ti pañcahi samanakkapehi akappiyakatam yāṃ vā pan' aññam pi akappiyamamsaṃ akappiyabhojanam *akatātīrittan* ti pavāretvā atīrittaṃ akatam *samajjādānan* ti natasamajjādi dānam *usabhadānan* ti goganassa antare usabhavissajjanam *cittakkammadānan* ti āvāsaṃ kāretvā tattha citta-kammam kāretum vattatī idam pana patibhānacittakammadānam sandhāya vuttam. imāni hi pañca kiñcāpi¹ lokassa puññasammatāni, atha kho apuññāni akusalāni yeva *uppannam patibhānan* ti ettha patibhānan ti kathetukamyatā vuccatī. ime pañca duppativinodayā ti na suppativinodayā. upāyena² pana kāranena anurūpāhi paccavekkhana-anusāsanādihi³ sakkā pativinodetun ti attho *sakacittam pasīdati* ti ettha imāni vatthūni. Kataandhakāravāsī⁴ Phussarevatthero kira cetiyanganam sammajjitvā⁵ 'ekāmsam uttarāsaṅgam katvā sindu-vārakusuma-santhatam⁶ 'iva samavippakinnavālikāṃ cetiyanganam olokento⁷ buddhārammanam pītipāmojjam uppādetvā⁸ atthāsi tasmim khane māro pabbatapāde nibbattakālamakkato viya hutvā cetiyangane gomayaṃ vippakiranto gato⁹ therō na asakkhi arahattaṃ pāpunitum, sammajjitvā¹⁰ 'agamāsi¹¹ dutiyadivase pi¹² jaraggavo hutvā tādīsam eva vippakāram akāsi¹³ tatiyadivase vankapādam manussattabhāvaṃ nimminitvā¹⁴ pādena parikasanto agamāsi. therō evarūpo vibhacchapurisō samantā yojanappamāṇesu gocaragāmesu n' atthi, siyā nu kho māro ti cintetvā māro 'si tvan ti āha. āma bhante māro 'mhi, na dāni te vañcetum asakkhim ti. dīthapubbo tayā tathāgato ti āma dīthapubbo¹⁵ ti. māro nāma mahānubhāvo hoti, ingha tāva budhassa bhagavato attabhāvasadisāṃ attabhāvaṃ nimmināhi ti. na sakkā¹⁶ bhante. tādīsaṃ rūpaṃ nimminitum, api ca kho paṇa tam sarikkhakaṃ patirūpakam nimminissāmī ti saka-attabhāvaṃ vijahitvā¹⁷ buddharūpasadisena attabhāvena

atthāsi. therō māraṃ oloketvā ayam tāva sarāgadosamoho
 evaṃ sobhati, katham nu kho bhagavā na sobhati sabbaso
 vītarāgaḍosamoho ti buddhāraṃmanam pītiṃ patilabhitvā
 vipassanaṃ vaddhetvā arahattaṃ pāpuni māro vañcito
 'mhi tayā bhante ti āha. therō pi kiṃ atthi jaramāra tādisaṃ
 vañcetun ti āha Lokantaravihāre pi Datto nāma dahara-
 bhikkhu cetiyanganaṃ sammajjivā olokeno odāta-kasinaṃ
 patilabhi, attha samāpattiyo nibbatesi tato vipassanaṃ
 vaddhetvā phalattayaṃ sacchākāsi. *paracittam pasīdati* ti
 ettha imāni vatthūni, Tisso nāma daharabhikkhu Jambukola-
 cetiyanganaṃ sammajjivā, sankāra-chaḍḍanaṃ hatthena
 gahetvā va atthāsi. tasmim khane Tissadattathero nāma
 nāvāto orūya cetiyanganaṃ olokeno bhāvitacittena sam-
 matthattānaṃ ti ñatvā pañhā sahasaṃ pucchi. itaro
 sabbaṃ viśajjesi, aññatarasmiṃ pi vihāre therō cetiyan-
 ganaṃ sammajjivā vattaṃ paricchinā. Yonaka-viśayato
 cetiyavandanaḥ cattāro therā āgantvā cetiyanganaṃ disvā
 anto appaviśivā dvāre yeva thatvā eko therō attha kappe
 anussari. eko solasa eko viśati eko timsa kappe anussari.
devatā attamaṇā honī ti ettha idam vatthu. ekasmiṃ kira
 vihāre eko bhikkhu cetiyanganaṃ ca bodhiyanganaṃ ca
 sammajjivā nhāyitum gato devatā imassa vihārassa
 katakālato patthāya evaṃ vattaṃ pūretvā sammatthapubbo
 bhikkhu n'atthi ti pasannacittā pupphahattā atthamsu
 therō āgantvā kataragāmaṇāsikā 'ttha 'ti āha bhante idh'
 eva 'vasāma, imassa vihārassa 'katakālato patthāya evaṃ
 vattaṃ pūretvā sammatthapubbo bhikkhu n' atthi ti tum-
 hākaṃ ca bhante vatte pasīditvā pupphahattā thitā 'mhā 'ti
 devatā āhamsu. *pāsādikasamvattanikaṃ* ti ettha idam vatthu.
 ekam kira amaccaputtaṃ Abhayattheraṃ cā ārabha 'ayaṃ
 kathā udapādi kiṃ nu kho amaccaputto pāsādiko Abhaya-
 therō ti ubbo pi ne ekasmiṃ thāne olokessāmā 'ti nātakā
 amaccaputtaṃ alaṅkaritvā Mahācetiyaṃ vandāpessāmā ti
 agamaṃsu 'theraṇātā 'pi pāsādikam cīvāraṃ 'kāretvā
 puttassa pahūni, putto me kesā chindāpetvā imam cīvāraṃ
 pārupitvā bhikkhusamghapaṇivuto Mahācetiyaṃ vandatū 'ti.

amaccaputto ñātiparivuto pācīnadvārena cetiyanganam
 ārūlho. Abhayatthero bhikkhusanghaparivuto 'dakkhi-
 nadvārena cetiyaṅganam ārūhivā cetiyangane tena saddhim
 samāgantvā āha, kim tvaṃ āvuso mahallakattherassa
 samatthattthāne kacavaram chaddetvā mayā saddhim
 yugaggāham 'ganhāsī ti atitattabhāve kira Abhayatthero
 Mallakatthero nāma hutvā gocaragāme cetiyanganam sam-
 majji amaccaputto mahāupāsako hutvā sammattthattthāne
 kacavaram gahetvā chaddesi. *satthusāsanam katam* hoti ti
 idam sammajjanavattam nāma buddhehi vannitam, tasmā
 tam karontena satthusāsanam katam hoti tatr' idam vatthu,
 āyasmā kira Sāriputto Himavantam gantvā ekasmiṃ pabbhāre
 asammajjitvā'va nirodham samāpajjitvā nisīdi bhagavā
 āvajjanto therassa asammajjitvā nisinnabhāvam ñatvā ākāse
 gantvā therassa purato asammattthattthāne pādāni dassetvā
 paccāgañchi 'thero samāpattito vutthito bhagavato pādāni
 disvā balava-hirottappam paccupattthāpetvā jannukehi
 patitthāya asammajjitvā nisinnabhāvam vata me satthā
 aññāsī, samghamajjhe dāni codanam kāressāmī ti dasabalassa
 santikam gantvā vanditvā nisīdi bhagavā kuhiṃ gato 'sī
 Sāriputtā' ti vatvā na patirūpam dāni te mayham anantare
 tthāne thatvā vicarantassa asammajjitvā nisīditun ti āha.
 tato patthāya thero gāṇṭhikapatimuñcanattthāne pi titthanto
 pādena kacavaram viyūhivā 'va tiṭṭhati. *attano bhāsa-*
pariyantam na uggañhāti ti imaṃ vattthusmiṃ ettakam
 suttaṃ upalabbhati, ettako vinicchayo, ettakam suttaṃ
 ca vinicchayaṃ ca vakkhāmī ti evaṃ attano bhāsapariyantam
 na uggañhāti ayam codakassa purimakathā, ayam pacchima-
 kathā, ayam cūḍitakassa purimakathā, ayam pacchimakathā,
 ettakam gayhupagam, ettakam na gayhupagan ti evaṃ
 anuggānhanto pana parassa bhāsapariyantam na uggañhāti
 nāma *āpattim na jānāti* ti pārājikam vā sanghādisesaṃ
 vā ti sattannam āpattikkhandhānam nāhākaranam na
 jānāti. *mūlan* ti dve āpattiyā mūlāni kāyo ca vācā ca, tāni
 na jānāti *'samudayan* ti 'cha āpattisamutthānāni āpatti-

samudayo nāma, tāni *na jānāti* pārājukādinam vatthum na jānāti ti pi vuttam hoti. *nirodhan* ti ayam āpattidesanāya nirujjhati vūpasammati, ayam vutthānenā 'ti evam āpattinirodham *na jānāti* satta samathe ajānanto pana *āpattinirodhagāmin-patipadam na jānāti*. adhikaranapañcake adhikaraṇam nāma cattāri adhikaranāni. *adhikaranassa mūlam* nāma tettimsa mūlāni vivādādhikaranassa dvādasa mūlāni, anuvādādhikaranassa cuddasa, āpattādhikaranassa cha, kiccādhikaranassa ekaṃ tāni parato āvibhavissanti. *adhikarana-samudayo* nāma adhikaranasamuṭṭhānam vivādādhikaranam atthārasa bhedakaravatthūni nissāya uppajjati. anuvādādhikaranam catasso vipattiyo. āpattādhikaranam sattāpattikkhandhe. kiccādhikaranam cattāri, sanghakiccāni ti imam vibhāgam na jānāti ti attho. *adhikarana-nirodham na jānāti* ti dhammena vinayena satthusāsanena mūlāmūlam gantvā vinicchayasamatam pāpetum na sakkoti. idam adhikaraṇam dvihi, idam catūhi, idam tihi, idam ekena samathena sammati ti evam satta samathe ajānanto pana *adhikarananirodhagāmin-patipadam na jānāti* nāma. *vatthum na jānāti* ti idam pārājikassa vatthu, idam sanghādisesassā ti evam satṭṭannam āpattikkhandhānam vatthum na jānāti. *nidānan* ti sattannam nidānānam idam sikkhāpadam ettha paññattam, idam etthā ti *na jānāti*. *paññattim na jānāti* ti tasmim tasmim sikkhāpade paṭhamapaññattim na jānāti *anupaññattī* ti puṇappunam paññattim na jānāti. *anusandhivacanapathan* ti kathānusandhivinnichayānusandhivasena vatthum na jānāti. *ñattim na jānāti* ti sabbena sabbam ñattim na jānāti *ñattiyā karanam na jānāti* ti ñattikiccaṃ na jānāti osāranādīsu navaṣu thānesu ñattikammaṃ nāma hoti. ñattidutiyañatticatutthakammesu ñattiyā kammappatto hutvā tutthatīti na jānāti, *na pubbakusalo hoti na aparakusalo*¹ ti pubbe kathetabbaṃ ca pacchā kathetabbaṃ ca na jānāti. ñatti nāma pubbe thapetabbā, pacchā na thapetabbā 'ti pi na jānāti. *akālaññū ca hoti* ti kālam na jānāti. anajjhitho ayāceto bhāsati, ñattikālam pi

¹ B2 °kusalo hoti ti

ñattikhettaṃ pi ñattiokāsaṃ pi na jānāti. *mandattā momūhattā* 'ti kevalaṃ aññānena momūhabbhāvena dhutange ānisaṃsaṃ ajānitvā. *pāpuccho* ti tena araññavāseṇa paccayaalābhaṃ patthayamāno. *pavvekan* ti kāyacittaupadhivivekaṃ *idamatthitaṃ* ti imāya kalyāṇāya patipattiyā attho etassa ti idamatthi. idamatthino bhāvo idamatthitā tam *idamatthitam yeva nissāya*, na aññaṃ kiñci lokāmisāna ti attho. *uposatham na jānāti* ti navavidhaṃ uposathaṃ na jānāti. *uposathakammaṃ* ti adhammena vaggādibhedam catubbudhaṃ uposathakammam *na jānāti*. *pātimokkhaṃ* ti dve mātikā *na jānāti* *pātimokkhuddesaṃ* ti sabbam pi navavidhaṃ pātimokkhuddesaṃ *na jānāti* *pavāraṇaṃ* ti navavidhaṃ pavāraṇam *na jānāti*. *pavāraṇakammaṃ* uposathakamma-sadisam eva. apāsādikapañcake *apāsādiṇaṃ* ti kāyaduccarītādi akusalakammam vuccati. *pāsādiṇaṃ* ti kāyasucarītādi kusalakammam vuccati. *atirvelaṃ* ti velaṃ atikkamma bahutaraṃ kālam kulesu appaṃ vihāre ti attho *otāro* ti kilesānaṃ anto oṭaraṇam. *sankilittitaṃ* ti dutthullāpatti-kāyasaṃsaggādibhedam. visuddhipañcake pavāraṇāggahanena navavidhāpi pavāraṇā vedītabbā. sesaṃ sabbattha uttānaṃ evā ti.

pañcaka-vannanā nittitā.

Chakkesu *cha sāmiciyo* ti so ca bhikkhu anabbhito te ca bhikkhū gārayhā ayam. tattha sāmici, yuñjant' āyasmanto sakam mā vo sakaṃ vinassā ti ayam tattha sāmici, ayam te bhikkhu patto yāva bhedaṇāya dhāretabbo ti ayam tattha sāmici, tato niharitvā bhikkhūhi saddhim samvibhajitabbam¹ ayaṃ tattha sāmici, aññātabbhaṃ paripucchitabbhaṃ paripañhitabbhaṃ ayaṃ tattha sāmici, yaṣsa bhavissati so harissati ti ayaṃ tattha sāmici, iti imā bhikkhu-pātimokkhe yeva *cha sāmiciyo* *chacchedanakā* ti pañcake vuttā pañca bhikkhunīnaṃ udakasāṭikāya saddhim *cha*. *chah' ākārehi* ti alajjitā aññānatā kukkuccāyakatatā akappiye kappiyasaññitā kappiye akappiyasaññitā satisammosā 'ti tattha ekaratta-chāratta-sattahāṭikkamādīsu āpattiṃ satisammo-

senā āpajjati sesam vuttanayam eva *cha ānisaṃsā vīna-*
yadhare 'tī pañcake vuttā pañca tass' ādheyyo' uposatho tī
 iminā saddhim *cha cha paramānī* tī dasāha-paramam
 atirekacivaram dhāretabbam, māsaparamam tena bhikkhunā
 tam civaram nikkhupitabbam, santaruttaraparamam tena
 bhikkhunā tato civaram sādītābbam, chakkhattuparamam
 tunhībhūtena uddissatthātabbam, navam pana bhikkhunā
 santhatam kārāpetvā chabbāssānī dhāretabbam chabbassa-
 paramatā dhāretabbam, tīyojanaparamam sahatthā dhā-
 retabbānī, dasāhaparamam atirekapatto dhāretabbo, sattā-
 haparamam saññidhikārakam paribhuñjitabbānī, chāratta-
 paramam tena bhikkhunā tena civarena vippavasitabbam,
 catukkamsaparamam, addhateyakamsaparamam, dvangu-
 lapabbaparamam ādātābbam, atthangulaparamam mañca-
 patipādakam, angulaparamam² dantakatthan tī itī imānī
 cuddasa paramānī tattha pathamānī cha ekam chakkam.
 tato ekam āpanetvā sesesu ekekaṃ pakkhupitvā tī ādinā
 nayena aññānī pi chakkānī kātābbānī *cha āpattiyo* tī tīnī
 chakkānī antarapeyyāle vuttānī *cha kammānī* tī tajjanīya-
 niyasa-pabbājaniya-patisāranīyānī cattārī, āpattiyā adassane
 ca appatikacce ca vuttadvayam pi ekam, pāpikāya ditthiyā
 appatinissagge ekam tī cha *nahāne* tī oren' addhamāsam
 nhāne. vippakatacivaraādi chakkadvayam kathinakkhan-
 dhake niddittham sesam sabbattha uttānam evā tī
 chakka-vannanā nittitā

Sattakesu satta sāmiciyo tī pubbe vuttesu chasu sā ca
 bhikkhunī anabbhūtā tā ca bhikkhuniyo gārayhā ayam tattha
 sāmici tī imam pakkhupitvā satta veditābbā satta adham-
 mikā patinñātākaranā tī bhikkhu-pārājikam ajjhāpanno
 hoti pārājikena codiyamāno sanghādisesam ajjhāpanno 'mhī
 tī patijānāti, tam sa igho sanghādisesena kāreti, adhammi-
 kam patinñātākaranan tī evam Samathakkhandhake nid-
 ditthā dhammikāpi tatth' eva nidditthā *sattannam anā-*
patī sattāhakaranīyena gantun tī Vassūpanāyikakkhandhake

¹ Bz ātheyyo² Bz atthangulao

vuttam *sattāṃsamsā vinayadhare* ti tass' ādheyyo uposatho pavāranā 'ti imehi saddhum pañcace vuttā pañca satta honti *satta paramānī* ti chakke vuttāni yeva sattakavasena yojetabbāni. *katacivarān* ti ādīni dve sattakāni Kathinakkhandhake nidditthāni bhikkhussa na hoti āpatti datthabbā bhikkhussa hoti patikātabbā 'ti imāni tīni sattakāni dve adhammikāni, ekam dhammikam tāni tīni pi Campeyyake nidditthāni *asaddhammā* ti asatam dhammā, asanto vā dhammā, asobhanā hīnā lāmakā 'ti attho. *saddhammā* 'ti satam buddhādīnam dhammā, santo vā dhammā, sundharo uttamā ti attho sesam sabbattha uttānam evā ti.

sattaka-vannanā nūtthitā

Atthakesu *atthāṃsamse* ti na mayam iminā bhikkhunā saddhum uposatham karissāma, vinā iminā bhikkhunā uposatham karissāma, na mayam iminā bhikkhunā saddhim pavāressāma,¹ sanghakammam karissāma, āsane nisīdissāma, yāgupāne nisīdissāma, bhattagge nisīdissāma, ekacchanne vasissāma, yathāvuddham abhivādanam paccuttānam añjalikammam sāmīcīkammam karissāma, vinā iminā bhikkhunā karissāmā ti evam Kosambakakkhandhake vutte ānisamse dutiya atthake pi es' eva nayo tam pi hi evam eva Kosambakakkhandhake vuttam *attha yāvata-tyakā* ti bhikkhūnam terasake cattāro bhikkhūnānam sattarasake² bhikkhūhi asādhāranā cattāro ti attha. *aṭṭhah' ākārehi kulāni dūseti* ti kulāni dūseti puppehena vā phalena vā cuṇṇena vā mattikāya vā dantakaṭṭhena vā veluyā vā vejjikāya vā jaṅghapesanikena vā ti imehi atthahi. *attha mātikā* Civarakkhandhake, aparā attha Kathinakkhandhake vuttā. *aṭṭhahi asaddhammehi* ti lābhena alābhena yase na ayasena sakkārena asakkārena pāpicchatāya pāpamittatāya. *aṭṭha lokadhammā* nāma lābhe sārāgo alābhe pativirodho, evam yase ayase pasamsāya nundāya. sukhe sārāgo dukkhe pativirodho ti. *aṭṭhaṅgiko musāvādo* ti vinidhāya

saññānaṃ tī iminā saddhūṃ pāliyaṃ āgatehi sattahī tī atthahi
angehi atthangiko *attha uposathangānī* tī

pānaṃ na hane na c' ādinnam ādiye,
musā na bhāse na ca majjapo siyā.
abrahmacariyā virameyya methunā,
rattim na bhuñjeyya vikālabhojanam
mālam na dhāraye na ca gandham ācare,
mañce chamāyañ ca vasayetha santhate.
etañ hi atthangikam āh' uposatham,
buddhena dukkhan>tagunā pakāsitaṃ tī.

evam vuttāni *attha dūteyyangānī* tī idha bhikkhave bhikkhu
sotā ca hotī sāveta cā tī ādinā nayena sanghabhedake
vuttāni tittiyavuttāni Mahākhandhake nidditthāni ana-
tiritthā ca atiritthā ca pavāranasikkhāpade nidditthā *atthan-
naṃ paccutthātābbaṃ* tī bhattagge vuddhabhikkhunīnaṃ
āsanam pi tāsam yeve dātābbaṃ *Upāsikā* 'tī Visākhā
atthānīsaṃsā vinayadhare tī pañcake vuttasu pañcasu fass'
ādheyyo uposatho pavāranā sanghakammaṃ tī ime tayo
pakkhupitvā attha veditabbā *attha paramānī* tī pubbe vut-
taparamān' eva atthakavasena yojetvā veditabbāni *at-
thasu dhammesu sammā vattitābbaṃ* tī na pakatattassa bhik-
khuno uposatho thapetabbo, na pavāranā thapetabbā tī
ādinā nayena Samathakkhandhake nidditthesu atthasu.
sesaṃ sabbattha uttānaṃ evā tī.

atthaka-vannanā nitthitā

Navakesu *nava āghātavattihūnī* tī anattam me acari tī
ādini nava. *nava āghātapaṭivīnaya* tī anattam me acari,
tam kut' ettha labbhā 'tī āghātaṃ paṭivīnetī tī ādini nava
nava vinītavattihūnī tī navahi āghātavattihūhi āratī viratī
pativiratī setughāto *navahi sangho bhijjati* tī navannaṃ
vā Upālī atirekanavannaṃ vā sangharājī c' eva hotī san-
gabhedo cā tī *nava paramānī* tī pubbe vuttaparamān'
eva navakavasena yojetvā veditabbāni *nava tanhāmūlakam*
nāma tanhaṃ paticca pariyesanā, pariyesanaṃ paticca lābho,
lābham paticca vinicchayo, vinicchayaṃ paṭicca chandarāgo,

chandarāgam paticca ajjhosānam, ajjhosānam paticca pariggaho, pariggaham paticca macchariyam, macchariyam paticca ārakkhā ārakkhādhikaranam dūndādana-satthādāna-kalaha-viggaha-vivāda-tuvamtuvam-pesuñña-musāvādā *navaviddha mīnā* ti seyyassa seyyo 'ham asmī ti mānādayo *nava cīvarānī* ti ticīvaran ti vā vassikasātikā ti vā ti ādinā nayena vuttāni *na vikappetabbānī* ti adhitthitakālato patthāya na vikappetabbāni. *nava adhammikāni dānānī* ti saṅghassa parinatam aññasamghassa vā cetiyassa vā puggalassa vā parināmeti, cetiyassa parinatam aññasassa cetiyassa vā saṅghassa vā puggalassa vā parināmeti, puggalassa parinatam aññapuggalassa vā saṅghassa vā cetiyassa vā parināmeti ti evam vuttāni *nava patiggahaparibhogā* ti etesam yeva dānānam patigghahā ca paribhogā ca *tīni dhammikāni dānānī* ti saṅghassa ninnam saṅghass' eva deti cetiyassa ninnam cetiyass' eva puggalassa ninnam puggalass' eva deti ti imāni tīni patiggahaparibhogā pi tesam yeva patigghahā ca paribhogā ca. *nava adhammikā paññattīyo* ti adhammavādī puggalo adhammavādī sambahu ā adhammavādī sangho ti evam tīni tikāni Samathakkhandhake nidditthāni. dhammikā paññattīyo pi dhammavādī puggalo ti ādinā nayena tatth' eva nidditthā adhammakamme dve navakāni ovādavaggassa pathamasikkhāpada-niddese dukkatavasena vuttāni dhammakamme dve navakāni tatth' eva pācittiya-vasena vuttāni. sesam sabbattha uttānam evā ti

navaka-vannanā nitthitā

Dasakesu *dasa āghātavattihūnī* ti navakesu vuttāni nava atthāne vā pana āghāto jāyatī ti iminā saddhim dasa honti. *āghātapativinayāpi* tattha vuttā nava atthāne vā pana āghāto jāyatī tam kut' ettha labbhā ti āghātam pativineti ti iminā saddhim dasa veditabbā *dasa vinnātavattihūnī* ti dasahi āghātavattihūhi viratisankhātāni dasa *dasa vattihukā micchādittihī* ti n' atthi dinnan ti ādivasena veditabbā atthi dinnan ti ādivasena *sammāditthi* sassato loko ti ādinā vasena pana *antaggāhikā ditthi* veditabbā *odasa micchattā* ti

micchādittihādayo micchāvimuttipariyosānā viparītā sam-
mattā salāḥkaggāhā Samathakkhandhake niddittā *dasah'*
angehi samannāgato bhikkhu ubbāhikāya sammannitabbo tī
 sīlavā hoti tī ādinā nayena Samathakkhandhake vuttehi
 dasahi. *dasa ādinavā* rājantepurappavesane rājasikkhāpade
 niddittā *dasa dānavatthūnī* tī annam pānam vattham
 yānam mālā gandham vilepanam seyyāvasatham¹ padīpey-
 yaṃ *dasa ratanānī* tī muttā-manī-veḷuriyādini *dasa pam-*
sukūlānī tī sosānikam pāpanikam undūrakhāyitam upaci-
 kakhāyitam² aggidaddham gokhāyitam ajikākhāyitaṃ
 thūpacivaram ābhisekiyam bhatapatiyābhatan³ tī etesu upa-
 sampannena ussukkam kātabbam *dasa cīvaradhāranā* 'tī
 sabbanīlakānī cīvarānī dhārentī tī vuttavasena dasā tī
 Kurundiyaṃ vuttam Mahāaṭṭhakathāyaṃ pana navasu
 kappiyacivaresu udakasātikaṃ vā sankaccikaṃ vā pakkhi-
 pītvā dasā tī vuttam *avandanīyapuggalā* Senāsanakkhan-
 dhake niddittā *dasa akkosavatthūnī* omasavāde niddittānī.
dasa ākārā pesuññasikkhāpade niddittā *dasa senāsanānī*
 tī mañco pītham bhisi bibbohanam cimilikā uttarattharanam
 tattikā cammakhaṇḍo nisīdanam tinasanthāro pannasan-
 thāro tī *dasa varānī yācimsū* tī Visākhā attha, Suddhodana-
 mahārājā ekam, Jivako ekam yāgu-ānisamsā ca akappiya-
 maṃsānī ca Bhesajjakkhandhake niddittānī. sesaṃ sab-
 battha uttānam evā tī.

dasaka- vannaṇā nīttitā

Ekādasakesu *ekādasā* 'tī pandakādayo ekādasā *ekādasā*
pādukā tī dasa ratanamayā ekā katthapādukā tinapā-
 dukamuñjapāduka-pabbajapādukādayo pana katthapāduka-
 sangaham eva gacchantī *ekādasā pattā* 'tī tambalohamayena
 vā dārumayena vā saddhum dasa ratanamayā. *ekādasā*
cīvarānī tī sabbanīlakādini *ekādasā yāvataṭṭhiyā* tī ukkhī-
 tānuvattikā bhikkhunī-sanghādisesā attha Arittho Canda-
 kālī tī. *ekādasā antarāyikā* nāma na 'sī animittā tī ādayo.

¹ B2 ovasato

² B2 oyikam.

³ B2 gatapatiyāgatan

ekādasa cīvarāni adhiṭṭhātābbāni ti ticīvaram vassikasātikā
 nisīdanam paccattharanam kaṇḍupaticchādi mukhapuñcha-
 nacolam paṇikkhāracolam udakasātikā sankaccikā ti *na*
vikappetabbāni ti etān' eva adhiṭṭhitakālato patthāya na
 vikappetabbāni, ganthikā ca vidhā ca suttamayena saddhim
 ekādasa honti. te sabbe Khuddakakkhandhake nidditthā.
pathaviyo pathavisikkhāpade nidditthā. *nissayapatippassa-*
dhiyo upajjhāyamhā pañca, ācariyamhā cha, evam ekādasa.
 avandiyapuggalān' aggena saddhim ekādasa. te sabbe
 Senāsanakkhandhake nidditthā. *ekādasa paramāni* pubbe
 vuttesu cuddasasu ekādasakavasena yojetvā veditabbāni.
ekādasa varāni ti Mahāpajāpatiyā yācita-varena saddhim
 pubbe vuttāni dasa *ekādasa sīmādosā* ti atikhuddakam
 sīmam sammannanti ti ādinā nayena kammavagge āgamis-
 santi. *akkosaka-paribhāsake* puggale *ekādasādinavā* nāma
 yo so bhikkhave bhikkhu akkosaka-paribhāsako sabrahma-
 cārīnam ariyūpāvādī, atthānam etam anavakāso yaṃ yo
 ekādasannam byasanānam aññataram byasanam na nigac-
 cheyya katamesam ekādasannam, anadhiḡatam nādhī-
 gacchatī, adhiḡatā pariḡāyati, saddhammassa na vodāyati,
 saddhammesu vā adhumāniko hoti, anabhīrato vā brahmacari-
 yam caratī, aññataram vā saṅkīlīttam āpattim āpajjati,
 sikkham vā paccakkhāya hīnāy' āvattati, gālham vā rogā-
 taṅkam phusati, ummādam vā pāpuṇāti, cittakkhepaṃ
 vā āpajjati, sammūlho kālam karoti, kāyassa bhedā param
 maranā apāyaṃ duggatim vinipātam nirayam upapajjati ti.
 ettha ca saddhammo ti buddhavacanam adhippetam *āse-*
vitāyā ti ādito paṭṭhāya sevītāya *bhāvitāyā* ti nīpphādi-
 tāya, vaḍḍhitāya vā. *bahulikātāyā* ti punappunam katāya.
yānikātāyā 'ti suyuttayānasadisāya katāya. *vattukātāyā*
 ti yathā patitthā hoti evaṃ katāya. *anuttitthātāyā* ti anuanu-
 pavattitāya niccā 'ditthitāyā ti attho. *paracitāyā* ti saman-
 tato citāya sabbadisāsu citāya ācitāya bhāvitāya abhivad-
 dhitāyā ti attho. *susamāraddhāyā* ti suṭṭhu samāraddhāya
 vasībhāvam upanītāyā 'ti attho. *na pāpakam supīnan* ti
 pāpakam eva na *passati*, bhadraṃ pana vuḍḍhikāranabhū-

tam passatī *devatā rakkhantī* ti ārakkhadevatā dhammīkam
 rakkham paccupatthāpentī *tuvaṭṭam cittaṃ samādhīyati* ti
 khīppam cittaṃ samādhīyati *uttari appatvivijjhanto* ti met-
 tājhānato uttari arahattam asacchīkaronto sekkho vā
 puthujjano vā hutvā kālam karonto Brahmālokūpago hoti.
 sesam sabbattha uttānam evā ti
 ekādasaka-vannanā pariyosānā ekuttarika-vannanā nīttitā

VII

Upasathakamassa ko ādī ti ādīnam pucchānam vissajjane
 sāmaggī ādīhi uposatham karissāmā ti sīmam sodhetvā
 chandapārisuddhim āharitvā sannipatitānam kāyasāmaggī
 ādī *kīryā majjhe* ti pubbakiccam katvā pātīmokkha-osā-
 ranakīryā majjhe *nīttānam pariyosānan* ti tattha sabbeḥ'
 eva samaggehi sammodamānehi avivadamānehi sikkhitabban
 ti idam pātīmokkha-nīttānam pariyosānam *pavāranā-*
kamassa sāmaggī ādī ti pavāranam karissāmā 'ti sīmaṃ
 sodhetvā chandapavāranam āharitvā sannipatitānam kāya-
 sāmaggī ādī. *kīryā majjhe* 'ti pavāraṇa-ñatti ca pavāraṇa-
 kathā ca majjhe saṅgha-navakassa passanto patīkarissāmī
 ti vacanam pariyosānam tajjanīyakammādisu *vatthu-nāma*
 yena vatthunā kammāraho hoti, tam vatthu *puggalo* ti
 yena tam vatthu katam, so puggalo *kammavācā pariyos-*
sānan ti katam samghena itthannāmassa bhikkhuno tajjanī-
 yakammaṃ khamatī saṅghassa, tasmā tunhī, evam etam
 dhārayāmī ti evam tassā tassā kammavācāya avasāna-
 vacanam pariyosānam sesam sabbattha uttānam evāti.

uposathādi vissajjana-vannanā nīttitā

Atthavasappakarane *dasā atthavase* ti ādīsu yam vattab-
 baṃ, tam pathamapārājika-vannanāyam eva vuttam.
yam sanghasuttī tam sanghaphāsū ti' ādīsu uparimam
 uparimam padaṃ heṭṭhimassa heṭṭhimassa padassa attho.
atthasatam dhammasatan ti ādīmhi pana yaḍ etam dasasu
 padesu ekekaṃ mūlaṃ katvā dasakkhattum yojanāya

padasatam vuttam. tattha pacchimassa pacchimassa padassa vasena atthasatam, purimassa purimassa vasena dhammasatam veditabbam atha vā ye dasa atthavase paticca tathāgatena sāvakānam sikkhāpadam paññattam ye pubbe pathamapārājika-vannanāyam, tattha sanghasutthutā nāma sanghassa sutthubhāvo sutthud evā ti āgatattahāne viya sutthu bhante ti vacanasampaticchanabhāvo, yo ca tathāgata tassa vacanam sampaticchatī, tassa tam dīgharattam hitāya sukhāya hotī, tasmā sanghassa sutthu bhante ti mama vacanam sampaticchanattham paññapessāmi asampaticchane ādinavam sampaticchane ānisamsam dassetvā, na balakkārena abhūbhavitvā ti etam attham āvikaronto¹ āha sanghasutthutāyā 'ti evam ādinā nayena vannitā tesam idha dasakkhattum āgatattā atthasatam, tadatthajotakānañ ca padānam vasena dhammasatam veditabbam. idāni atthajotakānam niruttinam vasena niruttisatam, dhammabhūtanam niruttinam vasena niruttisatan ti *dve niruttisatām*. atthasate nānasatam, dhammasate nānasatam, dvīsu niruttisatesu dve nānasatāni ti *cattāri nānasatāni* ca veditabbāni

atthasatam dhammasatam dve ca niruttisatām cattāri nānasatām atthavase pakarane 'ti hi yam vuttam, idam etam paṭicca vuttan ti

iti Samantapāsādikāya Vinaya-samvannanāyam
Mahāvagga-vannanā nitthitā

VIII

Ekamsam cīvaram katvā ti ekasmiṃ amsakūṭe cīvaram katvā. sādhuḥkam uttarāsangam katvā ti attho *paggaṇhitvāna añjalīm* ti dasanakhā-samodhāna-samujjalam añjalīm ukkhipitvā *āsīsamānarūpo vā* ti paccāsīsamānarūpo viya *kissa tvam idhamāgato* ti kena kāranena kiṃ attham patthayamāno tvam idha āgato ko evam āha, sammāsambuddho kam evam āha, āyasmantam Upālī 1ti āyasmā Upālī

bhagavantam upasankamitvā dvīsu vinayesū ti imam gātham
 pucchi ath' assa bhagavā bhaddako te ummango¹ ti ādini
 vatvā taṃ vissajjesi.² esa nayo sabbattha iti ime sabbapañhe
 buddhakāle Upālittthero pucchi. bhagavā byākāsi sangītikāle
 pana Mahākassapatththero pucchi, Upālittthero byākāsi tattha
 bhaddako te ummango³ ti bhaddakā te pañhā. pañhā hi
 avijjandhakārato ummuji tvā thitattā ummango³ ti vuccati.
 tagghā ti kāranatthe nīpāto yasmā maṃ pucchasi, tasmā
 te⁴ aham akkhissan ti attho sampaticchanatthe vā. tagghā ti
 hi iminā vacanam sampaticchitvā akkhissan ti āha. samā-
 dahitvā visibbenti sāmisenā sasitthakan ti imāni tinī yeva
 sikkhāpadāni Bhaggesu paññattāni yam tam pucchimhā
 ti yaṃ tvam apucchimha akittayī ti abhāsi. no ti amhākaṃ.
 tam tam byākatan ti yam yam puttham, taṃ tad eva byā-
 kamaṃ anaññathā ti aññathā akatvā byākatam ye dutthullā
 sā silavipattī ti ettha kiñcāpi silavipattī nāma pañho n'atthi,
 atha kho dutthullam vissajjetukāmatāy' eṇam vuttaṃ.
 catūsu hi vipattīsu dutthullam ekāya vipattiyā sangahitaṃ.
 adutthullam tihi vipattīhi saṅgahitaṃ tasmā ye dutthullā
 sā silavipattī ti vatvā tam eva vitthārato dassetum
 pārājikaṃ saṅghādiseso silavipattī ti vuccatī ti āha idāni
 tissannam vipattinam vasena adutthullam dassetum
 thullaccayan ti ādim āha. tattha yo c' āyam akkosati has'
 āhippāyo ti idam dubbhāsītassa vatthudassanattam
 vuttaṃ. abbācikkhantī ti tath' āham bhagavatā dhammam
 desitam ājānāmī ti vadantā abbhācikkhanti ayam sā
 ājīvavipattī sammātā ti ayam चाहि sikkhāpadehi saṅghitā
 ājīvavipattī nāma catutthā vipattī sammātā ti. ettāvata
 adutthullan ti idam vissajjitam hoti idāni ye ca yāvatatīyakā
 ti pañham vissajjetum ekādasā ti ādim āha yasmā pana
 ye ca yāvatatīyakā ti ayam pañho ekādasā yāvatatīyakā ti
 evaṃ saṅkhāvasena vissajjito. tasmā saṅkhānusandhivasen'
 eva katī chedanakāni ti ādike aññe antarā pañhe pucchi.
 tesam vissajjanattam cha chedakāni ti ādi vuttaṃ. tattha

¹ B₂ umango² B₂ vissajjeti³ B₂ umango⁴ B₂. yeva aham.

*ekam bhedanakam ekam uddālanakam.*¹ *sodasa jānan ti paññattā* ti idam eva apubbaṃ. sesam Mahāvagge vibhattam eva. yam pan' etam apubbaṃ, tattha ekam bhedanakan ti sucigharam. ekam uddālanakan² ti tūlonaddha-mañcapītham. *sodasā* ti solasa. *jānan ti paññattā* ti jānan ti evaṃ vatvā paññattā, te evam veditabbā, jānam sanghikam lābham parinatam attano parināmeyya, jānaṃ pubbupagatam bhikkhuṃ anupakhajja nisaṃjjaṃ kappeyya, jānam sappānakam udakam tīnam vā mattikam vā siñceyya vā siñcāpeyya vā, jānam bhikkhuni-paripācītam pīṇapātam bhuñjeyya, jānam assādanāpekkho bhuttasmiṃ pācītiyam, jānaṃ sappānakam udakam paribhuñjeyya, jānaṃ yathādhammaṃ nīhitādhikaranam, jānam dutthullaṃ āpattim paticchādeyya, jānaṃ ūnavīsativassam puggalaṃ upasampādeyya, jānam theyyasatthena saddhuṃ, jānaṃ tathāvādinā bhikkhuna akatānuddhammena, jānaṃ tathānāsitaṃ samānuddesam, jānaṃ sanghikam lābham parinatam puggalassa parināmeyya, jānaṃ pārjīkaṃ dhammam ajjhāpannam bhikkhunim n'eva attanā paticodessam, jānam corim vajjham viditaṃ anapaloketvā, jānam sabhikkhukam ārāmaṃ anāpucchā paviseyyā ti idāni sādharanam asādhāraṇaṃ ti imam purimapañham vissajjento *visaṃ dvesatāni* ti ādīm āha tattha bhikkhuniḥ asādhāraṇesu *cha sanghādisesā* ti vissatthi kāyasamsaggo dutthullaṃ attakāma kuti vihāro ti. *dve anyatehi atthā*² 'ti dvīhi anyatehi saddhuṃ atthā. ime *nisaggiyāni dvādasā* 'ti —

dhovanaṃ ca patiggaho koseyyasuddha dve bhāgā chabbassāni nisīdanam dve lomā pathamo patto vassikā āraññakena cā ti ime dvādasā.

dvevīsati khuddakā 'ti

sakalo bhikkhuni vago paramparaṃ ca bhojanam anaturittaṃ abhihatam panītaṃ ca acelakam vikāle gāmapaveso jānaṃ³ dutthullacchādanam mātugāmena saddhuṃ ca yāva anikkhantarājake

¹ Bz uddhālanakam.

² Bz atthaman.

³ Bz ūnam for jānam.

'santam bhikkhum anāpucchā vikāle gāmappavesanam'¹
nisīdane ca yā sikkhā vassikāyā ca sātikā

dvāvisati imā sikkhā khuddakesu pakāsītā 'tī.

bhikkhūhi asādhāranesu pi *sanghamhā dasa nissare* ti
saṅghamhā nissāriyati ti evam Vibhange vuttā mātikāyam
pana nissaranīyam sanghādisesan ti evam āgatāni dasa
nissaggiyāṃ dvādasā ti Bhikkhuni-vibhange vibhattāni
nissaggiyān' eva khuddakāpi tattha vibhattakhuddakā
eva tathā cattāro pāṭidesaniyā itī satañ c'eva timsañ ca
sikkhā vibhange bhikkhunīnam bhikkhūhi asādhāranā
sesam imasmim sādharanāsādhārana-vissajjane uttānam eva.
idāni vipattiyo ca yehi samathehi sammantī ti idam pañham
vissajjento *atth' eva pārājikā* 'tī ādim āha tattha *durāsādā*
'tī iminā tesam sappatibhayatam dasseti kanhasappādayo
viya hi ete *durāsādā*² *durūpagamanā*² *durāsajjanā*² āpajji-
yamānā mūlacchedāya saṃvattanti. *tālavatthihamūpamā* 'tī
sabbam tālam uddharitvā tālassa vatthumattakaramena
samūpamā yathā vathumattakato tālo na puna pākātiko
hoti, evam na puna pākātikā honti evam sādharanam
upamam dassetvā puna ekekassa vuttaupamam dassento
pandupalāso ti ādim āha *avirūlhi bhavanti te* ti yathā ete
pandupalāsādayo puna haritādibhāvena avirūlhidhammā
honti, evam pārājikāpi puna pakatisīlābhāvena avirūlhidham-
mā hontī ti attho ettāvātā vipattiyo ca yehisamathehi sam-
mantī ti ettha imā tāva attha pārājika-vipattiyo kehici sama-
thehi na sammantī ti evam dassitam hoti yā pana vipattiyo
sammantī, tā dassetum *tevīsati sanghādisesā* 'tī ādi vuttam.
tattha *tīhi samathehi* ti sabbasangāhika-vacanam etam.
sanghādisesāhi dvīhi samathehi sammantī, na tinavatthāra-
kena sesā.tīhi pi sammantī. *dve uposathā dve pavāranā* ti
idam bhikkhūnañ ca bhikkhunīnañ ca vasena vuttam vib-
hattimattadassanen' eva c'etam vuttam, na samathehi
vūpasamanavasena bhikkhu-uposatho bhikkhuni-uposatho
bhikkhu-pavāranā bhikkhuni-pavāranā 'tī imāpi hi catasso

1—1 B2 omits santam—gāmappavesanam

2 B2 dū° for du°

'vibhattiyo vibhajanānī' ti attho *cattāri kammānī* ti adhammena vaggādini uposathakammāni *pañc'eva uddesā caturo bhavanti anaññathā* 'ti bhikkhūnañ ca uddesā bhikkhunīnam caturo bhavanti aññathā na bhavanti. imā aparāpi vibhattiyo *āpattikkhandhā ca bhavanti satta adhikaranāni cattāri* ti imā pana vibhattiyo samathehi sammanti, tasmā *sattam samathehi* ti ādim āha. atha vā dve uposathā dve pavāranā cattāri kammāni pañc'eva uddesā caturo bhavanti anaññathā 'ti imāpi catasso vibhattiyo nissāya nassante te vinassante te ti ādinā nayena yā āpattiyo āpajjanti, tā yasmā vuttapakāreh' eva samathehi sammanti, tasmā tam mūlakānam āpattinam samathadassanattham pi tā vibhattiyo vuttā 'ti vedītabbā *kiccā ekenā* ti kiccādhikaranam ekena samathena *sammanti* evam pucchānukkamena sabbapañhe vissajjetvā idāni āpattikkhandhā ca bhavanti sattā ti ettha sangahita-āpattikkhandhānam paccekam nibbacanamattham dassento *pārājikan* ti ādim āha tattha *pārājikan* ti gāthāya ayam attho, yad idam puggalāpattisikkhāpadapārājikesu āpatti pārājikam nāma vuttam, tam āpajjanto puggalo yasmā pārājiko parājayam āpanno saddhammā cuto '*paraddho bhattho nirangato* ca hoti anihate *tasmim* puggale puna uposatha-pavāranādi-bhedo *samvāso n'atthi ten'etam* *iti vuccatī* ti tena kāranena etam āpattim pārājikan ti vuccati. ayam h'ettha sankhepattho, yasmā pārājiko hoti, etena tasmā etam pārājikan ti vuccati dutiyagāthāya pi byañjanaṃ anādiyitvā attham attham eva dassetum *sangho va deti parivāsan* ti ādi vuttam ayam pan'ettha attho, imam āpattim āpajjitvā vutthātukāmassa yan tam āpattivutthānam ādimhi c'eva parivāsadānatthāya ādito sese majjhe mānattadānatthāya mūlāya patikassanena vā saha mānattadānatthāya avasāne abbhānatthāya ca sangho icchītabbo. na h'ettha ekam pi kammam vinā saṅghena sakkā kātun ti sangho ādimhi c'eva sese ca icchītabbo assā 'ti sanghādiseso. tatiyagāthāya *amyato* ti yasmā na niyato, tasmā aniyato. ayam āpattikkhandho ti attho kim kārānā na niyato ti.

anekamsikatam padam yasmā idam sikkhāpadam anekam-sena katan ti attho katham anekamsena *tinnam aññataram thānam* tinnam dhammānam aññatarena kāretabbo ti hi tattha vuttam, tasmā *aniyato ti pavuccati* so āpattikkhandho aniyato ti vuccati yathā ca tinnam aññataram thānam, evam dvinnam dhammānam aññataram thānam yattha vuttam, so pi aniyato eva. catuttha-gāthāya *accayo tena samo n'atthi* ti desanāgāminīsu accayesu tena samo thūlo accayo n'atthi, *ten' etam iti vuccati*, thūlattā accayassa etam thullacayan ti vuccati ti attho. pañcama-gāthāya nissajjitvā na deseti ten' etan ti nissajjitvā desetabbo nissaggīyan ti vuccati ti attho. chattha-gāthāya *pāṭeti kusalam dhamman* ti sañcicca āpajjantassa kusalahammasankhātam kusala-cittam pāṭeti, tasmā pāṭeti cittan ti pācittiyam. yam pana cittam pāṭeti, tam yasmā ariyamaggam aparajjhati citta-sammoha-kāraṇaṇ ca hoti, tasmā *ariyamaggaṃ aparajjhati cittasammohanatthānan* ti ca vuttam pāṭidesaniyagāthāsu gārayham āvuso dhammam āpajjin ti vutta-gārayhābhāva-kāraṇa-dassanattham eva *bhikkhu aññātako santo* ti ādi vuttam. patidesetabbato pana sā āpatti pāṭidesaniyā ti vuccati. dukkata-gāthāya *aparaddham viraddhaṇ ca khalitan* ti sabbam etam *yaṇ ca dukkatan* ti ettha vuttassa dukkatassa pariāyavacanam yaṇ hi dutthukatam virūpaṃ vā katam, tam¹ dukkaṭam. tam pan' etam yathā satthārā vuttam, evam akatattā aparaddham. kusalam virajjhivā pavattattā viraddham, ariyavattapatipadam anārūhattā khalitam *yam manusso kare* ti idam pan' assa opamma-nidassanam² tass' attho, yathā hi yam loke manusso āvi vā yadi vā raho pāpaṃ karoti, tam dukkatan ti pavedenti, evam idam pi buddhapaṭikuttḥena lāmakabhāvena pāpaṃ, tasmā dukkatan ti veditabbam. dubbhāsita-gāthāya *dubbhāsitam durābhatṭhan* ti dutṭhu ābhatṭham bhāsitaṃ lapitan ti durābhatṭham. yam durābhatṭham, tam dubbhāsitan ti attho. kiñca bhīyyo *sankilittḥaṇ ca yam padam* sankilittam yasmā tam padam hoti³ ti attho katham² *yaṇ ca viññū garahanti* yasmā ca

¹ B2 omits tam² B2 katāyaṇ ca viññū

nam viññū garahantī ti attho. *ten' etam iti vuccatī* ti tena sankilittabhāvena ca viññūgarahanenāpi ca etam iti vuccatī, dubbhāsitan ti evam vuccatī ti attho sekhiya-gāthāya *ādi c' etam caranañ cā* 'ti ādinā nayena sekhasa santakabhāvam dipeti tasmā sekhasa idam sekhiyan ti ayam ettha sankhepattho idam garuka-lahukam vā pi ti ādi pañhehi asangahitassa handa vākyam sunoma te ti iminā pana āyācanavacanena sangahitassa atthassa dipanattam vuttan ti veditabbam. *channam ativassatī* ti ādimhi pi¹ 'es' eva nayo tattha channam ativassatī ti geham tāva tinādīhi acchannam ativassatī idam pana āpattisankhātam geham channam ativassatī. mūlāpattim hi chādento aññam navam āpattim āpajjati *vivatam*² n' *ātivassatī* ti geham tāva avivatam succhannam nātivassatī. idam pana āpattisankhātam geham vivatam nātivassatī. mūlāpattim hi vivaranto desanāgāminim desetvā vutthānagāminito vutthahitvā suddhante patitthāti, āyatim samvaranto aññam āpattim n'āpajjati, *tasmā channam vivarethā* ti tena kāranena desanāgāminim desento vutthānagāminito ca vutthahanto channam vivaretha. *evam tam n' ātivassatī* ti evañ c' etam vivatam n'ātivassatī ti attho. *gatimigānam pavanam* ti ajjhokāse byagghādihi paṇipātiyamānānam migānam pavanam rukkhādigahanam araññam gatipaṭisaranam hoti. tam patvā te assāsenti. eten' eva nayena *ākāso pakkhinam gati* avassam upagamanatthena pana *vibhavo gati dhammānam*, sabbesam pi sankhatadhammānam vināso² va² tesam gati. na hi te vināsam agacchantā thātum sakkonti, suciram pi thatvā pana *nibbānam arahato gati*, khināsavassa arahato anupādisesanibbānadhātu ekamsena gati ti attho

gāthāsanganika-vannanā niṭṭhitā

¹ B2 vivattam

² B2. omits 'va tesam

IX

Adhikaranabhede *ime dasa ukkotā* ti adhikaranānam ukkotetvā puna adhikaranaukkotena samathānam ukkotam dassetum *vivādādhikaranam ukkotento katī samathe ukkotetī* ti ādīm āha tattha *vivādādhikaranam ukkotento dve samathe ukkotetī* ti sammukhā-vinayañ ca yebhuyyasikañ ca ime dve ukkoṭeti patisedheti patikkosatī ti attho. *anuvādādhikaranam ukkotento cattāro* ti sammukhā-vinayam sativinayam amūlha-vinayam tassapāpiyasikan ti ime cattāro samathe ukkoteti *āpattādhikaranam ukkotento tayo* ti sammukhā-vinayam patiññātakaranam tinavatthārakan ti ime tayo samathe ukkoteti *kiccādhikaranam ukkotento ekaṃ* ti sammukhā-vinayam imam ekaṃ samatham ukkoteti *katī ukkotā* 'ti ādi pucchānam vissajjane pana dvādasasu ukkotesu akatam kamman ti ādayo tāva tayo ukkotā visesato dutiye anuvādādhikarane labbhanti. *anūhatam kamman* ti ādayo tayo pathame vivādādhikarane labbhanti *avimicchitan* ti ādayo tayo tatiye āpattādhikarane labbhanti *avūpasantan* ti ādayo tayo catutthe kiccādhikarane labbhanti, apī ca dvādasāpī ca ekekasmim adhikarane labbhanti yeva *tatthajātakam adhikaranam ukkotetī* ti yasmim vihāre mayhaṃ iminā patto gahito, cīvaram gahitan ti ādinā nayena pattacīvarādīnam atthāya adhikaranam uppannam hoti, tasmim yena ca nam vihāre āvāsikā sannipatitvā alam āvuso ti attapaccatthike saññāpetvā pālimuttakavinicchayen' eva vūpasamenti, idam tatthajātakam adhikaranam nāma. Yenāpī vinicchayena samītam, so pī eko samatho yeva. imam ukkotentassāpī pācittiyam *tatthajātakam vūpasantan* ti sace pana tam adhikaranam nevāsikā vūpasametum na sakkonti, ath' añño vinayadharo āgantvā kim āvuso imasmim vihāre uposaṭho vā pavāranā vā thitā ti pucchati. tēhi ca tasmim kārane kathite tam adhikaranam Khandhakato ca Parivārato ca suttena vinicchinitvā vūpasameti, idam tatthajātakam vūpasantam nāma adhikaranam etaṃ ukkoṭentassāpī pācittiyam eva *antarāmagge* 'ti te attapaccatthikā na mayam etassa vinicchaye titthāma, nāyam vinaye kusalo, asukas-

mim nāma gāme vinayadharā therā¹ vasanti, tattha gantvā vinicchinnissāmā ti gacchantā antarāmagge yeva tam kāranam sallakkhetvā aññamaññam vā saññāpentī aññā vā te bhikkhū nijjhāpentī, idam pi vūpasantam eva hotī. evam vūpasantam antarāmagge *adhikaranam ukkoteti* yo, tassāpi pācittiyam eva *antarāmagge vūpasantan* ti na h'eva kho pana aññamaññam saññattiyā vā sabhāgabhikkhunijjhāpanena vā vūpasantam hotī, api ca kho patipatham āgacchanto eko vinayadharo dīsvā kattha āvuso gacchathā ti pucchitvā asukam nāma gāmam iminā nāma kāranenā ti vutte alam āvuso kim tattha gatenā ti vutte tatth' eva dhammena vinayena tam adhikaranam vūpasameti, idam antarāmagge vūpasantam nāma. etam ukkotentassāpi pācittiyam eva *tatthagatan* ti sace pana alam āvuso kim tattha gatenā ti vuccamānāpi mayam tatth' eva gantvā vinicchayam pāpessāmā² ti vinayadharassa vacanam anādiyitvā gacchantī yeva, gantvā sabhāgānam bhikkhūnam etam attham ārocentī sabhāgā bhikkhū alam āvuso sanghasannipātam nāma garukan ti tatth' eva nisīdāpetvā vinicchinitvā saññāpentī, idam pi vūpasantam eva hotī evam vūpasantam tatthagatam *adhikaranam ukkoteti* yo, tassāpi pācittiyam eva *tatthagatam vūpasantan* ti na h' eva kho pana sabhāga-bhikkhūnam suññattiyā vūpasantam hotī, api ca kho sangham sannipādetvā ārocitam sanghamajjhe vinayadharā vūpasamenti, idam tattha katam vūpasantam nāma etam ukkotentassāpi pācittiyam eva *sativinayan* ti khīnāsavassa dīnnam sativinayam *ukkoteti* pācittiyam eva. ummattakassa dīnne amūlhavinaye pāpussannassa dīnnāya tassapāpiyasikāya¹ pi es' eva nayo *tinavatthārakam ukkoteti* ti samghena tinavatthārakasamathena vūpasamite adhikarane āpatti nāma ekam bhikkhu upasankamitvā ukkutikam nisīditvā añjalim paggahetvā desiyamānā vutthāti yam pan' etam niddāyantassāpi āpatti vutthānam nāma, etam mayham na khamatī ti evam vadanto pi tinavatthārakam ukkoteti nāma, tassāpi pācittiyam eva *chandāgatiṃ gacchanto adhikaranam ukkoteti* ti vinayadharo hutvā attano

rupajjhāyādīnam atthāya adhammam dhammo ti ādini
 dipetvā pubbe vinicchitam adhikaranam dvādasasu ukkotesu
 yena kenaci ukkotento chandāgatim gacchanto adhikaranam
 ukkoteti nāma. dvīsu pana attapaccatthikesu ekasmiṃ
 anattam me acari ti ādinā nayena samuppann' āghāto
 tassa parājayam āropanattam adhammam dhammo ti
 ādini dipetvā pubbe vinicchitam adhikaranam dvādasasu
 ukkotesu yena kenaci ukkotento *dosāgatim gacchanto adhi-*
karanam ukkoteti nāma. mando pana momūho momūhattā
 eva adhammam dhammo ti ādini dipetvā vuttanayen'
 eva ukkotento *mohāgatim gacchanto adhikaranam ukkoteti*
 nāma sace pana dvīsu atthapaccatthikesu eko visamānikāya
 kammādini gahanāmicchādittim balavante ca pakkhantariye
 abhiññāte bhikkhunissitattā vuttavisamanissito gahana-
 nissito balavanissito ca hoti. tassa bhayena ayam me
 jīvita-ntarāyam vā brahmacariyantarāyam vā kareyyā ti
 adhammam dhammo ti ādini dipetvā vuttanayen' eva ukko-
 tento *bhayāgatim gacchanto adhikaranam ukkoteti* nāma.
tadahupasampanno ti eko sāmanero byatto hoti bahussuto
 so vinicchaye parājayam patvā mankubhūte bhikkhū
 disvā pucchatī, kasmā mankubhūtā 'tthā 'ti. te tassa tam
 adhikaranam ārocenti. so te evam vadeti, hotu bhante mam
 upasampādettha, ahan tam adhikaranam vūpasamessāmi
 ti. te tam upasampādenti so dutiyadivase bherim paharivā
 sangham sannipāteti tato bhikkhūhi kena sangho sanni-
 pātito ti vutte mayā 'ti vadati. kasmā sannipātito ti hiyyo
 adhikaranam dubbhinicchitam, tam aham vinicchinissāmi
 ti. tvaṃ pana hiyyo kuhi gato ti anupasampanno 'mhi
 bhante, ajja pana upasampanno 'mhi ti so vattabbo, idaṃ
 āvuso tumhādisānaṃ bhagavatā sikkhāpadam paññattam
 tadahupasampanno ukkoteti ukkotanakam pācittiyan ti.
 gaccha āpattim desehi ti āgantuke pi es' eva nayo. *kārako*
 ti ekaṃ saṅghena saddhim adhikaranam vinicchinivā
 parivenagatam parājita bhikkhū vadanti kissa bhante
 tumhehi evaṃ vinicchitam adhikaranam, nanu evaṃ vinicchi-
 nitabban ti. so kasmā paṭhamam yeva evaṃ na vaditthā 'ti

tam adhikaranam ukkoteti evam yo kārako ukkoteti, tassāpi ukkotanakam pācittiyam *chandadāyako* ti eko adhikaranavinicchaye chandam datvā sabhāge bhikkhū parājayam patvā āgate manubhūte disvā sve dāni aham vinicchinissāmi ti samgham sannipātetvā kasmā sannipātesī ti vutte hiyyo adhikaranam dubbhinicchitam, tam aham ajja vinicchinissāmi ti hiyyo pana tvam kattha gato ti. chandam datvā nisinno 'mhi ti. so vattabbo, idam āvuso tumhādisānam bhagavatā sikkhāpadam paññattam chandadāyako ukkoteti ukkotanakam pācittiyam ti gaccha āpattim desehi ti. *vivādādhikaranam kimnidānam* ti ādisu kim nidānam assā 'ti kimnidānam ko samudayo assā 'ti *kimsamudayam*. kā jāti assā 'ti *kimjātikam*. ko pabhavo assā 'ti *kipphabhavam*. ko sambhāro assā 'ti *kimsambhāram*. kim samutthānam assā 'ti *kimsamutthānam*. sabbān' etāni kārana-vevacanāni yeva *vivāda-nidānam* ti ādisu pi atthārassa bhedakaravattusankhāto vivādo nidānam etassā 'ti vivādanidānam vivādam nissāya uppajjanakavivādavasen' etam vuttaṃ anuvādo nidānam assā 'ti *anuvādanidānam*. idam pi anuvādam nissāya uppajjanaka-anuvādavasena vuttaṃ āpatti-nidānam assā 'ti *āpattinidānam*. āpattādhikarana-paccayā catasso āpattiyo āpajjanti ti evam āpattim nissāya uppajjanaka-āpattivasen' etam vuttaṃ kiccayam nidānam assā 'ti *kiccayanidānam*, catubbidham sanghakammam karanam assā 'ti attho ukkhittānuvattikāya bhikkhuniyā yāvattiyam samanubhāsanādinam kiccaṃ nissāya uppajjanaka-kiccānaṃ vasen' etaṃ vuttaṃ, ayam catunnam pi adhikaranānam viṣṣajjanapakkhe ekapadayojanā. etenānusārena sabbapadāni yojetabbāni. dutiyapucchāya *hetu nidānam* ti ādimhi viṣṣajjane navannam kusalākusalābyākatahetūnam vasena hetunidānādītā veditabbā. tatiyapucchāya viṣṣajjane byañjana-mattaṃ nāmam hetu yeva hi ettha paccayo ti vutto mūlapucchāya viṣṣajjane *dvādasa mūlāni* ti kodha-upanāha-yugalakādiṃ cha vivādamūlāni lobhadosa-mohā tayo alobhādosāmohā tayo ti imāni ajjhattasantānappavattāni dvādasa mūlāni. *cuddasa mūlāni* ti tān' eva

dvādasa kāyavācāhi saddhīm cuddasa honti *cha mūlānī* ti kāyādini *cha samutthānāni samutthānapucchāya* vissajjane *atthārasa bhedakara-vatthūni samutthānāni* tañ hi etesu aṭṭhārasasu bhedakara-vatthūsu samutthāti, etehi vā kāranabhūtehi samutthāti ten' aṣṣ' etāni samutthānāni vuccanti esa nayo sabbattha *vivādādhikaranam āpatti* ti ādibhede ekena adhikaranena kiccādhikaranenā 'ti idam yena adhikaranena sammanti, tam dassetum vuttam na pan' etāni ekamsato kiccādhikaranen' eva sammanti na hi puggalassa santike desentassa kiccādhikaranam nāma atthi, *na katamena samathenā* 'ti sā va sesāpatti viya na sammati, na hi sakkā sā desetum, tato vutthāya suddhante patitthātum *vivādādhikaranam* hoti *anuvādādhikaranam* ti ādi nayo uttāno yeva tato param *yattha sativīnayo* ti ādikā sammukhāvīnayaṃ amuñcitvā *cha yamakapucchā vuttā*, tāsam vissajjanen' eva attho pakāsito samsatthādi pucchānam vissajjane *samsatthā* ti sativīnayaṃ kammavācā khanasamim yeva dvinnam pi samathānam siddhattā *sammukhāvīnayo* ti vā *sativīnayo* ti vā *ime dhammā samsatthā no visamsatthā* yasmā pana kadalikkhandhe pattavattīnam viya na sakkā tesam vinibhujjivā nānākaranam dassetum tena vuttam *na ca labbhā mesam dhammānam vinibhujjivā nānākaranam paññāpetum* ti esa nayo sabbattha, *kim nīdānā* 'ti pucchāvissajjane nīdānaṃ nīdānam assā ti *nīdānanīdāno* tattha *saṅghasammukhatā dhammasammukhatā vinayasammukhatā puggalasammukhatā* 'ti idam *sammukhāvīnaya*ssa nīdānam, sativepullappatto khīnāsavo laddhupavādo *sativīnaya*ssa nīdānam ummattako bhikkhu *amūlha*vinaya^{ss}a nīdānam yo ca deseti yassa ca deseti ubhinnam sammukhībhāvo *paṭivīñātakaranāssa* nīdānaṃ, bhaṇḍana^{jātā}nam adhikaranam vūpasametum asakkuneyyatā *yebbhuyasikāya* nīdānam pāpussanno puggalo *tassapāpīyasikāya* nīdānaṃ, bhaṇḍana^{jātā}nam bahuassāmapaka-ajjhācāro *tinavattihārakassa* nīdānam, hetupaccayavārā vuttanayā eva, malapucchāya vissajjanaṃ uttānam eva, samutthānapucchāya

kiñcāpi sattannam samathānam *katame chattimsa samutthānā*¹ ti vuttam, sammukhāvinayassa pana kammasangahābhāvena samutthānābhāvato channaṃ yeva samathānam cha samutthānāni vibhattāni tattha *kammasa kṛiyā* 'ti ñatti vedītabbā *karanan* ti tassā yeva ñattiyā thapetabbakāle thapanam *upagamanan* ti sayam upagamānam. attanā yeva tassa kammasa karanan ti attho. *ajjhupagamanan* ti ajjhesanupagamanam aññam saddhivihārīkādikam imam kammaṃ karotī ti ajjhesanan ti attho. *adhivāsana* 'ti ruccati me ekam karotu sangho ti evam adhvāsana. chandadānan ti attho *appatikkosana* 'ti na me taṃ khamatī mā evam karothā 'ti appatisedhanā. itī channaṃ chakkānam vasena chattimsa samutthānā veditabbā nānatthapucchā-vissajjanam uttānam eva. adhikaranapucchā-vissajjane *ayam vivādo no adhikaranan* ti ayam mātāputtādīnam vivādo viruddhavādattā vivādo nāma hotī. samathehi pana adhikarāniyātāya abhāvato adhikaranam na hotī anuvādādīsu pi es' eva nayo. sesaṃ sabbattha uttānam evā ti

adhikaranabheda-vannanā nīṭhitā

X

Dutiya gāthasaṅganīyaṃ *codanā* 'ti vatthuṃ ca āpattiṃ ca dassetvā *codanā. sārāṇā* 'ti dosasāranā *sangho kim atthāyā* 'ti saṅgha-sannipāto kim atthāya. *matikkammam pana kissa kāranā* 'ti matikkammaṃ vuccati mantaggahanaṃ tam kissa kāranā 'ti attho *codanā sārānatthāyā* ti vuttappakārā *codanā* tena cuditaka-puggalena kata-dosasāranatthāya. *niggahatthāya sārāṇā* 'ti dosasārenā pana tassa puggalassa *niggahatthāya sangho pariggahanatthāyā* 'ti tattha sannipatito saṅgho vinicchaya-pariggahanatthāya. dhammādhammaṃ tulanatthāya suvinicchita-dubbavinicchitam jānatthāyā 'ti attho. *matikkammam pana pāṭiyekkan* ti suttantikatherānaṃ ca vinayadharattherānaṃ ca mantag-

gahanam pātekkam pātekkam vinicchaya-sannutthāpanattham *mā kho patighan* ti cuditake vā codake vā kopam mā janayi *sace anuvijjako tuvan* ti sace tvam sanghamajjhe otinnam adhikaranam vinicchitum nisinnō vinayadharo *viggāhikan* ti na tvam imam dhammavinayaṃ ājānāsī ti ādinayappavattam *anattahasamhitā* ti yāya anattam janayati parisankhobhetvā utthapeti, evarūpim katham mā abhanī *sutte vinaye vā* 'ti ādisu suttam nāma Ubhato-vibhango vinayo nāma Khandhako *anulomo* nāma Parivāro *paññattam* nāma sakalam Vinaya-pitakam. anulomikam nāma cattāro mahāpadesā *anuyogavattam nīsāmethā* 'ti anuyuñjanavattam nīsāmetha. *kusalena buddhimatā katan* ti chekena panditena ñānapāramippattena bhagavatā nīharitvā thapitam *suvaṭṭan* ti supaññattam.¹ *sikkhāpadānūlomikan* ti sikkhāpadānam anulomam ayam tāva padattho. ayam pan' ettha sādhippāya sankhepavannanā, sace tvam anuvijjako mā sahasā bhanī, mā anattahasamhitam viggāhikakatham bhanī yam pana kusaleṇa buddhimatā lokanāthena etesu suttādisu anuyogavattam katam supaññattam sabbasikkhāpadānam anulomam tam nīsāmayatam upadhārehi ti *gatim na nāsento samparāyikan* ti attano samparāyesu gatinibbatim anāsento anuyogavattam nīsāmaya yo hi tam anīsāmetvā anuyuñjati, so samparāyikam attano gatim nāseti, tasmā tvam anāsento nīsāmayā 'ti attho idāni tam anuyogavattam dassetum *hitesī* ti ādim āha tattha *hitesī* ti hitam esanto gavesanto. mettañ ca mettāpubbabbhāgañ ca upatthapetvā ti attho *kālenā* ti yuttapattakāleṇa ajjesitakāle yeva tava bhāre kate anuyuñjā 'ti attho *sahasā vohāram mā padhāresī* ti yo etesam sahasā vohāro hoti sahasā bhāsitaṃ tam mā apadhāresī mā ganhittha. *paṭiññānusandhitena kāraye* 'ti ettha anusandhitā ti kathānusandhi vuccati, tasmā paṭiññānusandhinā kāraye. kathānusandhim sallakkhetvā paṭiññāya kāraye 'ti attho. atha vā paṭiññāya ca anusandhitena ca kāraye. lajjum paṭiññāya kāraye, alajjum vattānusandhinā 'ti attho tasmā

eva *patiññā lajjissū* 'ti gātham āha tattha *vattānusandhitena kāraye* 'ti vattānusandhinā kāraye. yā assa vattena saddhim patiññā sandhiyati, tāya patiññāya kāraye 'ti attho. *sañciccā* 'ti jānanto āpajjati *parigūhati* ti nigūhati na deseti na vutthāti *saccam aham pi jānāmī* ti yam tumhehi vuttam, tam saccam, aham pi naṃ evam eva jānāmī *aññañ ca tāhan* ti aññañ ca tam aham *pucchāmi. pubbāparam na jānāti* ti purekathitañ ca pacchākathitañ ca na jānāti *akovidō* ti tasmim pubbāpare akusalo anusandhi-vacanapatham na jānāti ti kathānusandhivacanam vinicchayānusandhivacanañ ca na jānāti *silavipattiyā codetī* ti dvīhi āpattik-khandhehi codetī *ācāraditthiyā* ti ācāravipattiyā c' eva ditthivipattiyā ca ācāravipattiyā codento pañcah' āpattik-khandhehi codetī ditthivipattiyā codento micchādittthiyā c' eva antaggāhikadittthiyā ca codetī. *ājivena pi codetī* ti ājīvahetu paññatthehi चाहि sikkhāpadehi codetī sesam sabbattha uttānam evāti

dutiyagāthāsanganika-vannanā nitthitā

XI

Idāmi evam uppannāya codanāya vinayadharena kattabbakīccam dassetum *anuvijakenā* 'ti ādi āraddham tattha *dittham ditthenā* 'ti gāthāya ayam attho, eken' eko mātugāmena saddhim ekatthānato nikkhamanto vā pavisanto vā dittho, so tam pārājikena codetī itaro tassa dassanam anujānāti. tam pana dassanam *paticca pārājikam na upeti* na patijānāti evam ettha yam tena dittham, tam tassa dittho mayā 'ti iminā ditthavacanena sameti yasmā pana itaro tam dassanam paticca dosam na patijānāti, tasmā *asuddhaparisankito* hoti, amūlakaparisankito ti attho tassa puggalassa suddho ahan ti patiññāya *tena* saddhim *uposatho kātabbo*. sesagāthādvaye pi es' eva nayo sesam sabbattha uttānam evā ti

anuvijakakicca-vannanā nitthitā

Codanāya ko ādī ti pucchānam vissajjane *sacce ca akuppe* cā 'ti sacce patitthātabbam akuppe ca yam katam vā na katam vā tad eva vattabbam, na ca codake vā anuvijjake vā sanghe vā kopo uppādetabbo *otinnānotinnam jānitabbam* ti otinnañ ca anotinnañ ca vacanam jānitabbam tatrāyam jānanavidhi, ettakā codakassa pubbakathā, ettakā pacchimakathā, ettakā cuditakassa pubbakathā, ettakā pacchimakathā 'ti jānitabbā codakassa pamānam ganhitabbam cūditakassa pamānam ganhitabbam anuvijjakassa pamānam ganhitabbam anuvijjako appamattakam pi ahāpento āvuso samannāharitvā ujum katvā āharā ti vattabbo sanghena evam patipajjitabbam *yena dhammena yena vinayena yena satthusāsanena tam adhikaranam vūpasamati* ti ettha dhammo ti bhūtam vatthu vinayo ti codanā c' eva sāranā ca satthusāsanam ti ñattisampadā c' eva anusāvanasampadā ca etena hi dhammena ca vinayena ca satthusāsanena ca adhikaranam vūpasamati, tasmā anuvijjakena bhūtena vatthunā codetvā āpattim sāretvā ñattisampadāya c' eva anusāvanasampadāya ca tam adhikaranam vūpasametabbam *anuvijjakena evam patipajjitabbam* sesam ettha uttānam eva *uposatho kim atthāyā* ti ādipucchāvissajjanam pi uttānam eva avasānagāthāsu *there ca paribhāsati* ti avaññam karonto kim ime jānantī ti paribhāsati. *khato upahatindriyo* ti tāya chandādigāmītāya tena ca paribhāsanena attano attano khatattā khato saddhādīnañ ca indriyānam upahatattā upahatindriyo *nirayam gacchatu dummedho na ca sikkhāya gāravo* ti so khato upahatindriyo paññāyābhāvato dummedho tīsu sikkhāsu asikkhanato na ca sikkhāya gāravo, kāyassa bhedā nirayam eva upagacchatu tasmā *na c' āmisam nissāya.....pe.....yathā dhammo tathā kare* ti tassa attho, na ca āmisam nissāya care cuditakacodakesu hi aññatarena dinnam cīvarādiāmisam ganhanto āmisam nissāya karoti, evam na kareyya na ca nissāya puggalan ti ayam me upajjhāyo vā ācariyo vā ti ādinā nayena chandādihi gacchanto puggalam nissāya karoti, evaṃ na kareyya, atha kho ubho p' ete vivajjetvā yathā dhammo thuto tath' eva kareyyā 'ti. *upakaṇṇakam*

jappeti tī evaṃ kathehi mā evaṃ kathayitthā tī kaṇṇamūle manteti *jumham pekkhati* tī dosam eva gavesati *vītiharati* tī vinicchayam hāpeti. *kummaggam sevatī* tī āpattim dīpeti. *akālena ca codeti* tī anokāse anajjhuttho va codeti *pubbāparam na jānāti* tī purimakathañ ca pacchimamakathañ ca na jānāti *anusandhivacanapātham na jānāti* tī kathānusandhivinicchayānusandhivasena vacanam na jānāti 'sesam sabbattha uttānam evā tī ,

codanākanda-vannanā nitthitā

XII

Cūlasangāme *sangāmāvacarena bhikkhunā* 'tī sangāmo vuccati adhikaranavinicchayatthāya saṅghasannipāto tatra hi attapaccatthikā c' eva sāsanapaccatthikā ca uddhammaṃ ubbinayam satthusāsanam dīpentā 'samosaranti Vesālikā Vajjiputtakā viya yo bhikkhu tesam paccatthikānaṃ laddhum madditvā sakavādadīpanatthāya tattha avacarati ajjhogāhetvā vinicchayam pavatteti 'so sangāmāvacaro nāma Yasatthero viya tena sangāmāvacarena bhikkhunā *sangham upasankamantena nīcacittena sangho upasankamitabbo nīcacittenā* 'tī mānaddhajaṃ nīpātetvā nīhatamānacittena. *rajoharanasamenā* 'tī pādapuñchanasamena, yathā rajoaranassa sankilutthe vā asaṅkilutthe vā pāde puñchiyamānen' eva rāgo na doso, evaṃ itthānitthesu arajjantena adussantenā 'tī attho *yathāpatirūpe āsane* 'tī yathāpatirūpaṃ āsanam nīatvā attano pāpunanattāne therānaṃ bhikkhūnaṃ piṭṭhum adassetvā nisīditabbam *anānākathikenā* 'tī nānāvidham tam tam anattakatham akathentena *atracchānakathikenā* 'tī ditthasuta-mutam pi rājakathādikam tiracchānakatham akathentena *sāmaṃ vā dhammo bhāsitaḥ* bo tī saṅghasannipātattāne akappiyākappiya-nissitā vā rūpārūpapariccheda-samatthācāra-vipassanācāra-thāna-nisajjavattādi-nissitā vā kathā dhammo nāma evarūpo dhammo sayam vā bhāsitaḥ *paro vā ajjhesitaḥ* bo yo bhikkhu tathārūpim katham kathetum pahoti, so vattabbo āvuso

saṅghamajjhamhi pañhe uppanne tvam katheyyāsī tī
ariyo vā tunhībhāvo n'ātimaññitabbo tī ariyā tunhī nisīdantā
na bālaputhujjanā viya nisīdanti aññataram kammattānam
gahetvā va nisīdanti itī kammattāna-manasikāravasena
tunhībhāvo ariyo tunhībhāvo nāma, so n'ātimaññitabbo,
kim kammattānānuyogenā 'tī nāvajānitabbo attano
patirūpam kammattānam gahetvā va nisīditabban tī attho
na upajjhāyo pucchitabbo tī ko nāmo tuyham upajjhāyo tī na
pucchitabbo esa nayo sabbattha *na jātī* tī khattiyajātīyo
tvam brahmajātīyo tī evam jātī na *pucchitabbā na āgamo*
tī Dīghabhānako tvam Majjhimbhānako tī evam āgamo na
pucchitabbo kulapadeso tī khattiya'kulādivasen' eva vedi-
tabbo *atr' assa pemam vā doso vā* tī atra puggaḥ
etesam karanānam aññataravasena pemam vā bhaveyya doso
vā *no parisakappiyenā* 'tī parisakappakena parisānu-
vidhāyakena na bhavitabbam yam parisāya ruccati tad
eva cetetvā kappetvā na kathetabban tī attho *na hattha-*
muddā dassetabbā 'tī kathetabbe ca akathetabbe ca saññā-
jānanattham hatthavikāro na kātabbo *attham anuvīdhi-*
yantenā 'tī vinicchayapativedham eva sallakkhenta idam
suttam upalabbhati, imasmim vinicchaye idam vakkhāmi
tī evam paritulyantena nisīditabban tī attho *na ca āsanā*
vutthātābhan tī na āsanā vutthāya sannipātamandale vicari-
tabbam. vinayadhare utthitatabbā parisā utthahati. *na*
vītiātābhan tī na vinicchayo hāpetabbo. *na kummaggo sev-*
tabbo tī na āpatti dīpetabbā *asāhāsikena bhavitābhan* tī na
sahasākārinā bhavitabbam sahasā duruttavacanam na
kathetabban tī attho. *vacanakkhamenā* 'tī duruttavācam
khamanasīlena. *hitaparissakkīnā* 'tī hitesinā hitagavesinā
karunā ca karunāpubbabbhāgo ca upatthāpetabbo tī ayam
padadvaye pi adhippāyo. *anasuruttenā* 'tī na asuruttana
asuruttam vuccati viaggāhikakathāsankhātā asundaravaca-
nam tam na kathetabban tī attho *attā pariggahetabbo* tī
vinicchinitum vūpasametum sakkhissāmi nu kho no tī evam
attā pariggahetabbo. attano pamāṇam jānitabban tī atthā
paro pariggahetabbo tī lajjiyā nu kho ayam parisā sakko

saññāpetum udāhu no ti evam paro pariggahetabbo *codako pariggahetabbo* ti dhammacodako nu kho no ti evam codako¹ pariggahetabbo *cutitako pariggahetabbo* ti dhammacuditako nu kho no ti evam cutitako² pariggahetabbo *adhammacodako pariggahetabbo* ti tassa pamānam jānitabbam sesesu pi es' eva nayo *vuttam āhāpentenā* ti codakacuditakehi vuttavacanam āhāpentena *avuttam appakāsentenā* 'ti anosatam vatthum appakāsentena *mando hāsetabbo* ti mando momūho pagganhitabbo nanu tvam kulaputto ti uttejetvā anuyogavattam kathāpetvā tassa anuyogo ganhitabbo. *bhirū assāsetabbo* ti yassa sanghamajjham vā ganamajjham vā anosatapubbattā sārājjam uppajjati, tādiso mā bhāyi vissattho kathehi, mayam te upatthambhā bhavissāmā 'ti vatvāpi anuyogavattam kathāpetabbo *caṇḍo mśedhetabbo* ti apasādetabbo tajjetabbo. *asuci vibhāvetabbo* ti alajjum pakāsetvā āpattim desāpetabbo *ujumaddavenā* 'ti yo bhikkhu ujusīlavā kāyavankādirahito, so maddaven' eva upacaritabbo *dhammesu ca puggalesu cā* 'ti ettha yo dhammagaruko hoti, na puggalagaruko, ayam eva dhammesu ca puggalesu ca majjhatto ti veditabbo *suttam samsandanatthāyā* 'ti ādisu tena ca pana evam sabrahmacārīnam viya manāpagarubhāvanīyena anuvijjakena samudāhatesu suttādisu suttam samsandanatthāyā āpattānāpattinam samsandanatthan ti veditabbam *opammam nidassanatthāyā* ti opammam atthadassanatthāyā attho viññāpanatthāyā 'ti attho jānāpanatthāyā *paṭipucchā ṭhapanatthāyā* ti pucchā puggalassa ṭhapanatthāyā *okāsakammam codanatthāyā* 'ti vatthunā vā āpattiyā vā codanatthāyā *codanā sāranatthāyā* 'ti dosādosam sarāpanatthāyā *sāranā savacanīyatthāyā* 'ti dosādosā-sāranā savacanīyakaranatthāyā *savacanīyam palibodhatthāyā* 'ti savacanīyam imamhā āvāsā param pi mā pakkamī ti evam palibodhatthāyā. *palibodho vimicchayatthāyā* 'ti vimicchayam pāpanatthāyā *vimicchayo santīranatthāyā* 'ti dosādosam santīranatthāyā tulanatthāyā *santīranam thānāthānagamanatthāyā* 'ti āpatti-anāpatti-

¹ B2 omits codako² B2 omits cutitako

garuka-lahukāpatti-jānanatthāya sangho sampariggaha-sampaticchanatthāyā 'tī vinicchaya-sampatiggahanatthāya catu vinicchita-dubbiniicchitabhāva-jānanatthāya cā 'tī attho *paccekathāyino avisaṃvāḍakathāyino* tī issariyādhīpacca-jetthakathāne ca avisaṃvāḍakathāne ca thitā na te apasādetabbā 'tī attho id nī ye maṇḍamaṇḍabuddhino evaṃ vadeyyum vinayo nāma kiṃ atthāyā 'tī, tesam vacanokāsaṃ pi dahanatthamattam dassetum *vinayo samvaratthāyā* tī ādim āha tattha *vinayo samvaratthāyā* 'tī sakalāpi vinayapaññatti kāyavacīdvārasamvaratthāya ājīvaṃsuddhi-pariyośanassa silassa upanissayo hoti, paccayo hotī¹ tī attho esa nayo sabbattha api c' ettha *avippatisāro* tī pāpapaññānam katākatavasena cittavippatisārabhāvo. *pāmojjan* tī dubbala-taruna-pīti *pīti* tī balavā bahala-pīti *passaddhī* tī kāyacitta-daratha-patippassaddhi *sukhan* tī kāyika-cetasika-sukham tañ hi duvidam pi samādhissa upanissaya-paccayo hoti. *samādhī* tī cūṭṭekaggatā *yathābhūta-nāna-dassanan* tī taruna-vipassanā, udayabbayaññanass' etam adhivacanam cūṭṭekaggatā hi taruna-vipassanāya upanissaya-paccayo hoti *nibbidā* 'tī sikhāppattā vutthānagāmi-balava-vipassanā *virāgo* tī ariyamaggo *vimutti* tī arahattaphalam. catubbidho pi hi ariyamaggo arahattaphalassa upanissaya-paccayo hoti *vimutti nānadassanan* tī paccavekkhanāññam. *vimuttiñānadassanam anupādāparinibbānatthāyā* 'tī appaccaya-parinibbānatthāya appaccayaparinibbānassa hi tam paccayo hoti tasmim anuppatte avassam parinibbāyitabbato tī *etad atthā kathā* 'tī ayam vinayakathā nāma etad atthā *mantanā* 'tī vinayamantanā eva *upamsā* 'tī ayam vinayo samvaratthāyā 'tī ādikā parampara-paccayatā 'tī etad atthāya *sotāvadhānan* tī imissa paramparapaccaya-kathāya sotāvadhānam imam katham sutvā yam uppajjati ñānam, tam pi etad atthāya *yad idam anupādā cittassa vimokkho* tī yo ayam catūhi upādānehi anupādiyitvā cittassa arahattaphalasankhāto vimokkho, so pi etad atthāya appaccayaparinibbānatthāya evā tī attho

¹ B2 paccayo tī hoti for paccayo hotīti attho

anuyogavatta-gāthāsu pathama-gāthā vuttatthā eva.
vatthum vipattim āpattim nidānam ākāra-akovido pubbāparam
na jānāti ti vatthun ti ādinam na jānāti padena sambandho
akovido ti padassa sace tādīsako ti iminā sambandho tasmā
 ayam ettha yojanā, yo bhikkhu-pārājikādinam *vatthum* na
 jānāti, catubbidham *vipattim* na jānāti, sattavidham *āpattim*
 na jānāti, idam sikkhāpadaṃ asukasmim nāma nagare
 paññattan ti evam *nidānam* na jānāti, idam purimavacanam
 idam pacchimavacanan ti *pubbāparam na jānāti*, idam katam
 idam akatan ti *katākatam* na jānāti *saṃena cā* ti ten' eva
 pubbāparam ajānanassa saṃena aññānena katākatam na
 jānāti ti vuttam hoti evam tava na jānāti padena saddhim
 sambandho veditabbo yam pan' etam ākāra-kovido ti
 vuttam, tattha ākāra-akovido ti kāranākārane akovido
 iti yvāyam vatthuādini pi na jānāti ākāressa' ca akovido
 sace tādīsako bhikkhu appatikkho ti vuccati *kammaṃ ca*
adhikaranaṃ cā ti imesam pi padānam na jānāti ti paden' eva
 sambandho ayam pan' ettha yojanā, tath' eva iti yvāyam
 kammaṃ ca na jānāti, adhikaranaṃ ca na jānāti, sattappakāre
samathe cāpi akovido, rāgādihi pana ratto duttho ca mūlho ca
 bhayena bhayā gacchatī sammohena mohā gacchatī rattattā
 pana dutthattā ca chandā dosā ca gacchatī param saññā-
 petum asamatthatāya *na ca saññattikusalo* kāranākārana-
 dassane asamatthatāya *nijjhātyā ca akovido* attano parisā-
 sadīsāya parisāya¹ laddhattā *laddhapakkho*. hiriyā paribā-
 hirattā² *aḥiriṇo* kālakehi kammehi samannāgatattā *kanha-*
kammo dhammādayapuggalādayānaṃ abhavato *anādaro*.
sace tādīsako bhikkhu appatikkho ti vuccati. na patikkhitabbo
 na oloketabbo, na sammannitvā issariyāmpacca-jetthatkat-
 thāne thapetabbo ti attho sukkapakkha-gāthānam pi yojanā-
 nayo vuttanayen' eva veditabbo ti

cūlasangāma-vannanā niṭṭhitā

¹ B2 omis parisāya

² B2 'hirattā

XIII

Mahāsangāme *vatthuto vā vatthum sankamatī* ti pathama-pārājikavatthumayā dīttam vā sutam vā 'ti vatvā puna pucchīyamāno na mayā pathamapārājikassa vatthu dīttam na sutam. dutiyapārājikassa vatthu dīttam vā sutam vā ti vadatī. eten' eva nayena sesa-vatthu-sankamanam *vipattito vipattisankamanam āpattito āpattisankamanañ* ca veditabbam. yo pana n' eva mayā dīttam na sutam ti vatvā pacchā mayā p'etam dīttam vā sutam vā ti vadatī dīttam vā sutam vā'ti vatvā pacchā na dīttam na sutam vā'ti vadatī ayam avajānītvā patijānāti patijānītvā avajānāti ti veditabbo es'¹ eva aññen' aññam paticarati nāma *vaṇṇāvaṇṇā* 'ti nilādivannāvaṇṇavasena sukkavissatṭhi-sikkhāpadam vuttam. *dhanam anuppadānan* ti sañcarittam vuttam kāyasamsaggādittayam sarūpen' eva vuttam iti imāni pañca methunadhammassa pubbabhāgo pubbapayogo ti veditabbāni. *cattāri apalokanakammāni* ti adhammena vaggādini sesesu pi es' eva nayo iti cattāri catukkāni solasa honti *bahujanaahitāya patipanno hoti* ti vinayadharena hi evam chandādigatīyā adhikarane vinicchite tasmim vihāre sangho dvidhā bhijjati, ovādūpajīvinīyo bhikkhunīyo pi dve bhāgā honti, upāsakāpi upāsikāyo pi dāyakā² pi dāyikāyo pi² tesam ārakkhadevatā pi tath' eva dvidhā bhijjanti tato bhummadevatā ādīm katvā yāva Akanīttabrahmāno dvidhā honti tena vuttam *bahujanaahitāya patipanno hoti... ..pe..... dukkhāya devamanussānan* ti *visamanussito* ti visamānīyāya-kammādini³ nissito. *gahana-mussito* ti micchādītṭhiantaggāhikadītṭhisankhātam gahanam nissito *balava-mussito* ti balavante abhiññāte bhikkhū⁴ nissito *tassa avajānanto* ti tassa vacanam avajānanto upayogatthe vā sāmivacanam tam avajānanto ti attho. *yaṃ atthāyā* 'ti yad atthāya *taṃ atthan* ti so attho. sesam sabbattha uttānam evā 'ti.

mahāsangāma-vannanā nīttitā.

¹ B2 es' eva nayo aññen'

²— B2 dārakāpi dārikāyo pi

³ B2 visamānikāya-kam^o

⁴ B2 bhikkhunissito

XIV

Kathine *attha mātikā* 'ti Khandhake vuttā pakkamananti-kādikā attha. palibodhānisamsāpi pubbe vuttā eva *payo-gassā* cīvaradhovanādiro sattavidhassa pubbakarānass' atthāya yo udakāharanādiko payogo kariyati, tassa payogassa. *katame dhammā anantarapaccayena paccayo* ti anāgatavasena anantarā hutvā katame dhammā paccayā honti ti attho. *samanantarapaccayenā* 'ti sutthuanantarapaccayena. anantarapaccayam eva āsannataram katvā pucchati *nissaya-paccayenā* 'ti uppajjamānassa payogassa nissayam ādhāra-bhāvam upagatā viya hutvā katame dhammā paccayā honti ti attho *upanissayapaccayenā* 'ti upetena nissayapaccayena nissayapaccayam eva upagatataram katvā pucchati. *pure-jātapaccayenā* 'ti iminā pathamam uppannassa paccaya-bhāvam pucchati *pacchājātapaccayenā* 'ti iminā pacchā uppajjanakassa paccayabhāvam pucchati *sahjātapaccayenā* 'ti iminā apubbam acarimam uppajjamānānam paccaya-bhāvam pucchati *pubbakaranassā* 'ti dhovanādino pubbakaranassa *paccuddhārassā* 'ti purānasanghātiādinam paccud-dharanassa *adhutthānassā* 'ti kathinacīvarādhutthānassa. *atthārassā* 'ti kathinatthārassa *mātikānaṃ ca palibodhānaṃ cā* 'ti atthannam mātikānam dvinnam palibodhānaṃ ca. *vatthassā* 'ti sanghātiādinō kathinassa vatthassa sesam vuttanayam eva. evam yañ ca labbhati yañ ca na labbhati sabbam pucchitvā idāni yam yassa labbhati tad eva dassento *pubbakaranam payogassā* 'ti ādinā nayena vissajjanam āha. tass' attho, yam vuttam payogassa katame dhammā 'ti ādi, tattha vuccate, *pubbakaranam payogassa anantara-paccayena paccayo, samanantarānissaya-upanissayapaccayena paccayo*. payogassa hi sattavidham pi pubbakaranam, yasmā tena payogena nipphādetabbassa¹ pubbakaranass' atthāya so payogo kariyati, tasmā imehi catūhi paccayehi paccayo hoti. purejātapaccayo pan' esa uddiṭṭhadhammesu ekadhammam pi na labhati. aññadatthu pubbakaraṇassa ayam purejātapaccayo hoti, payoge sati pubbakaranasa

nippajjanato tena vuttam *payogo pubbakaranassa purejā-tapaccayena paccayo* ti pacchājātapaccayam pana labhati tena vuttam *pubbakaranam payogassa pacchājātapaccayena paccayo* ti. pacchā uppajjanakassa hi pubbakaranassa atthāya so payogo kariyati saha-jātapaccayam pana mātikā palibodhānīsamśasankhāte pannarasa dhamme thapetvā añño payogādīsu eko pi dhammo na labhati te eva hi pannarasa dhammā saha kathinatthārena ekato nippajjanti ti aññamaññam saha-jātapaccayā honti tena vuttam *pannarasa dhammā saha-jātapaccayena paccayo* ti eten' upāyena sabba-padavissajjanāni vedittabbāni pubbakaranam kimnidāna ti ādisu pucchāvissajjanam uttānam eva payogo kimnidāno ti ādisu pucchā-dvayavissajjanesu hetunidāno paccayanidāno ti ettha cha cīvarāni hetu c'eva paccayo cā'ti vedittabbāni pubbapayogādīnañ hi sabbesam tāni yeva hetu tāni paccayo na hi chabbidhe cīvare asati payogo atthi, na pubbakaranādīni, tasmā *payogo hetu-nidāno* ti ādi vuttam sangahavāre *vacībhedenā* 'ti imāya sanghātīyā iminā uttarāsangena iminā antaravāsakena kathinam attharāmī ti etena vacībhedenā kati mūlādīpucchāvissajjane *kriyā majjhe* ti paccuddhāro c'eva adhitthānañ ca *vattuvipannam hoti* ti akappiyadussam hoti *kālavipannam* nāma ajja dāyakehi dinnam sve saṅgho kathinatthārakassa deti *karanavipannam* nāma tadahe va chīditvā akatam *kathinam jānītabban* ti ādi pucchāya vissajjane *tesaṇ ñeva dhammāna* ti yesu rūpādīdhammesu satī kathinam nāma hoti, tesam samodhānam missībhāvo *nāmam nāmakamman* ti ādinā pana kathinan ti idam bahūsu dhammesu nāmamattam, na paramatthato eko dhammo atthi ti dasseti *catuvīsatiyā ākārehi* ti na ullikhitamattenā 'ti ādīhi pubbe vuttakārañhi. *sattarasahi ākārehi* ti ahatena atthatam hoti kathinan ti ādīhi pubbe vuttakārañhi. nīmittakammādīsu yam vattēbbam sabbam kathinakkhandhaka-vaṇṇanāyā vuttam. *ekuppadā ekamirodhā* 'ti uppajjamānāpi, ekato uppajjanti, nirujjhamānāpi ekato nirujjhanti *ekuppadā nānāmīrodhā* 'ti uppajjamānā ekato uppajjanti, nirujjhamānā nānā nirujjhanti. kiṃ vuttam

hoti, sabbe pi atthārena saddhim ekato uppajjanti, atthāre hi satī *uddhāro* nāma. nirujjhamānā pan' ettha purimā dve atthārena saddhim ekato nirujjhanti uddhārabhāvam pāpunanti atthārassa hi nirodho etesañ ca uddhārabhāvo ekakkhane hoti, itare nānā nirujjhanti tesu pi uddhārabhāvam pattesu pi atthāro tittatī yeva sesam sabbattha uttānam evā ti

Samantapāsādikāya Vinaya-samvannanāyam paññatti-vagga-vannanā nitthitā

XV

Upālipañhesu *katīhi nu kho bhante* ti pucchāya ayam sambandho therō kira raho gato sabbāni imāni pañcakāni āvaj-jetvā bhagavantam dāni pucchitvā imesam nissāya vasana-kārinam atthāya tantum thapessāmī ti bhagavantam upasankamitvā katīhi nu kho bhante ti ādinā nayena pañhe pucchi tesam vissajjane *uposatham na jānāti* ti navavidham uposatham na jānāti *uposathakammam na jānāti* ti adhammena vaggādibhedam catubbidham uposathakammam na jānāti *pātimokkham na jānāti* ti dve mātīkā na jānāti *pātimokkhuddesam na jānāti* ti bhikkhūnam pañcavidham bhikkhunīnam catubbidham ti navavidham *pātimokkhuddesam na jānāti. pavāranam na jānāti* ti navavidham *pavāranam na jānāti pavāranakammam na jānāti* ti adhammena vaggādibhedam catubbidham *pavāranakammam na jānāti. āpattānāpattiṃ na jānāti* ti tasmim tasmim sikkhāpade niddittham āpattiñ ca anāpattiñ ca na jānāti *āpanno kammakato* ti āpattim āpanno, tappaccayā va saṅghena kammaṃ katam hoti.

kammam na patippassambhetabban ti ayam yasmā anulomavattena vattati, tasmā nāssa kammam patippassambhetabbaṃ sarajjuko 'va vissajjetabbo ti attho. *sace Upālī saṅgho samaggakaraṇīyāni kammāni karotī* ti sace samaggehi karaṇīyāni uposathādīni kammāni karotī. uposathapavāranādīsu hi thitāsu upatthambho na dātabbo. sace hi saṅgho accayaṃ desāpetvā sanghasāmaggaṃ karotī tinavattthārasamatham vā katvā uposathapavāraṇaṃ karo-

tī, evarūpam samaggakaraṇīyam nāma kammam hotī *tatra ce* 'tī sace tādise kamme *bhikkhuno na khamatī dīttāhāvikam-*
mam pi *katvā* tathārūpā *sāmaggī upetabbā*, evam vilomag-
 gāho na ganhitabbo. yatra pana uddhammam ubbāyamaṃ
 sāsanam dīpentī, tattha dīttāhāvikammam na vattatī, patī-
 bāhūtā pakkamitabbam *ussitumantī cā* 'tī lobha-dosa-
 moha-mānussannam vācam bhāsītā kanhavāco anattakā-
 dīpano *nissitajappī* tī attano dhammatāya ussadayuttam
 bhāsītum na sakkotī. atha kho mayā saddhum rājā evaṃ
 kathesi, asukamahāmatto evam kathesi, asuko nāma mayhaṃ
 ācariyo vā upajjhāyo vā tīpitako mayā saddhum evam kathesi
 tī evam aññam nissāya jappatī *na ca bhāsānusandhikusalo*
 tī kathānusandhivacane ca vinicchayānusandhivacane ca
 akusalo hotī *na yathā dhamme yathā vinaye* 'tī na bhūte na
 vatthunā āpattī sāretvā codetā hotī *ussādetā*¹ hotī tī amhā-
 kam ācariyo mahātīpitako paramadhammakathiko tī ādinā
 nayena ekaccam ussāretī duttiyapade āpattim kim so na
 jānātī tī ādinā ekaccam apasādetī *adhammam ganhatī* tī
 anīyyānikam pakkham ganhātī *dhammam patibāhatī* tī
 nīyyānikapakkham patibāhatī *samphañ ca bahum bhāsati*
 tī bahum nīratthakatham kathesi *pasayhapavattā hotī* tī
 anajjhuttho bhāre anāropite kevalam mānam nissāya ajjhot-
 tharītvā anadhikāre kathetā hotī *anokāsakammam kāretvā*
 'tī okāsakammam akāretvā pavattā hotī. *na yathādīttīyā*
*byākatā*² hotī tī yassa attano dīttī, tam purekkhītā na
 byākatā, laddhum rikkhipītvā ayathā bhuccam adhammādisu³
 dhammādīladdhiko hutvā kathetā hotī tī attho

āpattīyā payogam na jānātī tī ayam āpattikāya payogā,
 ayam vacīpayogā 'tī na jānātī *āpattīyā vūpasamam na*
jānātī tī ayam āpattidesanāya vūpasamatī⁴, ayam vutthānena,
 ayam n' eva desanāya na vutthānenā 'tī na jānātī. *āpattīyā*
na vinicchayakusalo hotī tī imasmim vatthusmim ayam āpattī
 tī na jānātī dosānurūpam āpattim uddharītvā patitthā-

¹ B₂ ussāretā² B₂ byākato³ B₂ adhammādīladdhiko for

adhammādisu dhammādīladdhiko

⁴ B₂ vūpasammatī

petum na sakkoti *adhikaranasamutthānam na jānāti* ti idam adhikaranam atthārasa bhedakaravattthūni nissāya samutthāti, idam catasso vipattiyo, idam pañca vā satta vā āpattikkhandhe, idam cattāri sanghakiccāni nissāya samutthāti ti na jānāti *payogaṃ na jānāti* ti idam adhikaranam idam adhikaranam dvādasa mūlapayogam, idam cud-dasa mūlapayogaṃ, idam cha mūlapayogam, idam eka mūla-payogan ti na jānāti *adhikaranānam hi yathāsakam mūlam eva payogā nāma honti* tam sabbam pi na jānāti ti attho. *vūpasamam na jānāti* ti idam adhikaranam dvīhi samathehi vūpasamatī, idam tihi, idam catūhi, idam ekena samathena vūpasamatī ti na jānāti. *na vinicchayakusalo hoti* ti adhikaranam vinicchinitvā samatham pāpetum na jānāti *kammam na jānāti* ti tajjanīyādi sattavidham kammaṃ na jānāti. *kammassa karanam na jānāti* ti idam kammam iminā nīhārena kātabbān ti na jānāti. *kammassa vatthum na jānāti* ti idam tajjanīyassa vatthu, idam nīyasādinan ti na jānāti. *vattan* ti sattasu kammesu hetthā catunnam kammānam atthārasavidham tividhassa ca ukkhepanīyakammassa te-cattālisavidham vattam na jānāti *kammassa vūpasamam na jānāti* ti yo bhikkhu vatte vattitvā yācati, tassa kammam paṭippassambhetabbaṃ, accayo desāpetabbo ti na jānāti. *vatthum na jānāti* ti sattannam āpattikkhandhānam vatthum na jānāti. *nīdānam na jānāti* ti idam sikkhāpadam imas-miṃ nagare paññattam, idam imasmiṃ ti na jānāti. *paññattim na jānāti* ti paññatti-anupaññatti-anuppannapaññat-tivasena tividham paññattim na jānāti *padapaccābhattham na jānāti* ti sammukhā kātabbāṃ padam na jānāti, buddho bhagavā ti vatable bhagavā buddho ti heṭṭhupariyam katvā padam yojeti *akusalo ca hoti vinaye* 'ti Vinaya-pāliyaṃ ca aṭṭhakathāyaṃ ca akusalo hoti *ñattim na jānāti* ti sankhe-pato hi duvidhā ñatti esā ñatti ti evam nidditthā ca anidditthā ca. tattha yā evam anidditthā, sā kammañatti nāma hoti. yā nidditthā, sā kammapādañatti nāma tam sabbena sabbāṃ ñattim na jānāti *ñattiyā karanam na jānāti* ti navasu ṭhānesu kammañattiyā karanam na jānāti. dvīsu ṭhā-

nesu kammapādañattiyā *ñattiyā*¹ *anusāvanan* tī imissā
 ñattiyā ekā anusāvanā, imissā tisso tī na jānāti *ñattiyā*
samatham na jānāti tī yvāyam sativīnayo amūlhavīnayo²
 tassapāpiyasikā³ tinavatthārako tī catubbidho samatho
 ñattiyā vinā na hotī. tam ñattiyā samatho tī na jānāti
ñattiyā vūpasamam na jānāti tī yam adhikaranam iminā
 catubbidhena ñattiyasamathena vūpasamatī⁴, tassa tam
 vūpasamam ayam ñattiyā vūpasamo kato tī na jānāti
suttam na jānāti tī Ubhatovibhangam na jānāti *suttānu-*
lomam na jānāti tī cattāro mahāpadese na jānāti. *vinayam*
na jānāti tī Khandhaka-Parivāram na jānāti *vinayānu-*
lomam na jānāti tī cattāro mahāpadese yeva na jānāti *na ca*
thanāthānakusalo tī kārānākārānakusalo na hotī *dhammam*
na jānāti tī thapetvā Vinaya-pitakam avasesam pitaka-
 dvayam na jānāti *dhammānulomaṃ na jānāti* tī suttantike
 cattāro mahāpadese na jānāti *vinayam na jānāti* tī Khan-
 dhaka-Parivāram eva na jānāti *vinayānulomam na jānāti*
 tī cattāro mahāpadese na jānāti. Ubhatovibhangā pan'
 ettha asangahitā hontī, tasmā yam Kurundiyam vuttaṃ
 vinayan tī sakalam Vinaya-pitakaṃ na jānāti tī, tam na
 gahetabbam. *na ca pubbāparakusalo hotī* tī purekathāya ca
 pacchākathāya ca akusalo hotī sesam sabbattha vuttapattī-
 pakkhavasena ñeyyattā pubbe pakāsītattā ca uttānam evā 'tī
 anissītavagga-napaṭippassambhanavagga-vohāravagga-
 vannanā nitthitā

ditthāvikammavagge *ditthāvikammā* 'tī ditthīnam āvikam-
 mānam laddhipakāsanānī⁵. āpattidesanāsankhātānam vīna-
 yakammānam etam adhvācanam *anāpattiyā ditthim*
āvīkarotī tī anāpattim ev' āpatti tī desetī tī attho. *adesa-*
nāgāmanīyā 'tī garukāpattiyā ditthim āvikarotī. sanghā-
 disesaṃ ca pārājikaṃ ca desetī tī attho *desitāyā* 'tī lahukā-
 pattiyāpī desitāya ditthim āvikarotī. desitam puna desetī

¹ B2 omīś ñattiyā

³ B2 tassapāpiyyasikā

² B2 amulha°

⁴ B2 vūpasammatī.

⁵ B2 °sanam

tī attho *catūhi pañcahi dīthī* tī yathā catūhi pañcahi dīthī¹ āvikatā hotī, evam āvikarotī cattāro pañca janā ekato āpattim desenti tī attho. *manomānasenā* 'tī manasankhātena mānasena dīthim āvikarotī, vacībhedam akatvā cīten' eva āpattim deseti tī attho. *nānāsamvāsakassā* 'tī laddhimānāsamvāsakassa vā kammanānāsamvāsakassa vā santike dīthim āvikarotī āpattim deseti tī attho. *nānāsīmāyā* 'tī samānasamvāsakassāpi nānāsīmāya thitassa santike āvikarotī mālakasīmāya hī thitena sīmantarikāya thitassa sīmantarikāya vā thitena avippavāsasīmāya thitassāpi āpattim desetum na vattati. *apakatattassā* 'tī ukkhittakassa vā yassa vā uposatha-pavāranā thapitā hontī, tassa santike deseti tī attho *n' ālam okāsakammam kātun* tī na pariyattam kātum na kātabban tī attho idhāpi apakatatto ukkhittako ca thapītauposatha-pavārano ca *cāvanādhippāyo* tī sāsanato cāvetukāmo *mandattā momūhattā* 'tī mandabhāvena momūhabhāvena vissajjitam pi jānitum asamatto kevalam attano momūhabhāvam pakāsento yeva pucchati ummattako viya *pāpīccho* tī evam mam jano sambhāvessati tī pāpikāya icchāya pucchati *paribhavā* 'tī paribhavam āropetukāmo hutvā pucchati aññabyākaranesu pi es' eva nayo sesam sabbattha uttānam evā tī

dīthāvikammavagga-vannanā nīthitā.

attādānavagge ca dhutangavagge ca yam vattabbam siyā, tam sabbam heṭṭhā vuttam eva musāvādavagge pārājikam gacchāti tī *pārājikagāmī* pārājikāpattibhāvam pāpunāti tī attho. itaresu pi es' eva nayo tattha asanta-uttarimanussa-dhammārocana-musāvādo pārājikagāmī amūlakena pārājikena anuddhamsana-musāvādo *sanghādisesagāmī* yo te vihāre vasati tī ādinā pariyāyena jānantassa vutta-musāvādo *thullaccayagāmī*. ajānantassa *dukkatagāmī*. sampajānamusāvāde pācittiyan tī āgato *pācittiyaagāmī* tī vedītabbo *adassanenā* 'tī vinayadharassa adassanena. kappiyākappiyesu hī kukkucce

uppanne vinayadharam disvā kappiyākappiyabhāvam¹ pati-
 pucchitvā akappiyam pahāya kappiyam kareyya tam
 apassanto pana akappiyam pi kappiyan ti karonto āpajjati.
 evaṃ āpajjitabbam āpattim vinayadharassa dassanena n'
 āpajjati, adassanen² eva āpajjati tena vuttam adassanenā 'ti.
asavanenā 'ti ekavihāre pi vasanto pana vinayadharassa
 upatthānam gantvā kappiyākappiyam apucchitvā vā aññesam
 vā vuccamānam asunanto āpajjati yeva tena vuttam
 asavanenā 'ti. *pasuttakatā* 'ti pasuttakatāya sahaḡāra-
 seyyam hi pasuttakabhāvena pi āpajjati akappiye kappiya-
 saññitāya āpajjanto pana *tathāsaññi* āpajjati satisammosā
 ekarattātikkamādivasena āpajjitabbam āpajjati¹. sesam sab-
 battha uttānam evā 'ti

musāvādavagga-vannañā nitthitā

bhikkhunīvagge *alābhāyā* 'ti catunnam paccayānam alā-
 bhatthāya yathā paccayena labhanti, tathā parisakkati
 vāyamati ti attho *anattthāyā* 'ti anatttham kalisāsānam
 āropento parisakkati *avāsāyā* 'ti avāsattthāya yasmim
 gāmakhette vasanti, tato nīharanattthāya. *sampayojetī* ti
 asaddhammasevanattthāya sampayojetī *katīhi nu kho bhante*
angehi samannāgatāya bhikkhuniyā kammam kātabban ti
 sattannam kammānam aññataraṃ sandhāya pucchati. *na*
sākaacchātabbo ti kappiyākappiya-nāmarūpapariccheda-sama-
 thavipassanādi bhedo kathāmaggo na kathetabbo yasmā
 pana khināsavo bhikkhu na visamvādeti, tathārūpassa kathā-
 maggassa sāmī hutvā katheti, na itaro, tasmā pathama-
 pañcakena asekkhenā 'ti patikkhipitvā dutiya-pañcake *asek-*
khenā 'ti ādi vuttam *na atthapatisambhīdāppatto* ti attha-
 kathāya patisambhīdāppatto pabhedagatañānappatto na hoti.
na dhammapatisambhīdāppatto ti pāliḡhamme patisambhi-
 dāppatto na hoti *na niruttipatisambhīdāppatto* ti vohāra-
 niruttiyam patisambhīdāppatto na hoti *na patibhāna-*
paṭisambhīdāppatto ti yāni² patibhānasankhātāni atthapati-
 sambhīdādini ñāṇāni, tesu patisambhīdāppatto na hoti.

¹ B2 omits āpajjati

² B2 inserts tāni

yathāvimuttam cittaṃ na paccavekkhitā 'ti catunnaṃ phala-vimuttinaṃ vasena yathāvimuttam cittaṃ ekūnavīsati bhe-dāya paccavekkhanāya na paccavekkhitā hoti. sesam sabbattha uttānam evāti.

bhikkhunīvagga-vannanā nittitā

ubbāhikavagge *na atthakusalo* ti na atthakathākusalo atthuddhāre cheko na hoti *na dhammakusalo* ti ācariya-mukhato anuggahitattā pālyam na kusalo, na pālisūro *na niruttikusalo* ti bhāsantaravohārena kusalo. *na byañjanakusalo* ti sithiladhanitādivasena parimandala-byañjanāropane kusalo na hoti na akkharaparichede nipuno ti attho *na pubbāpara-kusalo* ti atthapubbāpare dhamma-pubbāpare niruttipubbāpare byañjanapubbāpare purekathā-pacchākathāsu ca na kusalo hoti *kodhano* ti ādini yasmā kodhādīhi abhihūto kārānakāranam na jānāti vinicchitum na sakkoti, tasmā vuttāni *pasāretā hoti no sāretā* 'ti mohetā hoti na satiuppādetā codaka-cuditakānam katham moheti pidahati na sāretī ti attho sesam ettha ubbāhikavagge uttānam evāti.

ubbāhikavagga-vannanā nittitā.

adhikarānavūpasamavagge *puggalagaru hoti* ti ayam me upajjhāyo, ayam me ācariyo ti ādini cintetvā tassa jayam ākaṅkhamāno adhammaṃ dhammo ti dīpetipe .. *saṅgha-garu* hoti ti dhammañ ca vinayañ ca amuñcivā vinicchīnanto sanghagaru nāma hoti cīvarādīni gahetvā vinicchīnanto āmasagaru nāma hoti. tāni aggahetvā yathā dhammam vinicchīnanto *saddhammagaru* nāma hoti. *pañcahi Ūpālī ākārehi* ti pañcahi kārānehi sangho bhijjati, kammena uddesena voharanto anusāvanena salākaggāhenā 'ti ettha *kammenā* 'ti apalokanādīsu catūsu kammesu aññatarena kammena *uddesenā* 'ti pañcasu pātimokkhuddesesu aññatarena uddesena voharanto ti kathayanto tāhi tāhi upapat-tīhi adhammam dhammo ti ādini atthārasabhedakaravattthūni

dīpento *anusāvanenā* 'ti nanu tumhe jānātha mayham uccakulā pabbajitabhāvam bahussutabhāvañ ca, mādiso nāma uddhammam ubbinayam satthusāsanam gāheyyā 'ti cittam pi uppādetum tumhākam yuttam. kim mayham avici niluppalavanam iva sītalo, kim aham apāyato na bhāyāmi ti ādinā nayena kannamūle vacībhedam katvā anusāvanena. *salākaggāhenā* 'ti evam anusāvetvā tesam cittam upatthambhetvā anivattidhamme katvā ganhatha imam salākan ti salākaggāhena ettha ca kammam eva uddeso vā pamānam vohārānusāvana-salākaggāhā pana pubbabhāgā atthārasa vatthudīpanavasena hi voharante tattha rucijananattham anusāvetvā salākāya gāhītāya pi abhinno va hoti sangho yathā pana evam cattāro vā atireke vā salākam gāhetvā āvenikam kammam vā uddesam vā karoti, tadā sangho bhinno nāma hoti iti yam Sanghabhedakkhandhaka-vannanāyam avocumha evam atthārasasu vatthūsu yam kiñci ekam pi vatthum dīpetvā tena tena kāranena idam ganhatha, idam rocethā 'ti saññāpetvā salākam gāhetvā visum sanghakamme kate samgho bhinno hoti Parivāre pana pañcahi Upālī ākārehi sangho bhijjati ti ādi vuttam, tassa iminā idha vuttena sanghabhedalakkhanena atthato nānākaranam n' atthi tam pan' assa nānākaranābhāvam tatth' eva pakāsayissāmā 'ti, svāyam pakāsito hoti *paññatt' etan* ti paññattam etam. kva paññattam, Vattakkhandhake tatra hi cuddasa khandhakavattāni paññattāni. ten' āha *paññatt' etam Upālī mayā āgantukānam bhikkhūnam āgantukavattan* ti ādi evam pi kho, Upālī sangharāji hoti no ca sanghabhedo ti ettāvatā hi sangharāji-mattam eva hoti, na tāva sanghabhedo anupubbena pana ayam sangharāji vaddhamānā sanghabhedāya saivattati ti attho. *yathārattan* ti rattiparimānānurūpam, yathā theran ti attho *āvenikabhāvam karitvā* 'ti visum vavattānam karitvā. *kammākammāni karonti* ti aparāparam sanghakammam upādāya khuddakāni c' eva mahantāni ca kammāni karonti. sesam etthāpi adhikarānavūpasamavagge uttānam eva.

sanghabhedavaggadvaye *vinidhāya ditthim kammēnā* 'ti tesu adhammādisu adhammādayo ete 'ti evam ditthiko va hutvā tam ditthim vinidhāya te dhammādivasena dīpetvā vīsum kammam karoti itī yam vinidhāya ditthim kammam karoti, tena evam katena vinidhāya ditthim kammēna saddhim pañcaṅgāni honti. *imehi kho Upāli pañcah' aneghī* ti ayam ekasmiṃ pañcake atthayojanā etena nayena sabba-pañcakāni veditabbāni etthāpi ca vohārādi angattayam pubbabhāgavasene' eva vuttam, kammuddesavasena pana atekicchatā veditabbā. sesam sabbattha uttānam eva. na h' ettha kiñci atthi yam pubbe avuttanayam

āvāsikavagge *yathābhatam nikkhitto* ti yathā āharitvā t̥hapito *vinayabyākaranā* 'ti vinayapañhe vissajjanā. *parināmeti* ti nīyāmeti katheti sesam uttānam eva. kathinatthāravagge *otamasiko* ti andhakāragato tañ hi vandantassa mañcapādādisu pi nalātam patihaññeyya. *asamannāharanto* ti kiccayapasutattā vandanam asaman-nāharanto *sutto* ti niddam akkanto *ekāvatto* ti ekako āvatto sapattapakke t̥hito verī vīsabhaḡapuggalo vuccati, ayam avandiyo. ayañ hi vandiyaṃāno pādena pi pahareyya. *aññavāhito* ti aññam cintayamāno *khādanto* ti piṭṭhakha-jakādini khādanto uccārañ ca passāvañ ca karonto anokā-sagatattā avandiyo *ukkhittako* ti tividhena ukkhepaniya-kammēna ukkhittako avandiyo tajjanīyādikammakatā pana cattāro vanditabbā uposatha-pavāraṇāpi tēhi saddhim labhanti. ādito patthāya ca vuttesu avandiyesu naggāñ ca ukkhittakāñ ca vandantass' eva āpatti itaresam pana asārūpatthēna antarā vuttakāraṇēna ca vandanā patik-khittā. ito param pacchā upasampannādayo dasa pi āpatti-vatthubhāven' eva avandiyā te vandantassa hi nīyameṇ' eva āpatti. iti imesu pañcakesu terasa jane vandantassa anāpatti. dvādasannam vandanāya āpatti *ācariyo vandanīyo* ti pabbajjācariyo upasampadācariyo nissayācariyo uddesācariyo ovādācariyo, ayam pañcavidho pi ācariyo vandiyo. sesam sabbattha uttānam evā 'ti.

kathinatthāravagga-vannanā nitthitā

nitthitā ca Upalipañcaka-vannanā 'ti.

XVI

Acittako āpajjati ti ādisu sahaseyyādi pannattivaḥjam asaṇḍicca āpajjanto acittako āpajjati desento *sacittako vutthāti* yam kiñci saṇḍicca āpajjanto *sacittako āpajjati*, tinavatthārakena vutthahanto *acittako vutthāti* pubbe vuttam eva tinavatthārakena vutthahanto *acittako āpajjati acittako vutthāti*. itaram desento *sacittako āpajjati sacittako vutthāti* dhammadānam karomī ti padaso dhammādini karonto *kusalacitto āpajjati* buddhānam anusāsanim karomī ti udaggacitto desento *kusalacitto vutthāti* domanassiko hutvā desento *akusalacitto vutthāti* tinavatthārakena niddāgato 'va vutthahanto *abyākatacitto vutthāti* bhimsāpanādini katvā buddhānam sāsanam karomī ti somanassiko desento *akusalacitto āpajjati kusalacitto vutthāti* domanassiko 'va desento *akusalacitto vutthāti*. vuttanayen' eva tinavatthārakena vutthahanto *abyākatacitto vutthāti* niddokkantamaye sahaḡāraseyyam āpajjanto *abyākatacitto āpajjati* vuttanayen' eva pan' ettha kusalacitto vutthāti ti ādi veditabbam. *paṭhamapārājikam katvā samutthānehi* ti ādi pubbe vuttanayattā uttānam eva. *cattāro pārājikā tihi samutthānehi* ti ādisu ukkatthapaṇchedato yam yaṃ samutthānam yassa yassa labbhati, tam sabbam vuttam eva hoti

XVII

katvā āpattiyo kāyikā 'ti ādigāthānaṃ vissajjane *cha āpattiyo kāyikā* 'ti antarapeyyāle catutthena āpattisamutthānena cha āpattiyo āpajjati bhikkhu methunam dhammam patiseva-ti āpatti pārājikassā 'ti ādinā nayena vutt' āpattiyo kāyadvāre samutthitattā hi etā kāyikā 'ti vuccanti. *cha vācasikā* ti tasmim yeva khane antarapeyyāle pañcamena āpattisamutthānena cha āpattiyo āpajjati bhikkhu pāpiccho icchāpakato ti ādinā nayena vutt' āpattiyo *chādentassa tisso* ti vajjapaṭicchādikāya bhikkhuniyā pārājikam, bhikkhussa sanghādisesa-paticchādane pācittiyam, attano dutthullāpatti paticchādane dukkatam. *pañca saṃsagga-*

paccayā 'tī bhikkhunīyā kāyasamsagge pārājīkam, bhikkhuno sanghādiseso, kāyena kāyapatibaddhe thullaccayam, nissaggiyena kāyapatibaddhe dukkatam, angulipatodake pācittīyan tī imā kāyasamsaggapaccayā pañc' āpattiyo. *arunugge tisso* tī ekaratta-chāratta-sattāha-dasāhā-māsātikamavasena nissaggiyam pācittīyam, bhikkhunīyā rattivippavāse sanghādiseso, pathamam pī yāmam chādeti duttiyam pī tattiyaṃ pī yāmam chādeti uddhaste¹ arune channā hoti āpatti, yo chādeti so dukkatam desāpetabbo tī imā arunugge tisso āpattiyo āpajjati *dve yāvataṭṭiyakā* 'tī ekādasa yāvataṭṭiyakā nāma paññattivasena pana dve honti bhikkhūnam yāvataṭṭiyakā bhikkhunīnam yāvataṭṭiyakā 'tī *ek' ettha attha vatthukā* 'tī bhikkhunīnam yeva ekā ettha imasmim sāsane attha vatthukā nāma *ekena sabbasangaho* tī yassa siyā āpattiyo āvikareyyā 'tī iminā ekena nīdānuddesena sabbasikkhāpadānañ ca sabbapāṭimokkhuddesānañ ca sangaho hoti *vinayassa dve mūlāni* tī kāyo c'eva vācā ca. *garukā dve vuttā* 'tī pārājika-sanghādisesā. *dve dutthullacchādanā* 'tī vajjapaticchādikāya pārājīkam saṃghādisesam paticchādakassa pācittīyan tī imā dve dutthullacchādanāpattiyo nāma *gāmantare catasso* tī bhikkhu bhikkhunīyā saddhim saṃvidahati dukkatam, aññassa gāmassa upacāram okkamati pācittīyam, bhikkhunīyā gāmantaraṃ gacchantiyā parikkhitte gāme pathamapāde thullaccayam, duttiyapāde saṃghādiseso, aparikkhittassa pathamapāde upacārokkamane thullaccayam, duttiyapāde sanghādiseso tī imā gāmantare dukkata-pācittiya-thullaccaya sanghādisesavasena catasso āpattiyo *catasso nadīpārapaccayā* 'tī bhikkhu bhikkhunīyā saddhim saṃvidahati dukkatam, nāvaṃ abhirūhati pācittīyam, bhikkhunīyā nadīpāraṃ gacchantiyā uttaranakāle pathamapāde thullaccayam, duttiyapāde sanghādiseso tī imā catasso. *ekamamse thullaccayan* tī manussamamse. *nava mamsesu dukkatan* tī sesa akappiya-mamsesu. *dve vācasikā rattī* tī bhikkhunī rattandhakāre appadīpe purisena saddhim hatthapāse thitā

sallapati pācittiyam, hatthapāsam vijahitvā thitā sallapati dukkatam *dve vācasikā divā* 'ti bhikkhunī divā paticchanne okāse purisena saddhim hatthapāse thitā sallapati pācittiyam, hattapāsam vijahitvā sallapati dukkaṭam. *dadamānassa tisso* ti maranādhippāyo manussassa vīsam deti so c' etena marati pārājikam, yakkhapetānam deti te ce maranti thullaccayam, tiracchānagatassa deti so ce marati pācittiyam, aññatikāya bhikkuniyā cīvaradāne pācittiyam ti evam dadamānassa tisso āpattiyo *cattāro ca paṭiggahe* ti hatthagāha-veniggāhesu saṅghādiseso, mukhena angajātaggahane pārājikam, aññatikāya bhikkuniyā cīvarapatiggahe nissaggiyam pācittiyam, avassutāya avassutassa hatthato khādaniyabhojanīyam patigghanantiyā thullaccayam, evam patiggahe cattāro āpattikkhandhā honti. *pañca desanāgāmīniyo* ti laḥukā pañca *cha sappatikammā* 'ti pārājikam thapetvā āvasesā ek' ettha appatikammā 'ti ekā pārājikāpatti. *vinayagavīkā¹ dve vuttā* 'ti pārājikañ c' eva saṅghādisesañ ca *kāyavācasikāni cā* 'ti sabbān' eva sikkhāpadāni kāyavācasikāni. manodvāre paññatam eka sikkhāpadam pi n'atthi. *eko vīkāle dhaññāraso* ti lonasuvīrakam. ayam eva hi eko dhaññāraso vīkāle vattati. *ekā ñatti catutthena sammutī* ti bhikkhunovādakasammutī ayam eva hi ekā ñatti catutthakammena sammutī anuññatā *pārājikā kāyikā dve* 'ti bhikkūnam methuna-pārājikam bhikkhunīnañ ca kāyasamsagga-pārājikam. *dve samvāsabhūmiyo* ti attanā vā attānam samānasamvāsakam karoti, samaggo vā saṅgho ukkhittam osāreti Kurundiyaṃ pana samāna-samvāsakabhūmi ca nānasamvāsakabhūmi cā 'ti evam dve samvāsabhūmiyo vuttā. *dvinnam ratticcheto* ti pārivāsikassa ca mānattacārikassa ca paññattā. *dvangulā dve* ti dve dvangulapaññattiyo dvangulapabbaparamam ādātabban ti ayam ekā, dvangulā vā dve māsaṃ vā 'ti ayam ekā. *dve attānam vadhitvānā* 'ti bhikkhunī attānam vadhitvā dve āpattiyo āpajjati vadhati rodati āpatti pācittiyassa, vadhati na rodati āpatti dukkatassa. *dvīhi saṅgho bhijjati* ti kammena ca salākaggāhena ca.

dve paṭhamāpattikā 'ti ettha sakale pi vinaye dve paṭhamāpattikā ubhinnam paññattivasena. itarathā pana nava bhikkhūnam nava bhikkhunīnam ti atthārasa honti *ñatṭiyā karanā dve* ti dve ñattikiccāni kammaṇi ca kammapāḍakā ca navasu thānesu kammam hoti dvīsu kammapāḍabhāvena titthati *pānātipāte tisso* ti anodissa opātam khanatī manusso marati pārājīkam, yakkha-petānam marane thullaccayam, tīracchānagatassa marane pācittiyān ti imā tisso honti. *vācā pārājīkā tayo* ti vajjapaticchādikāya ukkhittānūvattikāya attha vatthukāyā 'ti. Kurundiyam pana ānattiyā adinnādāne manussamarane uttarimanussadhamma-ullapane cā 'ti evaṃ tayo vuttā *obhāsanaṃ tayo* ti vaḍḍamaggam passāvamaggam ādissa vannāvaṇṇabhāsane sanghādiseso, vāccamaggam passāvamaggam ṭhapetvā adhakkhakam ubbhajāṇumandalam ādissa vannāvannabhanane thullaccayam, ubbhakkhakam adhojāṇumandalam ādissa vannāvannabhanane dukkatam *sañcaritṭena tisso* ti paṭiggaṇhāti vīmamsati paccāharatī āpattī sanghādisesassa, paṭiggaṇhāti vīmamsati na paccāharatī āpattī thullaccayassa, paṭiggaṇhāti na vīmamsati na paccāharatī āpattī dukkatassā 'ti ime sañcaritṭena karaṇabhūtena tayo āpattikkhandhā honti. *tayo puggalā na upasampādetabbā* 'ti addhānahīno angahīno vatthuvipanno ca. tesam nānakaranam vuttam eva api c' ettha yo pattacivarena aparipūro paripūro ca na yācati, ime pi āngahīnen' eva sangahitā. mātughātakādayo ca karanadukkaṭakā pandaka-ubhatobyañjanaka-tīracchānagata-sankhātena vatthuvipannen' eva sangahitā 'ti veditabbā esa nayo Kurundiyam vutto *tayo kammānam sangahā* 'ti ñattikappanā vipakatapaccattam atitakarānan ti tattha dadeyya kareyyā 'ti ādibhedā ñattikappanā deti karoti ti ādi bhedaṃ vipakatapaccattam dinnam katan ti ādi bhedaṃ atitakarānam nāmā 'ti imehi tīhi kammāni sangayhanti aparehi pi tīhi kammāni sangayhanti vatthunā ñattiyā anusāvanāyā 'ti. vatthusampannam hi ñattisampannam anusāvanasampannaṇi ca kammam nāmā hoti. tena vuttam tayo kammānam sangahā 'ti. *nāsutakā tayo* nāma

Mettiyam bhikkhunim nāsetha, dūsako nāsetabbo, dasah' aneḥi samannāgato sāmanero nāsetabbo, kandakam samanuddesam nāsethā 'ti evam linga-samvāsa-dandakamma-nāsanavasena tayo nāsitaḥ vedittabbā *tinṇam ekavācika* 'ti anujānāmi bhikkhave dve tayo ekānusāvane kātun ti vacanato tinṇam janānam ekupajjhāyena nānācariyena ekānusāvānā vattati *adinnādāne tisso* ti pāde vā atirekapāde vā pārājikam atirekamāsake thullaccayam, māsake vā ūnamāsake vā dukkatam *catasso methunapaccayā* 'ti akkhayite pārājikam, yebhuyyena khayite thullaccayam, vivataḥ¹ mukhe dukkatam, jatumatthake pācittiyam. *chindantassa tisso* ti vanappatim chindantassa pārājikam, bhūtagāme pācittiyam, angajāte thullaccayam *pañca chadditapaccayā* 'ti anodissa viṣam chaḍḍeti sace tena manusso maraṭi pārājikam, yakkha-petesu thullaccayam, tiracchā-nagate pācittiyam, viṣṭatthichaddane sanghādiseso, sekhiyesu harite uccārapassāvachaddane dukkatam, imā chaḍḍitapaccayā pañc' āpattiyo honti *pācittiyena dukkatā katā* 'ti bhikkhunovādakavaggasmim dasasu sikkhāpadesu pācittiyena saddhim dukkaṭā katā eva 'ti attho. *catur' ettha navakā vuttā* 'ti pathamasikkhāpadamhi yeva adhammakamme dve, dhammakamme dve 'ti evam cattāro navakā vuttā 'ti attho *dvinnam cīvarena cā* 'ti bhikkhūnam santike upasampannāya cīvaram dentassa pācittiyam, bhikkhūnam santike upasampannāya dentassa dukkatan ti evam dvinnam bhikkhūnam cīvaram dentassa cīvarena karanabhūtena āpatti hoti ti attho. *attha pātidesanīyā* 'ti pāliyam āgatān' eva. *bhuñjantā āmakadhaññena pācittiyena dukkaṭā katā* 'ti āmakadhaññam viññāpetvā bhuñjantiyā pācittiyena saddhim dukkaṭā katā yeva *gacchantassa catasso* ti bhikkhuniyā vā mātugāmena vā saddhim saṃvidhāya gacchantassa dukkaṭam, gāmūpacārokkamane pācittiyam, yā bhikkhuni ekā gāmantaram gacchatī tassā gāmūpacāram okkamantiyā paṭhamapāde thullaccayam, duttiyapāde sanghādiseso ti gacchantassa imā catasso āpattiyo honti. *thitassa c' āpi*

tattikā 'tī thitassa pi catasso evā 'tī attho katham, bhikkhunī andhakāre vā paticchanne vā okāse mittasanthavavasena¹ purisassa hatthapāse titthati pācittiyam, hatthapāsam vijahitvā titthati dukkatam, arunuggamanakāle dutiyakāya hatthapāsam vijahanti titthati thullaccayam, vijahitvā titthati sanghādiseso ti. *msinnassa catasso āpattiyo nīpannassāpi tattikā* 'tī sace pi hi nisīdati vā nīpajjati² vā etāy' eva catasso āpattiyo āpajjati. *pañca pācittiyāni* ti pañca bhesajjāni patiggahetvā nānābhājanesu³ vā ekabhājane vā amissitvā thapitāni honti sattāhātikkame so bhikkhu pañca pācittiyāni, sabbāni nānāvattthukāni ekakkhane āpajjati imam paṭhamam āpanno imam pacchā 'tī na vattabbo. *nava pācittiyāni* ti yo bhikkhu nava panītabhojanāni viññāpetvā tehi saddhum ekato ekam kalam omadditvā mukhe pakkipitvā paragam atikkāmeti, ayam nava pācittiyāni sabbāni nānāvattthukāni ekakkhane āpajjati, imam paṭhamam āpanno imam pacchā 'tī na vattabbo *ekavācāya deseyyā* 'tī aham bhante pañca bhesajjāni patiggahetvā sattāham atikkamitvā pañca āpattiyo āpanno, tā tumhamūle patisesemī ti evam ekavācāya deseyya desitā 'va honti. dvīhi tīhi vācāhi kiccam nāma n' atthi. dutiyavissajjane pi aham bhante nava panītabhojanāni viññāpetvā bhuñjitvā nava āpattiyo āpanno, tā tumhamūle paṭidesemī ti vattabbam *vattthum kittetvā* deseyyā 'tī aham bhante pañca bhesajjāni patiggahetvā sattāham atikkāmesam yathā vatthukam, tā tumhamūle patidesemī ti evam vattthum kittetvā deseyya desitā va honti āpattiyo. āpattiyā nāmagghanena kiccam n' atthi. dutiyavissajjane pi aham bhante nava panītabhojanāni viññāpetvā bhuṭto yathā vatthukam, tā tumhamūle patidesemī ti vattabbam. *yāvataṭṭiyakā tisso* ti ukkhittānuvattikāya pārājikam, bhedaṭṭānuvattakānam Kokālikādīnam sanghādisesam, pāpikāya ditthiyā appatimissagge Canda-
kālīkāya ca bhikkhuniyā pācittiyāni ti imā yāvataṭṭiyakā tisso āpattiyo. *cha vohārapaccayā* 'tī payuttavācā paccayā

¹ B2 °sandhavavasena² B2 nīpajjati³ B2 nānabhā°

cha āpattiyo āpajjati ti attho katham, ājīva hetu ājīvakāranā pāpiccho icchāpakato asantam abhūtam uttarimanussa-dhammam ullapati āpatti pārājikassa ājīva hetu ājīvakāranā sañcarittam samāpajjati āpatti sanghādisesassa ājīva hetu ājīvakāranā yo te vihāre vasatipe.. āpatti thullaccayassa ājīva hetu ājīvakāranā bhikkhu panītabhojanāni attano atthāya viññāpetvā bhuñjati āpatti pācittiyassa. ājīva hetu ājīvakāranā bhikkhunī panītabhojanāni attano atthāya viññāpetvā bhuñjati āpatti pātidēsaniyassa. ājīva hetu ājīvakāranā sūpam vā odanam vā agulāno attano atthāya viññāpetvā bhuñjati āpatti dukkatassā 'ti. *khādan-tassa tisso* ti manussamamse thullaccayam, avasesesu akappiyamamsesu dukkatam, bhikkhuniyā lasune pācittiyam. *pañca bhojanapaccayā* 'ti avassutā avassutassa purisassa hatthato bhojanam gahetvā tatth' eva manussamamsam lasunam attano atthāya viññāpetvā gahitapanītabhojanāni avasesaṇ ca akappiya mamsam pakkhipitvā vomissakam omadditvā ajjhoharamāne saṅghādisesam thullaccayam pācittiyam pātidēsaniyam dukkatan ti imā pañca āpattiyo bhojanapaccayā āpajjati *pañca thānāni* ti ukkhittānuvattikāya bhikkhuniyā yāvatatiyam samanubhāsanāya appatinissajantiyā nāttiyā dukkatam, dvīhi kammavācāhi thullaccayam, kammavācāpariyosāne āpatti pārājikassa, sanghabhedāya parakkamanādīsu sanghādiseso, pāpikāya ditthiyā appatinissagge pācittiyam ti evam sabbā yāvatatiyakā pañca thānāni gacchanti *pañcannaṇ* c' eva āpatti ti āpatti nāma pañcannaṇ sahadhammikānam hoti. tattha dvīnam nuppariyāyena āpatti yeva sikkhamāna-sāmaneri-sāmaneranam pana akappiyattā na vattati iminā pariyāyena tesam āpatti na desāpetabbā, dāndakammam pana tesam kātabbam. *pañcannam adhikarānena cā* 'ti adhikarānaṇ ca pañcannam evā 'ti attho. etesam yeva hi pañcannam pattacivarādinam atthāya vinicchayavohāro adhikarānan ti vuccati. gihinam pana addakammam¹ nāma hoti. *pañcannam vinicchayo hoti* ti pañcannam sahadhammikānam yeva vinicchayo

nāma hoti *pañcannam vūpasmena cā* 'ti etesam yeva pañcannam adhikaranam vinicchitam, vūpasantam nāma hoti ti attho. *pañcannañ c' eva anāpatti* ti etesam yeva pañcannam anāpatti nāma hoti ti attho *tīhi thānehi sobhati* ti samghādīhi tīhi kāranehi sobhati Katavitikkamo hī puggalo sappatikammam āpattim sanghamajjhe ganamajjhe puggalasantike vā patikaritvā abbhunhasilo pākatiko hoti. tasmā tīhi thānehi sobhanati ti vuccati *dve kāyikā rattim* ti bhikkhunī rattandhakāre purisassa hatthapāse thānani-sajja-sāyanāni kappayamānā pācittiyam, hatthapāsam vijahitvā thānādini kappayamānā dukkatan ti *dve kāyadvārasambhavā āpattiyo rattim āpajjati dve kāyikā divā* ti eten' eva upāyena divā paticchane okāse dve āpattiyo āpajjati *nijjhāyantassa ekā āpatti* ti na ca bhikkhave sāratte na mātugāmassa angajātam upanijjhāyitabbam, yo upanijjhāyeyya āpatti dukkaṭassā 'ti nijjhāyantassa ayam ekā āpatti. *ekā pīṇapātāpaccayā* 'ti na ca bhikkhave bhikkhu dāyikāya mukham oloketabban ti ettha dukkatāpatti. antamaso yāgum vā byañjanam vā dentassa sāmanerassāpi hi mukham ullokayato dukkatam eva. Kurundiyam pana ekā pīṇapātāpaccayā 'ti bhikkhunī paripācitam pīṇapātam bhuñjantassa pācittiyam ti vuttam. *atthānisamse sampassan* ti Kosambakakkhandhake vuttānisamse *ukkhittakā tayo vuttā* 'ti āpattiyaḥ adassane appatikamme pāpikāya ca dīṭṭhiyā appatinissagge 'ti *tecattālīsa sammāvattinā* 'ti tesam yeva ukkhittakānaṃ ettakesu vattesu vattanā *pañcatthāne musāvādo* ti pārājika-saṅghādisesa-thullaccaya-pācittiya-dukkatasaṅkhāte pañcatthāne musāvādo gacchatī *cuddasa paraman* ti vuccati ti dasāha paramādinayena hetthā vuttam. *dvādasa pāṇdesanikā* 'ti bhikkhūnaṃ cattāri bhikkhunīnaṃ aṭṭha. *catunnam desanāya cā* 'ti catunnam accayadesanāyā 'ti attho. katamā pana sā 'ti Devadattena payoḍṭānam abhimārānaṃ accayadesanā, Anuruddhattherassa upaṭṭhāyikāya accayadesanā, Vaḍḍhassa Licchavino accayadesanā, Vāsabhagāmiyattherassa ukkhepanīyakammam *k a t v ā* āgatānaṃ bhikkhūnaṃ accayadesanā 'ti ayam catunnam

accayadesanā nāma *atthagiko musāvādo* ti pubb' ev' assa hoti musā bhanissan ti ādim katvā vimidhāya saññan ti periyosānehi aṭṭhahī angehi atthagiko *uposathangāni* pi pānam na hane¹ ti ādinā nayena vuttān' eva. *attha dūleyyan-gānī* ti idha bhikkhave bhikkhu sotā ca hoti sāveta cā 'ti ādinā nayena Sanghabhedake vuttāni. *attha tūṭṭhavyavattāni* Mahākhandhake vuttāni *attha vācīkā upasampadā* ti bhikkhuninam upasampadam sandhāya vuttam *atthannam pac-cutthātābhan* ti bhattagge atthannam bhikkhuninam itarāhi paccutthāya āsanam dātābham *bhikkhunovādako atthahī* ti atthah' angehi samannāgato bhikkhu bhikkhunovādako² sammannitabbo *ekassa chejjan* ti gāthāya navasu janesu yo salākam gāhetvā sangham bhindati, tass' eva chejjan hoti Devadatto viya pārājīkam āpajjati bhedakānuvattakānam *catunnam thullaccayam* Kokālikādīnam viya dhammavādīnam *catunnam anāpatti*. imā pana āpattiyo ca sabbesaṃ ekavattthukā sanghabhedavattthukā eva *nava āghātavattthūnī* ti gāthāya *navahī* ti navahī bhikkhūhi sangho *bhijjati*. *ñattiyā karanā navā* 'ti ñattiyā kātābbāni kammāni navā 'ti attho sesam uttānam eva *dasa puṅgalā nābhivādetabbā* 'ti Senāsanakkhandhake vuttā dasa janā *añjalāsāmicena cā* 'ti sāmīcīkammena saddhim añjali ca tesam na kātābbā n' eva pāniyā³ pucchā na tālavantaggahanādi Khandhakavattam tesam dassetābham na añjalipagganhitabbo ti attho *dasannam dukkatan* ti tesam yeva dasannam evam karontassa dukkatam hoti *dasa cīvaradhāranā* 'ti dasa divasāni atirekacīvarassa dhāranā anuññātā 'ti attho *pañcannam vassam vutthānam*⁴ *dātābham idha cīvaran* ti pañcannam sahadhammikānam sammukhā 'va dātābham *sattannam sante* 'ti disāpakkanta-ummattaka-khittacitta-vedanatṭānam tinnāñ ca ukkhittakānan ti imesaṃ sattannam bhante patirūpe gāhake parammukhāpi dātābham. *solasannam na dātābhan* ti sesānaṃ Cīvarakkhandhake vuttānam paṇḍakādīnam *soḷasannam na dātābham*. *kati satam rattisatam āpattiyo*

¹ B2 hane² B2 bhikkhunī ovādako³ B2 pāniya⁴ B2. vutthānam

chādayitvānā 'ti kati satam āpattiyo rattisatam chādayitvānā. *dasasatam rattisatam āpattiyo chādayitvānā* 'ti dasasatam āpattiyo rattisatam chādayitvānā. ayañ h'ettha sankhepattho. yo divase divase satam satam sanghādisesāpattiyo āpajjitvā dasa dasa divase paticchādeti, tena rattisatam āpattisahassam paticchāditam hoti so sabbāvatā āpattiyo dasāhapaṭicchannā 'ti parivāsam yācitvā dasa rattiyō vasitvā 'va mucceyya pārivāsiko ti. *dvādasa kammadosā vuttā* 'ti apalokanakammam adhammena vaggam, adhammena samaggam, dhammena vaggam tathā ñattikammañattidutiya-kamma-ñatticatutthakammāni pī ti evam ekekasmim kamme tayo tayo katvā dvādasa kammadosā vuttā *catasso kmmasampattiyo* ti apalokanakammam dhammena samaggam, tathā sesāni pī ti evam catasso kmmasampattiyo vuttā. *cha kammāni* ti adhammena vaggakammam adhammena samaggakammam dhammapatirūpakena vaggakammam dhammapatirūpakena samaggakammam dhammena vaggakammam dhammena samaggakamman ti evam cha kammāni vuttāni *ek' ettha dhammukā katā* 'ti ekam dhammena samaggakammam ev' ettha dhammikam katan ti attho dutiya-gāthāvissajjane pi etad eva dhammikam *yam desitā* 'ti yāni desitāni vuttāni pakāsītāni. *anantaṭṭinenā* 'ti ādisu pariyanta-paricchedabhāva-rahitattā anantam vuccati nibbānam. tam bhagavatā raññā sapattaganam abhumadditvā rajjam viya kilesaganam abhumadditvā jītam vijītam adhigatam sampattam, tasmiñ bhagavā anantaṭṭino ti vuccati sveva iṭṭhāniṭṭhesu nibbikāratāya tādi vikkhambhana-tadanga-samuccheda-patippassaddhi-nissarana-vivekasankhātam vivekapañcakam addasā 'ti vivekadassī tena anantaṭṭinena tādina *vivekadassinā* yāni *āpattikkhandhāni* desitāni vuttāni, *ek' ettha sammati vinā samathehi* ti ayam ettha padasambandho yāni satthāro satta āpattikkhandhāni desitāni, tattha ekāpi āpatti vinā samathehi na sammati, atha kho cha samathā cattāri adhikaranāni ti sabbe p'ime dhammā sammukhāvinayena sammanti samāyogam gacchanti ettha pana eko sammukhāvinayo 'va vinā samathehi sammati samathabhā-

vam gacchati. na hi tassa aññena samathena vinā anupphatti
'nāma atthi tena vuttam ek' ettha sammati vinā samathehi
ti iminā tāva adhippāyena atthakathāsu attho vutto
mayam pana vinā 'ti nipātassa patisedhanamattam attham
gāhetvā ek' ettha sammati vinā samathehi ti etesu sattasu
apattikkhandhesu eko pārājikāpattikkhandho vinā samathehi
sammati ti etam attham roceyyāma vuttam pi c'etam yā
sa āpatti anavasesā, sā āpatti na katamena adhikaranena
kātamamhi thāne na katamena samathena sammati ti
cha ūnādiyaddhasatā 'ti idha Upāli bhikkhu adhammam
dhammo ti dīpeti, tasmim adhammaditthibhede adhamma-
dīthi, tasmim dhammaditthibhede dhammaditthi, tasmim
adhammaditthibhede vematiko, tasmim dhammaditthibhede
adhammaditthi, tasmim dhammaditthibhede vematiko,
tasmim vematikabhede adhammaditthi, tasmim vemati-
kabhede dhammaditthi, tasmim vematikabhede vematiko
ti evam yāni atthārasannaṃ bhedakaravatthūnam vasena
atthārasa atthakāni Saṅghabhedakkhandhake vuttāni.
tesam vasena cha ūnādiyaddhasatam āpāyikā veditabbā.
atthārasa anāpāyikā 'ti idha Upāli bhikkhu adhammam
dhammo ti dīpeti, tasmim dhammaditthibhede
dhammaditthum avinidhāya ditthum avinidhāya khantim
avinidhāya rucim avinidhāya bhāvam anusāveti salākam
gāheti ayam dhammo ayam vinayo idam satthusāsanam
imaṃ ganhatha imaṃ rocethā 'ti. ayam pi kho Upāli
saṅghabhedako na āpāyiko na nerayiko na kappattho na
atekiccho ti evam ekekasmim vatthusmim ekekam katvā
Saṅghabhedakkhandhakāvasāne vuttā atthārasa janā.
atthārasaatthakā¹ cha ūnādiyaddhasatavissajjane vuttāyeva.
Kati kammāni ti ādinam sabbagāthānam vissajjanam
uttānam evā 'ti.

dutiya gāthāsaṅgaṇika-vannanā nitthitā.

XVIII

Sedamocanagāthāsu *asamvāso* ti uposatha-pavāranādinā samvāsena asamvāso. *sambhogo ekacco tathū na labbhatī* ti akappiyasambhogo na labbhatī nhāpana-bhojanādi-paṭijaggaṇaṃ pana mātārā yeva kātum labbhatī. *avippha-vāsena anāpatti* ti sahaḡāraseyyāya anāpatti. *pañhā-m-esā kusalehi cintitā* 'ti esā pañhā kusalehi panditehi cintitā assā vissajjanam dāraamātuyā bhikkhuniyā veditabbam tassā hi puttam sandhāy' etam vuttan ti əvissajjitagāthā garubhandam sandhāya vuttā attho pan' assā garubhandavinicchaye vutto yeva *dasa puggale na vadāmi* ti Senāsana-kkhandhake vutte dasa puggale na vadāmi. *ekādasa vivaḡḡiyā* 'ti ye Mahākkhandhake ekādasa vivaḡḡaniya puggalā vuttā, te pi na vadāmi. ayam pañhā naggam bhikkhum sandhāya vuttā *katham nu sikkhāya asādhārano* ti pañhā nahāpita-pubbakam bhikkhum sandhāya vuttā ayañ hi khurabhandam¹ pariharitum na labhati, aññe labhanti, tasmā sikkhāya asādhārano tam puggalam katamam vadanti buddhā 'ti ayam pañhā nimmita-buddham sandhāya vuttā *adho nābhi vivaḡḡiyā* 'ti adho nābhim vivaḡḡetvā ayam pañhā yaṇ taṃ asisakaṃ kabandham yassa ure akkhini c' eva mukhañ ca hoti, tam sandhāya vuttā *bhikkhu saññācīkāya kutin* ti ayam pañhā tinacchādanam kuṭim sandhāya vuttā dutiyapañhā sabbamattikāmayam kutim sandhāya vuttā *āpaḡḡeyya garukam cheḡḡavattahun* ti ayam pañhā vaḡḡapaticchādikam bhikkhunim sandhāya vuttā dutiyapañhā paṇḡakādayo abhabbapuggale sandhāya vuttā ekādasa pi hi te gihihāve yeva pārāḡikaṃ pattā *vācā* 'ti vācāya anālapanto. *giraṃ*² *no ca pare bhaṇeyyā* 'ti iti ime sossanti ti parapuggale sandhāya saddam pi na nicchāreyya. ayam pañhā santim āpattim n' āvikareyya sampajāna-musāvādassa hoti ti imam musāvādam sandhāya vuttā tassa hi bhikkhuno adhammīkāya paṭiññāya tunhihūṭassa nisinnassa manodvāre āpatti nāma n' atthi yasmā pana āvikātabbam na āvikāhi

¹ B2 khōra°² B2 gīram

ten' assa vacīdvāre akriyato ayam āpatti samutthāti ti
 veditabbā. *sanghādisesā caturo* ti ayam pañhā arunugge vā
 gāmantara-pariyāpannam nadipāram okkantabhikkhunim
 sandhāya vuttā. sā hisakagāmato paccūsasamaye nikkhamitvā
 arunuggamanakāle vuttappakāram nadipāram okkantamattā
 'va rattivippavāsagāmantara-nadipāra-ganhamhā ohiyana-
 lakkhanena ekappahāren' eva caturo sanghādisese āpajjati.
siyā āpattiyo nānā 'ti ayam pañhā ekato upasampannā dve
 bhikkhuniyo sandhāya vuttā. tāsu hi bhikkhūnam santike
 ekato upasampannāya hatthato ghanhantassa pācittiyam.
 bhikkhuninam santike ekato upasampannāya hatthato
 ghanhantassa dukkatam *caturo janā samvidhāyā* 'ti ācariyo ca
 tayo ca antevāsikā cha māsakam bhandam avaharimsu ācari-
 yassa sāhatthikā tayo māsakā, ānattiyāpi tayo 'va tasmā
 thullaccayam āpajjati, itaresam sāhatthiko ekeko, ānattikā
 pañcā 'ti tasmā pārājikam āpajjimsu ayam ettha sankhepo.
 vitthāro pana adinnādāna-pārājike samvidhāvahāra-van-
 nanāyaṃ vutto *chiddam tasmim ghare n' atthi* ti ayam
 pañhā dussakutīādini santhatapeyyālaṇ ca sandhāya vuttā.
telam madhu phāntan ti gāthā lingaparivattam sandhāya
 vuttā *nissaggiyenā* 'ti gāthā parināmanam sandhāya vuttā.
 yo hi sanghassa parinata-lābhato ekam cīvaram attano,
 ekam aññassā 'ti dve cīvarāni ekam mayham, ekam tassa
 dehī ti ekapayogena parināmeti, so nissaggiyapācittiyaṇ
 c' eva suddhikapācittiyaṇ ca ekato āpajjati *kammaṇ ca tam*
kuppeyya vaggapaccayā 'ti ayaṃ pañhā dvādasa yojanappa-
 mānesu Bārānasiādīsu nagaresu gāmasīmam sandhāya
 vuttā. *padavīthāramattenā* 'ti gāthā sañcarittam sandhāya
 vuttā. attho pi c' assa sañcarittavannanāyaṃ eva vutto.
sabbāni tāni nissaggiyāni ti ayam pañhā aññātikāya
 bhikkhuniyā dhovāpanam sandhāya vuttā sace hi tinnam
 pi cīvarānaṃ kāka-ūhanam¹ vā kaddamamakkhitam vā
 kannam gahetvā bhikkhunī udakena dhovati bhikkhusa
 kāyagatān' eva nissaggiyāni honti *saranagamanaṃ pi na ca*
tassa atthi ti saranagamana-upasampadā pi n' atthi ayam

pana pañhā Mahāpajātiyā upasampadam sandhāya vuttā
haneyya anariyam mando ti tañ hi itthim vā purisam vā
 anariyam haneyya ayam pañhā lingaparivattena itthi-
 bhūtam pītaram purisabhūtañ ca mātaram sandhāya vuttā
na tenānantaram phuse ti ayam pañhā Migasingatāpasa-
 Sihakumārādinam viya tiracchānamātāpītaro sandhāya vuttā.
acodayitvā 'ti gāthā dūten' upasampadam sandhāya vuttā
codayitvā 'ti gāthā pandakādinam upasampadam sandhāya
 vuttā Kurundiyam pana pathamagāthā atthasammukhā
 kammāni, dutiyā anāpattikassa kammam sandhāya vuttā 'ti
 āgataṃ *chindantassa āpatti* ti vanappatim chindantassa
 pārājīkam, tīnalatādim chindantassa pācittiyam, angajātam
 chindantassa thullaccayam *chindantassa anāpatti* ti kese ca
 nakhe ca chindantassa anāpatti. *chādentassa āpatti* ti attano
 āpattim chādentassa aññesam vā āpattim *chādentassa*
anāpatti ti gehādini chādentassa anāpatti *saccam bhaṇanto*
 ti gāthāya sikharaṇi ti ubhatobyañjanā 'si ti *saccam bhaṇan-*
to garukam āpajjati sampajānamusāvāde pana *musā bhā-*
sato lahukāpatti hoti abhūtārocane *musā bhaṇanto garukam*
 āpajjati bhūtārocane *saccam bhāsato* lahukāpatti hoti ti.
adhitthitan ti gāthā nissaggiyacivaram anissajjitvā paribhuñ-
 jantam sandhāya vuttā *atthangate sūriye* 'ti gāthā roman-
 thakam sandhāya vuttā. *na rattacitto* ti gāthāya ayam attho,
 rattacitto methunadhamma-pārājīkam āpajjati. *theyyacitto*
 adinnādāna-pārājīkam *param maranāya* cetento manussa-
 viggaha-pārājīkam saṅghabhedako pana na rattacitto na
 ca pana theyyacitto na cāpi so param maranāya cetayī.
salākam pan' assa *dentassa hoti chejjam* pārājīkam hoti.
salākam patigghanantassa bhedakānuvattakassa *thullaccayam.*
gaccheyya addhayaḥjanan ti ayam pañhā suppatitthitanigrodha-
 sadisaṃ ekakulassa rukkhamaṇam sandhāya vuttā *kāyikāni*
 ti ayam gāthā sambahulānam itthinam kese vā anguliyō vā
 ekato ganhantam sandhāya vuttā. *vācasikāni* ti ayam gāthā
 sabbā tumhe sikharaṇiyo ti ādinā nayena dutthullabhānum
 sandhāya vuttā. *tiss' itthiyo methunam tam na seve* ti
 tisso itthiyo vuttā. *tāsu pi yaṃ taṃ methunam nāma tam*

na sevati. *tayo purise* 'ti tayo purise pi upagantvā methunam na sevati *tayo ca anariyapandake* 'ti ubhatobyañjanasankhāte tayo anariye¹ tayo ca pandake 'ti ime pi cha jane upagantvā methunam na sevati *na c'ācare methunam byañjanasmīn* ti anuloma-pārājikavasena pi methunam n' ācarati. *chejjaṃ siyā methunadhamma-paccayā* ti siyā methunadhammapaccayā pārājikan ti ayam pañhā atthavattthukam sandhāya vuttā. tassā hi methunadhammassa pubbabhāgam kāyasamsaggam āpajjitum vāyamantiyā methunadhamma-paccayā chejjaṃ hoti. *mātaram cīvaran* ti ayam gāthā pitthiyasamaye vassikasātīkattham satuppādakaranam sandhāya vuttā. vinicchayo pan' assā vassikasātīka-sikkhāpada-vannanāyam eva vutto *kuddho ārādhako hoti* ti gāthā titthiyavattam sandhāya vuttā titthiyo hi vattam pūrayamāno titthiyānaṃ vanne bhaññamāne kuddho ārādhako hoti vatthuttayassa vanne bhaññamāne kuddho gārayho hoti ti tatth' ev' assā vitthāro vutto duttiyagāthāpi tam eva sandhāya vuttā. *sanghādisesan* ti ādi gāthā yā bhikkhunī avassutā 'va avassutassa purisassa hatthato pindapātam gahetvā maṇṣsamamsa-lasuna-panītabhojanasesaakkappiyamamsehi saddhim omadditvā ajjhoharati, taṃ sandhāya vuttā *eko upasampanno eko anupasampanno* ti gāthā ākāsagatam sandhāya vuttā sace hi dvīsu sāmaneresu eko iddhiyā kesaggamattam pi pathavim muñcitvā nisīno hoti, so anupasampanno nāma hoti, saṅghenāpi ākāse nisīditvā bhūmigatassa kammam na kātabbam sace karoti kuppati. *akappakatan* ti gāthā acchinnacīvarakam bhikkhum sandhāya vuttā tasmīṃ yeva c'assā sikkhāpade vitthārena vinicchayo pi vutto. *na deti na patigganhāti* ti nāpi uyyojitā deti na uyyojitā tassa hatthato ganhāti *patiggaho tena na vijjati* ti ten' eva kāranena uyyojitāya hatthato uyyojitāya patiggaho na vijjati. *āpajjati garukan* ti evam sante pi avassutassa hatthato pindapātaggahane uyyojenti saṅghādisēpattim āpajjati *tañ ca paribhogapaccayā* 'ti tañ ca pana āpattim āpajjamānā tassā uyyojitāya paribhoga-paccayā

āpajjati tassā hi bhojanapariyosāne uyyojitāya sanghādiseso hoti ti dutiyagāthā tassā yeva udakadantaponagahane uyyojanam sandhāya vuttā *na bhikkhunī no ca phuseyya vajjan* ti sattarasakesu hi aññataram āpattim āpajjitvā anādariyena chādayamānāpi bhikkhunī chādanapaccayā vajjam na phusati, aññam navam āpattim n'āpajjati paticchannāya vā appaṭicchannāya vā āpattiyā pakkhamānattam eva labhati ayam pana bhikkhunī pi na hoti, sāvasesaṃ ca garukam āpajjitvā chādetvā vajjam na phusati *pañhā-m-esā kusalehi cintitā* 'ti ayam kira pañhā ukkhittakam bhikkhum sandhāya vuttā tena hi saddhim vinayakammam n'atthi, tasmā so sanghādisesam āpajjitvā chādento 'va na phusati ti

sedamocanagāthā-vannanā nitthitā.

XIX

Kammavagge catunnam kammānam nānākaranam samathakkhandhake vuttam eva kuñcāpi vuttam, atha kho ayam kammavinicchayo nāma ādito patthāya vuccamāno pākaṭo hoti, tasmā ādito patthāy' ev' ettha vattabbam vadisāma. *cattāri* ti kammānam gananaparicchedaṭṭhāvacanam etaṃ. *kammāni* ti paricchinnakamma-dassanam *apalokanakammaṃ* nāma sīmatthakasangham sodhetvā chandārahānam chandam āharitvā samaggassa sanghassa anumatiyā tikkhatum sāvetvā kattabbam kammaṃ. *ñattikammam* nāma vuttanayen' eva samaggassa sanghassa anumatiyā ekāya ñattiyā kattabbam kammam. *ñattidutiyakammaṃ* nāma vuttanayen' eva samaggassa sanghassa anumatiyā ekāya ñattiyā ekāya ca anusāvanāyā 'ti evaṃ ñattidutiyāya anusāvanāya kattabbam kammam *ñatticatutthakammaṃ* nāma vuttanayen' eva samaggassa sanghassa anumatiyā ekāya ñattiyā tīhi ca anusāvanāhi ti evaṃ ñatticatutthāhi tīhi anusāvanāhi kattabbam kammam. tattha apalokanakammaṃ apaloketvā va kātabbam, ñattikammādivasena na kātabbam. ñattikammam pi ekam ñattim thapetvā 'va kātabbam,

apalokanakammādivasena na kātabbam ñattidutiyakam-
 mam pana apaloketvā kātabbam pi atthi akātabbam pi atthi.
 tattha sīmāsammuti sīmāsamūhanam kathinadānam kathi-
 nuddhāro kuṭivattthudesanā vihāravattthudesanā 'ti umāni cha
 kammāni garukāni apaloketvā kātum na vattanti, ñattidutiyā-
 kammavācam sāvetvā 'va kātabbāni avasesā terasa sam-
 mutiyo senāsanaggāhaka-matakacivaradānādi sammutiyo cā
 'ti etāni lahukakammāni apaloketvāpi kātum vattanti,
 ñattikamma-ñatticatutthakammavasena pana na kātabbam
 eva ñatticatutthakammavasena kariyamānam da'hataaram
 hoti, tasmā kātabban ti ekacce vadanti evam pana satī
 kammāsankaro hohi, tasmā na kātabban ti patikkhittam
 eva. sace pana akkharaparihinam vā padaparihinam vā
 duruttapadam vā hoti, tassa sodhanattham punappunam
 vatthum vattati. idam akuppakammassa dāhikammam
 hoti, kuppakamme kammam hutvā titthati ñatticatuttha-
 kammam ñatti ca tisso ca kammavācāyo sāvetvā vā kātabbam
 apalokanakammādivasena na kātabbam *pañcah' ākārehi*
vīpaṇṇanti ti pañcahi kārānehi vīpaṇṇanti *sammukhā karaṇi-*
yaṃ kammam asammukhā karoti vatthuvīpaṇṇam adhamma-
kamman ti ettha atthi kammam sammukhā karaṇiyaṃ, atthi
 asammukhā karaṇiyaṃ tattha asammukhā karaṇiyaṃ
 nāma dūten' upasampadā pattanikkujjanam pattukujjanam,
 ummattakassa bhikkhuno ummattakasammuti, sekkhānam
 kulānam sekkhasammuti, Channassa bhikkhuno brahmadando
 Devadattassa pakāsanīyakammam appasādanīyaṃ dassen-
 tassa bhikkhuno bhikkhunisanghena kātabbam avandanīya-
 kamman ti aṭṭhavidham hoti. tam sabbhm tattha tattha
 vuttanāyena' eva veditabbam idam atthavidham pi kam-
 mam asammukhā katam hoti akuppam. sesāni sabbakam-
 māni sammukhā eva kātabbāni. sanghasammukhatā dham-
 masammukhatā vinayasammukhatā puggalasammukhatā 'ti
 imaṃ catubbidham sammukhā vinayam upanetvā 'va kā-
 tabbāni. evam katāni hi sukatāni honti. evaṃ akatāni paṇ'
 etāni imaṃ sammukhā vinayaśākhātaṃ vatthum vinā
 katattā vatthuvīpaṇṇāni nāma honti. tena vuttam

sammukhā karaniyam kammam asammukhā karoti vatthu-
vipannaṃ adhammakammaṃ ti patipucchākaraniyādi-
su pi patipucchādikaranam eva vatthu tam vatthum vinā
katattā tesam pi vatthuvipannatā veditabbā idam pan ettha
vacanatthamattam. *patipucchākaraniyam appatipucchā ka-*
roti ti pucchitvā codetvā sāretvā kātabbam apucchitvā
acodetvā asāretvā karoti *patiññāya karaniyam appatiñ-*
ñāya karoti ti patiññam āropetvā yathā dinnāya patiññāya
kātabbam appaṭiññāya karontassa vippalapantassa balak-
kārena karoti *sativimayārahassā* 'ti Dabbamallaputtatthe-
rasadisassa khīnasavassa *amūlhavimayārahassā* 'ti Gagga-
bhikkhu-sadisassa ummattakassa *tassapāpīyasikākamā-*
rahassā 'ti Upavālabhikkhu-sadisassa ussannapāpassa
esa nayo sabbattha *anuposathe uposatham karoti* ti anu-
posathadivase uposatham karoti uposathadivaso nāma tha-
petvā kattikamāsam avasesesu ekādasasu māsesu bhinnas-
sa saṅghassa sāmaggīdivaso ca yathāvutta-cātuddasa- pan-
naraśā ca etaṃ tippakāram pi uposathadivasam thapetvā
aññasmim divase uposathaṃ karonto anuposathe uposatham
karoti nāma. yatra hi pattacivarādinam atthāya appamat-
takena kāranena vivadantā uposatham vā pavāranam vā
thapenti, tattha tasmim adhikarane vinicchite samaggā
jātā 'mhā 'ti antarāsāmaggī uposatham kātum na labhanti.
karontehi anuposathe uposatho kato nāma hoti *appavā-*
ranāya pavāreti ti appavāranadivase pavāreti pavāranadi-
vaso nāma ekasmim kattikamāse bhinnassa saṅghassa sā-
maggīdivaso ca paccukkaddhitvā thapitadivaso ca dve ca
punnamāsiyo. evam catubbidham pi pavāranadivasam
thapetvā aññasmim divase pavārento appavāranāya pavāreti
nāma idhāpi appamattakassa vivādassa vūpasame sāmaggī
pavāranam kātum na labhanti karontehi appavārenāya
pavāranā katā hoti api ca ūnavīsativassam vā antimavat-
thum ajjhāpannapubbam vā ekādasasu vā abhabbapuggalesu
aññataram upasampādentassa pi *vatthuvipannaṃ adhamma-*
kammaṃ hoti. *evam vatthuto kammāni vipajjanti* ñattito
vipattiyam pana *vatthum na parāmasati* ti yassa upasampa-

dādikammam karoti, taṃ na parāmasati, tassa nāma na gāhāti. sunātu me bhante sangho, ayam Dhammarakkhito āyasmato Buddharakkhitassa upasampadāpekkho ti vattabbe, sunātu me bhante sangho āyasmato Buddharakkhitassa upasampadāpekkho ti vadati, evaṃ vattum na parāmasati. *sangham na parāmasati* ti sanghassa nāma na gāhāti. sunātu me bhante sangho, ayam Dhammarakkhito ti vattabbe, sunātu me bhante ayam Dhammarakkhito ti vadati, evaṃ sangham na parāmasati. *puggalam na parāmasati* ti yo upasampadāpekkhassa upajjhāyo, tam na parāmasati, tassa nāma na gāhāti. sunātu me bhante sangho, ayam Dhammarakkhito āyasmato Buddharakkhitassa upasampadāpekkho ti vattabbe, sunātu me bhante sangho, ayam Dhammarakkhito upasampadāpekkho ti vadati, evaṃ puggalam na parāmasati. *ñattim na parāmasati* ti sabbena sabbaṃ ñattim na parāmasati ñattidutiyakamme ñattim atthapetvā dvikkhattum kammavācāya eva anusāvanakammam karoti. ñatticatutthakamme pi ñattim atthapetvā catukkhattum kammavācāya eva¹ anusāvanakammam karoti. evaṃ ñattim na parāmasati. *pacchā vā ñattim thapeti* ti pathamam kammavācāya anusāvanakammaṃ katvā esā ñatti ti vatvā khamati sanghassa, tasmā tunhī, evaṃ etam dhārayāmi ti vadati, evaṃ pacchā ñattim thapeti it'*imehi pañcah' ākārehi ñattito kamāmmi vipajjanti*. anusāvanato vipattiyam pana vatthuādini vuttanayen' eva vedittabāni. evaṃ pana nesaṃ aparāmasanaṃ hoti. sunātu me bhante sangho ti pathamānusāvane dutiyam pi etam attham vadāmi, tatiyam pi etam attham vadāmi sunātu me bhante sangho ti dutiya-tatiyānusāvanāsu vā ayam Dhammarakkhito āyasmato Buddharakkhitassa upasampadāpekkho ti vattabbe, sunātu me bhante sangho, āyasmato Buddharakkhitassā¹ ti vadanto *vattum na parāmasati* nāma sunātu me bhante sangho, ayam Dhammarakkhito ti vattabbe sunātu me bhante, ayam Dhammarakkhito ti vadanto *sangham na parāmasati* nāma. sunātu me bhante sangho, ayam Dhammarak-

khito āyasmato Buddharakkhitassā 'ti vattabbe, sunātu me bhante sangho, yam Dhammarakkhito upasampadā-pekko ti vadanto *puggalam na parāmasati* nāma *anusāvanam hāpeti* ti sabbena sabbam kammavācāya anusāvanam na karoti. ñattidutiyakamme dvikkhattum ñattim eva thapeti ñatticatutthakamme catukkhattum ñattim eva thapeti, evam anusāvanam hāpeti. yo pi ñattidutiyakamme ekam ñattim thapetvā ekam kammavācam anusāvento akkhamam vā chaddeti, padam vā duruttam karoti, ayam pi anusāvanam hāpeti yeva ñatticatutthakamme pana ekam ñattim thapetvā sakim eva vā dvikkhattum vā kammavācāya anusāvanam karonto pi akkhamam vā padam vā chadden-to pi duruttam karonto pi anusāvanam hāpeti yevā ti vedittabbo. duruttam karoti ti ettha pana ayam vimuccchayo, yo hi aññāsmim akkhare vattabbe aññam vadati, ayam duruttam karoti nāma. tasmā kammavācam karontena bhikkhunā, yāyam .

sithilam dhanitañ ca digharassam,
garukam lahukañ ca niggahitam
sambandham vavatthitam vimuttam
dasadhā byañjanabuddhiyā pabhedo ti

vutto, ayam sutthu upalakkhetabbo ettha hi sithilam nāma pañcasu vaggesu pathama-ṭatīyam. dhanitam nāma tesv' eva dutiya-catuttham. dighan ti dighena kālena vattabbam ākārādi. rassan ti tato upaddhakālena vattabbam ākārādi garukan ti digham eva. yam vā āyasmato Buddharakkhitattherassa yassa na khamati ti evam saṃyogapadam katvā vuccati. lahukan ti rassam eva. yam vā āyasmato Buddharakkhitattherassa yassa na khamati ti evam asaṃyogapadam katvā vuccati. niggahitan ti yam karanāni niggahetvā avissajjetvā avivatena mukhena anunāsikam katvā vattabbam sambandhan ti yam parapadena sambandhitvā tunhi 'ssā 'ti vā tunha 'ssā 'ti vā vuccati. vavatthitan ti yam parapadena asambandham katvā vicchinditvā tunhi assā 'ti vā tunha assā 'ti vā vuccati vimuttan ti yam karanāni amiggahetvā vissajjetvā vivatena mukhena anunāsikam

akatvā vuccatī tattha sunātu me ti vattabbe ta-kārassa
 tha-kāram katvā sunāthu me ti vacanam sithilassa dhanita-
 karanam nāma. tathā pattakallam esā ñatti ti vattabbe
 patthakālam esā ñatti ti ādivacanañ ca bhante sangho ti
 vattabbe bhakāra-ghakārānam bakāra-gakāre katvā
 bante sango ti vacanam dhanitassa sithilakaranam nāma
 sunātu me ti vivatena mukhena vattabbe pana sunantu me
 ti vā esā ñatti ti vatabbe esam ñatti ti vā avivatena mukhena
 anunāsikam katvā vacanam vimuttassa niggaḥitavacanam
 nāma. pattakallan ti avivatena mukhena anunāsikam
 katvā vattabbe pattakallā 'ti vivatena mukhena anunāsikam
 akatvā vacanam niggaḥitassa vimuttavacanam nāma itī
 sithile kattabbe dhanitam, dhanite kattabbe sithilam,
 vimutte kattabbe niggaḥitam, niggaḥite kattabbe vimuttan
 ti imāni cattāri byañjanāni antokammavācāya kammam
 dūsentī. evam vadanto hi aññasmim akkhare vatlabbe
 aññam vadatī duruttam karotī ti vuccatī. itaresu pana
 dīgharassādisu chasu byañjanesu dīghatthāne dīgham eva,
 rassatthāne ca rassam evā 'ti evam yathā thāne tam tad eva
 akkharam bhāsantena anukkam āgatam pavenim avinā-
 sentena kammavācā kātabbā sace pana evam akatvā dīghe
 vattabbe rassam, rasse vattabbe dīgham vadatī, tathā
 garuke vattabbe lahukam, lahuke vā vattabbe garukam
 vadatī, sambandhe vā pana vattabbe vavatthitam, vavatthite
 vā vattabbe sambandham vadatī, evam vutte pi kammavācā
 na kuppatī imāni hi cha byañjanāni kammam na kopentī.
 yaṃ pana suttantikattherā da-kāro ta-kāram āpajjati, ta-
 kāro da-kāram āpajjati, ca-kāro ja-kāram āpajjati, ja-kāro
 ca-kāram āpajjati, ya-kāro ka-kāram āpajjati, ka-kāro
 ya-kāram āpajjati, tasmā da-kārādisu vattabbesu ta-kārā-
 divacanam na virujjhatī ti vadanti, tam kammavācam patvā
 na vattatī, tasmā vinayadharena n' eva da-kāro ta-kāro kā-
 tabbo..... pe.... na ka-kāro ya-kāro yathā pālyā nirut-
 tiṃ sodhetvā dasaviḍhāya byañjana-niruttiyā vuttadose pari-
 harantena kammavācā kātabbā itarathā hi sāvanam hāpeti
 nāma ākāle vā sāvetī ti sāvanāya akāle anokāse ñattim

atthapetvā pathamaṃ yeva anusāvanakammam katvā
 pacchā ñattim 'thapeti. iti *imehi pañcah' ākārehi anusāvanato*
kammāni vipajjanti sīmato vipattiyam pana atikhuddakāsīmā
 nāma yā ekavīsati bhikkhū na ganhāti Kurundiyaṃ pana
 yattha ekavīsati bhikkhū nisīditum na sakkonti ti vuttam.
 tasmā yā evarūpā sīmā ayam sammatāpi asammata, gāma-
 khettasadisā 'va hoti, tattha kataṃ kammam kuppati. esa
 nayo sesasīmāsu pi. ettha pana atimahati nāma yā
 kesaggamattenāpi ti-yojanaṃ atikkametvā sammata hoti.
khandanimittā nāma aghatitanimittā vuccati. puratthimāya
 disāya nimittaṃ kittetvā anukkamen' eva dakkhināya
 pacchimāya uttarāya disāya kittetvā puna puratthimāya
 disāya pubbakittitaṃ nimittam patikittetvā va thapetum
 vattati. evam akkhaṇḍanimittā hoti. sace pana anukkamena
 āharitvā uttarāya disāya nimittaṃ kittetvā tath' eva
 thapeti khaṇḍanimittā hoti. aparāpi khandanimittā nāma
 yā animittupagam tacaśārukkham vā khānukam vā pamsu-
 puñja-vālikāpuñjānam vā aññataram antarā ekam nimittam
 katvā sammata hoti. *chāyānimittā* nāma ya pabbatacchā-
 yādinam yam kiñci chāyam nimittam katvā sammata hoti.
animittā nāma yā sabbenā sabbam nimittāni akittetvā sam-
 mata hoti. *bahū sīme thito sīmam sammannati* nāma nimittāni
 kittetvā nimittānam bahū thito sammannati. *nādiyā*
samudde jātassare sīmam sammannati ti etesu nadiādisu yā
 sammannati, sā evaṃ sammatāpi sabbā bhikkhave nadi
 asīmā, sabbo samuddo asīmo, sabbo jātassaro asīmo ti vaca-
 nato asammata 'va hoti *sīmāya sīmam sambhīdati* ti attano
 sīmāya paresam sīmam sambhīdati. *ajjhottharati* ti attano
 sīmāya paresam sīmaṃ ajjhottharati. tattha yathā sam-
 bhedo ca ajjhottharanañ ca hoti, taṃ sabbam Uposathak-
 khandhake vuttam eva. iti imā ekādasā pi sīmā asīmā,
 gāmakhettasadisā eva, tāsu nisīditvā kataṃ kammam kup-
 pati. tena vuttam *imehi ekādasahi ākārehi sīmato kammāni*
vipajjanti ti. paṇisato kammavipattiyam pana kiñci anut-
 tānam nāma n'atthi yam pi tattha kammappatta-chan-
 dāraha-lakkhanam vattabbam siyā, tam pi parato *cattāro*

bhikkhū pakatattā kammappattā 'ti ādinā nayena vuttam eva. tattha *pakatattā kammappattā* 'ti catu-vaggakarane kamme cattāro pakatattā. anukkhittā anissāritā parisuddhasilā cattāro bhikkhū kammappattā kammassa arahā anucchavikā sāmīnā na tehi vinā tam kammam kariyati, na tesam chando vā pārisuddhi vā eti. avasesā pana sace pi sahasamattā honti, sace samānasamvāsakā sabbe chandārahā 'va honti, chandapārisuddhim datvā āgacchantu vā mā vā kammam pana tiṭṭhati yassa *pana sangho parivāsādī kammam karoti*, so n' eva *kammappatto*, *nāpi chandāraho* api ca yasmā taṃ puggalaṃ vatthum katvā sangho kammam karoti, tasmā *kammāraho* ti vuccati. sesakammesu pi es' eva nayo. puna *cattāri kammāni* ti ādiko nayo pandakādīnaṃ avatthubhāva-dassanattamaṃ vutto sesam ettha uttānam eva idāni tesam kammānam pabhedadassanattamaṃ *apalokanakammam katvā ṭhānāni gacchatī* ti ādim āha. tattha *apalokanakammam pañca ṭhānāni gacchatī osāraṇam nissāraṇam bhandukammam brahmadandaṃ kammalakkhaṇaṃ* *ñeva pañcamaṃ* ti ettha osāraṇaṃ nissāraṇaṃ ti padasilitthatāy' etam vuttam pathamam pana nissāraṇā hoti, pacchā osāraṇā. tattha yā Kaṇṭakasāmanerasa dandakammanāsanaṃ, sā nissāraṇā 'ti veditabbā. tasmā etarahi sace pi sāmanero buddhassa vā dhammassa vā sanghassa vā avannam bhaṇati, akappiyam kappiyan ti dīpeti, micchādītthiko hoti antaggāhikāya dīṭṭhiyā samannāgato, so yāvatatiyaṃ nivāretvā tam laddhim nissajjāpetabbo. no ce vissajjeti sanghaṃ sannipātetvā vissajjeti ti vattabbo no ce vissajjeti byattena bhikkhunā *apalokanakammam katvā nissāretabbo* evaṃ ca pana kammam kātabbaṃ; sanghaṃ bhante pucchāmi ayaṃ itthi n-nāmo sāmanero buddhassa dhammassa saṅghassa avanna-vādī micchādītthiko yaṃ aññe sāmanerā labhanti dirattatirattam bhikkhūhi saddhaṃ sahasseyyam, tassa alābhāya nissāraṇā ruccati saṅghassa 'ti dutiyam pi tatiyam pi bhante sanghaṃ pucchāmi ayaṃ itthannāmo sāmanero buddhassape... ..ruccati saṅghassa 'ti ca ravire vinassāti. so aparena samayena aham bhante bālatāya aññānatāya

alakkhikatāya evam akāsim, svāham sanghaṃ khamāpemi
'ti khamāpento yāvatatiyaṃ yācāpetvā apalokanakammen'
eva osāretabbo. evaṃ pana osāretabbo sanghamajjhe byat-
tena bhikkhunā sanghassa anumatiyā sāvetaḥam, san-
ghaṃ bhante pucchāmi ayaṃ itthannāmo sāmanero bud-
dhassa dhammassa sanghassa avannavādī micchādittiko,
yaṃ aññe sāmanerā labhanti bhikkhūhi saddhim diratta-
tirattam sahasayyaṃ, tassa alābhāya nissārito, svāyaṃ
idāni sorato nivāta-vutti lajjidhammam okkanto hirottappe
titthito katadaṇḍakammo accayaṃ deseti, imassa sāmanerassa
yathā purekāya sambhogasāmaggi dānaṃ ruccati sanghassā
'ti evam tikkhattum vattabbam evam apalokanakammam
osāranaṃ ca nissāranaṃ¹ ca gacchati *bhandukammaṃ* Mahā-
khandhakavanṇanāyaṃ vuttam eva, *brahmadando* Pañca-
satikakkhandhake vutto yeva. na kevalam pan' esa Chan-
nass' eva paññatto. yo añño pi bhikkhu mukharo hoti
bhikkhum duruttavacanehi ghattento khumsento vambhento
viharati, tassa pi dātabbo. evañ ca pana dātabbo, sangha-
majjhe byattena bhikkhunā sanghassa anumatiyā sāvetaḥ-
bam bhante itthannāmo bhikkhu mukharo bhikkhum
duruttavacanehi ghattento viharati, so bhikkhu yaṃ iccheyya
tam vadeyya, tam bhikkhūhi itthannāmo bhikkhu n'eva
vattabbo na ovaḍitabbo na anusāsitaḥ. sanghaṃ bhante
pucchāmi itthannāmassa bhikkhuno brahmadandassa dānaṃ
ruccati sanghassā 'ti dutiyaṃ pi pucchāmi tatiyaṃ pi
pucchāmi itthannāmassa bhante bhikkhuno brahmadandassa
dānaṃ ruccati sanghassā 'ti. tassa aparena samayena sammā
vattitvā khamāpentassa brahmadando patippassambhetabbo.
evañ ca pana patippassambhetabbo byattena bhikkhunā
sanghamajjhe sāvetaḥbam bhante bhikkhusangho asukassa
bhikkhuno brahmadandam adāsi, so bhikkhu sorato nivā-
tavutti lajjidhammam okkanto hirottappe patitthito paṭi-
sankhā āyatīṃ samvare titthati. sanghaṃ bhante pucchāmi
tassa bhikkhuno brahmadandassa patippassaddhi ruccati
sanghassā 'ti evam yāvatatiyaṃ vatvā apalokanakammen'

¹ Bz. omits nissāranañca.

eva brahmadando patippassaṁbhetabbo ti. *kammalakkha-
naññeva pañcaman* ti yam tam bhagavatā Bhikkhunikkhan-
dhake tena kho pana samayena chabbaggiyā bhikkhū bhik-
khuniyo kaddamodakena osūcanti app' eva nāma amhesu
sārajjeyyun ti, kāyam vivaritvā bhikkhunīnam dassenti,
ūrum vivaritvā bhikkhunīnam dassenti, angajātam vivaritvā
bhikkhunīnam dassenti, bhikkhunīyo obhāsenti bhikkhu-
nīhi saddhim sampayojenti app' eva nāma amhesu sārajje-
yun ti imesu vatthūsu tesam bhikkhūnam dukkaṭam pañña-
petvā anujānāmi bhikkhave tassa bhikkhuno dandakammam
kāṭun ti. atha kho bhikkhunīnam etad ahoṣi, kim nu kho
dandakammam kātabban ti bhagavato etam attham
āroceṭum avandīyo so bhikkhave bhikkhu bhikkhunisan-
ghena kātabbo ti evam avandīyakammam anuññātam.
taṃ kammalakkhanaññeva pañcamam imassa apalokaṇa-
kammassa thānam hoti. tassa hi kammaññeva lakkhanam,
na osāranādini, tasmā kammalakkhanan ti vuccatī tassa
karaṇaṃ tatth' eva vuttam api ca naṃ patippassaddhiyā
saddhim vitthārato dassetum idhāpi vadāma bhikkhunu-
passaye sannipatitassa bhikkhunīsanghassa anumatiyā
byattāya bhikkhuniyā sāvetabbaṃ. ayye asuko nāma
ayyo bhikkhunīnam apāsādikam dasseti, etassa ayyassa¹
avandīyakaraṇam ruccatī ti bhikkhunīsangham pucchāmi
ayye asuko nāma ayyo bhikkhunīnam apāsādikam dasseti,
etassa ayyassa avandīyakaraṇaṃ ruccatī ti dutiyam pi
tatiyam pi bhikkhunīsangham pucchāmi ti. evam
tikkhattum sāvetvā apalokanakammena avandīyakammam
kātabbam tato patthāya so bhikkhu bhikkhunīhi na vandi-
tabbo sace avandīyamāno hīrottappam paccupatthapetvā
sammā vattatī, tena bhikkhunīyo khamāpetabbā. khamā-
pentena bhikkhunupassayam agantvā vihāre yeva sangham
vā ganaṃ vā ekam bhikkhum vā upasankamitvā ukkutikam
nisiditvā añjalim paggahevā aham bhante patisaṅkhā āyatim
samvare titthāmi, na puna apāsādikam dassessāmi, bhikkhu-
nisaṅgho mayham khamatū 'ti khamāpetabbam. tena

¹ Bz omits ayyassa.

saṅghena vā ganena vā ekabhikkhunā vā sayam eva gantvā bhikkhuniyo vattabbā ayam bhikkhu patisankhā āyatū samvare thito, iminā accayaṃ desetvā bhikkhunisaṅgho khamāpito, bhikkhunisaṅgho imaṃ vandiyaṃ karotū 'ti so vandiyo kātabbo. evañ ca pana kātabbo bhikkhunupassaye sannipātitaṃ bhikkhunisaṅghassa anumatiyā byattāya bhikkhuniyā sāvetabbam, ayaṃ ayye asuko nāma ayyo bhikkhuninaṃ apāsāḍikaṃ dasseti ti bhikkhunisaṅghena avandiyo kato, so lajjidhammam okkamtvā patisankhā āyatū samvare thito accayaṃ desetvā bhikkhunisaṅgham khamāpesi, tassa ayyassa vandiyaḥkaraṇaṃ rucati ti bhikkhunisaṅgham pucchāmi ti tikkhattum vattabbam. evam apalokanakammen' eva vandiyo kātabbo ayaṃ pan' ettha pālimuttako pi kammalakkhana-vinicchayo. idaṃ hi kammalakkhanaṃ nāma bhikkhunisaṅghamūlakam paññattam bhikkhusaṅghassā'pi pan' etam labbhati yeva. yañ hi bhikkhusaṅgho salākagga-yāgagga-bhattagga-uposathaggesu apalokanakammam karoti, etam pi kammalakkhanaṃ eva acchinnacīvara-jinnacīvara-natthacīvarāṇa¹ hi saṅgham sannipādetvā byattena bhikkhunā yāvattatīyam sāvetvā apalokanakammam katvā cīvaraṃ dātum vattati. appamattakavissajjena pana cīvaraṃ karontassa Senāsanakkhandhakavannanāyaṃ vuttappabhedāni sūciādini anapaloketvāpi dātabbāni. tesam dān' eso yeva issaro. tato atirekam dentena apaloketvā dātabbam tato hi atirekāḍāne saṅgho sāmī. gilānabhesajjam pi tattha vuttappakāram sayam eva dātabbam. atirekam icchantassa apaloketvā dātabbam yo pi ca dubbalo vā chinniriyāpatho vā pacchunda-bhikkhācārāpatho vā mahāgilāno tassa mahāvāsesu tatrūpādato devasikam nāhi vā upaḍḍhanāhi vā ekadivasaṃ yeva vā pañca vā dasa vā tandulanāliyo dentena apalokanakammam katvā vā dātabbā. pesalassa bhikkhuno tatrūpādato iṇapalibodham pi bahussutassa saṅghabhāra-nittharakassa bhikkhuno anutthāpaniyasenāsanam pi saṅghakiccam karontānaṃ kappiyakārakādinaṃ bhattavettanam pi apa-

¹ B2. omits—jinnacīvara

lokanakammena dātum vattatī catupaccayavasena dinnatruppādato¹ saṅghikam āvāsam jaggāpetum vattatī ayaṃ bhikkhu issaravatāya vicāretī ti kathāpacchindanattam pana salākaggādīsu vā antarasannipāte vā sangham pucchitvā 'va jaggāpetabbo cīvarapindapātattāya odissa dinnatruppādato pi apaloketvā āvāso jaggāpetabbo apaloketvāpi vattatī. sūro vat'āyam bhikkhu cīvarapindapātattāya dinnato āvāsam jaggāpetī ti evam uppanna-kathāpacchedanattam pana apalokanakammam eva katvā jaggāpetabbo cetiye chattam vā vedikam vā bodhig'haram vā āsanagharam vā akatam vā karontena jinne vā patisaṅkharontena sudhākammam vā karontena manusse samādapetvā kātum vattatī. sace kārako n'atthi cetiyassa upanikkhepato kāretabbam. upanikkhepe pi asatī apalokanakammam katvā tatrappādato kāretabbam, sanghikena pi sanghikena hi apaloketvā cetiyakiccām kātum vattatī cetiyassa santakena apaloketvāpi sanghikakiccām kātum na vattatī. tāvakālikam pana gahetvā patipākatikam kātum vattatī. cetiye sudhākammādini karontehi pana bhikkhācārato vā sanghato vā yāpanamattam alabhantehi cetiyasantakato yāpanamattam gahetvā paribhuñjantehi vattam kātum vattatī. vattam karomā 'ti macchamamsādīhi sanghabhattam kātum na vattatī ye vihāre ropitā phalarukkhā sanghena pariggahitā honti jagganakammam labhanti, yesam phalāni ghandim paharitvā bhājetvā paribhuñjanti, tesu apalokanakammam na kātabbam. ye pana apariggahitā, tesu apalokanakammam kātabbam tam pana salākagga-yāgga-bhattagga-antarasannipātesu pi kātum vattatī. uposathagge pana vattatī yeva tattha hi anāgatānam pi chandapārisuddhi āhāriyatī, tasmā tam suvisodhitam hotī. evaṃ ca pana kātabbam byattena bhikkhunā bhikkhusanghassa anumatiyā sāvetabbam, bhante yam masmim vihāre antosīmāya saṅghasantakam mūla-tacapatta-aṅkura-puppha-phala-khādāniyādi atthi, tam sabbam āgatāgatānam bhikkhūnam yathāsukham paribhuñjitum ruc-

¹ B2. omits dinnā°.

catī ti sangham pucchāmi ti tikkhattum pucchitabbamī
catūhi pañcahi bhikkhūhi katam sukatham eva. yasmim
vihāre dve tayo janā vasanti, tehi nisīditvā katam pi san-
ghena katasadisam eva yasmim pana vihāre eko bhikkhu
hoti, tena bhikkhunā uposathadivase pubbakaranapubba-
kiccam katvā nisinna katam pi katikavattam saṅghena
katasadisam eva hoti. karentena pana phalavārena kātum
pi cattāro māse cha māse eka samvaccharan ti evam paric-
chinditvāpi aparicchinditvāpi kātum vattati paricchinne
yathā paricchadam paribhuñjitvā puna kātabbam. aparic-
chunne yāva rukkhā dharanti tāva vattati yeva ye pi tesam
rukkhānam bijehi aññe rukkhā ropitā honti, tesam pi
sā eva katikā sace pana aññasmim vihāre ropitā honti,
tesam yathā ropitā tasmim yeva vihāre sangho sāmī ye pi
aññato bijāni āharitvā purimavihāre pacchā ropitā, tesu
aññā katikā kātabbā. katikāya katāya puggalikaṭṭhāne
tiṭṭhanti, yathāsukham phalādini paribhuñjitum vattati
sace pan' ettha tam tam okāsam parikkhupitvā parivenāni
katvā jagganti, tesam bhikkhūnam puggalikaṭṭhāne tiṭṭhanti,
aññe 'va paribhuñjitum na labhanti, tehi pana sanghassa
dasa bhāgam datvā paribhuñjitabbāni. yo pi majjhe vihāre
rukkham sākāhi parivāretvā rakkhati, tassāpi es' eva nayo
porānavihāram gatassa sambhāvaniya-bhikkhuno thero āgato
ti phalāphalam āharanti, sace tattha mūle pariyatti-
dharo bahussutabhikkhu vihāsi, ettha dighā katikā katā
bhavissati ti nikkukkuccena paribhuñjitabbam vihāre
phalāphalam pindapātikānam pi vattati dhutangam na kopeti
sāmanerā attano ācariyupajjhāyanam bahūni phalāni denti,
aññe bhikkhū alabhantā khiyyanti, khiyyanamattam eva c'
etam hoti. sace pana dubbhikkham hoti, ekam pana saruk-
kham nissāya satthu pi janā jīvanti, tādise kāle sabbesam
saṅgahakaraṇatthāya bhājetvā khādittabbam, ayam sāmici.
yāva pana katikavattam na patippassambhati tāva yehi
khāyitam sukhāyitam eva. kadā pana katikavattam paṭi-
ppassambhati. yadā samaggo saṅgho sannipatitvā ito
paṭṭhāya bhājetvā khādantū 'ti sāveti. eko bhikkhu ke

pāna vihāre ekena sāvite pi purimakatikā patippassambhati yeva. sace patippassaddhāya katikāya sāmanerān' eva rukkato pātentī, na bhūmito gahetvā bhikkhūnam denti, patitaphalāni pādehi paharantā vicaranti, tesam dasa bhāgato patthāya yāva upaddhaphalabhāgena phātikammam kātābbam addhā phātikammalābhena āharitvā dassanti, puna subhikkhe jāte kappiyakārakesu āgantvā sākhā parivārādīni katvā rukkhe rakkhantesu sāmaṇerānam phātikammam na dātābbam, bhājetvā paribhuñjitābbam. vihāre phalāphalam atthi ti sāmantaḡāmehi manussā ḡlānānam vā gabbhinīnam vā atthāya āgantvā ekam nālīkeram detha, ambam detha, labujam dethā 'ti yācanti dātābbam na dātābban ti dātābbam. adīyyamānehi te domanassikā honti, dentena pana sangham sannipātetvā yāvataṡiyam sāvetvā apalokanakkammam katvā va dātābbam, katikavattam vā katvā thapetābbam evaṇ ca pana kātābbam byattena bhikkhūnā sanghassa anumatiyā sāvetaṡbbam sāmantaḡāmehi manussā āgantvā ḡlānādīnam atthāya phalāphalam yācanti, dve nālīkerāni dve tālaphalāni dve panasāni pañca ambāni pañca kadālīphalāni gaṇhantānam anivāraṇam asukarukkhato ca asukarukkhato² ca phalam gaṇhantānam anivāraṇam ruccati bhikkhusanghassā 'ti tikkhattum vattābbam tato patthāya ḡlānādīnam nāmam gahetvā yācantā gaṇhathā 'ti na vattābbā vattam pana ācikkhitābbam. nālīkerādīni iminā nāma paricchedena gaṇhantānam asukarukkhato ca asukarukkhato² ca phalam gaṇhantānam anivāraṇam katan ti anuvicaritvā pana ayaṡ madhuraphalo ambo ito gaṇhathā 'ti pi na vattābbā. phalabhājanakāle pana āḡatānam sammatena upaddhabhāḡo dātabbo. asammatenā apaloketvā dātābbam. khīna-paribbāyo vā maggagamīyasatthavāho vā añṇo vā issaro āgantvā yācati apaloketvā 'va dātābbam balakkārena gāhetvā khādanto na vāretabbo. kuddho hi so rukkhe pi chindeyya añṇam pi anattam kareyya. puggalikapariveṇam āgantvā ḡlānassa nāmena yācanto amhehi chāyādīnam atthāya ropitam, sace atthi tumhe jānāthā 'ti vattabbo.

² Bz. does not repeat this.

yadī pana phalabharitā 'va rukkhā hontī kantake bandhitvā phalavāre na khādanti, apaccāsīsanthe na hutvā dātabbam balakkārena ganhanto na vāretabbo. pubbe vuttam ev' ettha kāranam sanghassa phalārāmo hoti patijagganam na labhati, sace taṃ koci vattasīsenā jaggatī sanghass' eva hoti. athāpi kassaci patibalassa bhikkhuno imam sappurisa jaggitvā dehī ti sangho bhāram karotī, so ce vattasīsenā jaggatī, evam pi sanghass' eva hoti phātīkammam paccāsīsantassa pana tatiyabhāgena vā upaddhabhāgena vā phātīkammam kātabbam bhāriyaṃ kamman ti vatvā ettakena anicchanto pana sabbam tav' eva santakam katvā mūlabhāgaṃ dasa bhāgamattaṃ datvā jaggāhī ti pi vattabbo. garubhandattā pana mūlacchejjasena na dātabbam. so mūlabhāgaṃ datvā khādanto akatāvāsam vā katvā katāvāsam vā jaggitvā nissitakānam āramam niyyādeti, tehi pi mūlabhāgo dātabbo va. yadā pana bhikkhū sayam jaggitum pahontī, atha t'sam jaggituṃ ca na dātabbam jaggitakāle ca na vāretabbā jagganakāle yeva vāretabbā bahum tumhehi khāyītam idāni mā jaggittha bhikkhusangho yeva jaggissati ti vattabbam sace pana n'eva vattasīsenā jagganto atthī, na phātīkammena, na sangho jaggitum pahoti eko anāpucchitvā jaggitvā phātīkammam vaddhetvā paccāsīsati, apalokanākammena phātīkammam vaddhetvā dātabbam itī imam sabbam pi kammalakkhanam eva hoti *apalokanāḷkammam imāni pañca thānāni gacchati* nāttīkammattthānabhede pana sunātu me bhante saṅgho, itthannāmo itthannāmassa āyasmato upasampadāpekkho anusittho so mayā. yadī saṅghassa pattakallam itthannāmo āgaccheyyā 'ti āgacchāhī ti vattabbo ti evam upasampadāpekkhassa osāranā *osāranā* nāma. sunantu me āyasmantā, ayaṃ itthannāmo bhikkhu dhammakathiko imassa n'eva suttam āgacchati, no sutta-vibhango. so attham asallakkhetvā bhañjanacchāyāya atthaṃ paṭibāhati. yad' āyasmantānaṃ pattakallam itthannāmaṃ bhikkhuṃ vutthāpetvā avasesā imam adhikāranam vūpasameyyāmā 'ti evaṃ ubbāhikavinicchaye dhammakathikassa bhikkhuno niyāraṇā *nissāraṇā* nāma. sunātu me

bhante sangho, ajjuposatho pannaraso yadi sanghassa pattakallam sangho uposatham kareyyā 'ti evam uposathakammavasena thapitā ñatti *uposatho* nāma sunātu me bhante sangho, ajja pavāranā pannarasī yadi sanghassa pattakallam sangho pavāreyyā 'ti evam pavāranakammavasena thapitā ñatti *pavāranā* nāma sunātu me bhante sangho, itthannāmo itthannāmassa āyasmato upasampadāpekkho yadi sanghassa pattakallam aham itthannāmam anusāseyyan ti. yadi sanghassa pattakallam itthannāmo itthannāmam anusāseyyā 'ti yadi sanghassa pattakallam aham itthannāmam antarāyike dhamme puccheyyan ti. yadi sanghassa pattakallam itthannāmo itthannāmam antarāyike dhamme puccheyyā 'ti. yadi sanghassa pattakallam aham itthannāmam vinayam puccheyyan ti. yadi sanghassa pattakallam itthannāmo itthannāmam vinayam puccheyyā 'ti yadi sanghassa pattakallam aham itthannāmena vinayam puttho vissajjeyyan ti yadi sanghassa pattakallam itthannāmo itthannāmena vinayam puttho vissajjeyyā 'ti evam attānam vā param vā sammannitum thapitā ñatti *sammutti* nāma sunātu me bhante sangho, idam cīvaram itthannāmassa bhikkhuno nissaggiyam sanghassa nissattham yadi sanghassa pattakallam sangho imam cīvaram itthannāmassa bhikkhuno dadeyyā 'ti yad'āyasmantānam pattakallam āyasmantā imam cīvaram itthannāmassa bhikkhuno dadeyyun ti evam nissatthacīvarapattādīnam dānam *dānam* nāma. sunātu me bhante sangho, ayam itthannāmo bhikkhu āpattim saratī vivaratī uttānim¹ karotī desetī yadi sanghassa pattakallam aham itthannāmassa bhikkhuno āpattim paṭigganheyyan ti. yad' āyasmantānam pattakallam aham itthannāmassa bhikkhuno āpattim paṭigganheyyan ti. tena vattabbo passasī ti. āma passāmī ti. āyatim samvareyyā 'sī ti evam āpattipatiggaho *patiggaho* nāma. sunantu me āyasmantā āvāsikā, yad' āyasmantānam pattakallam idāni uposatham kareyyāma pātimokkham uddiseyyāma, āgame kāle pavāreyyāmā 'ti te ce bhikkhave bhikkhū bhaṇḍana-

kāraḥ kalahakāraḥ saṅghe adhikaranakāraḥ tam kalam
 anuvadeyyum, āvāsikena bhikkhunā byattena patibaleṇa
 āvāsikā bhikkhū ñāpetabbā, sunantu me āyasmantā āvāsikā,
 yad' āyasmantānam pattakallam idāni uposatham kareyyāma
 pātimokkham uddiseyyāma, āgame junhe pavāreyyāmā 'ti
 evam katā pavāranapaccukkadghanā *paccukkadghanā* nāma.
 sabbe h' eva ekajjam sannipatitabbaṃ, sannipatitvā byat-
 tena bhikkhunā patibaleṇa saṅgho ñāpetabbo, sunātu me
 bhante saṅgho, amhākam bhandanajātānam kalahajātānam
 vivādāpannānam viharatam bahum assamanakam ajjhā-
 cinnam bhāsitarikantam, sace mayam imāhi āpattihi
 aññamaññānam kāressāma, siyāpi tam adhikaranam kakkha-
 lattāya vālattāya bhedāya samvatteyya yadi sanghassa
 pattakallam saṅgho imaṃ adhikaranam tinavatthārakena
 vūpasameyya thapetvā thullavajjam thapetvā ghipatisam-
 yuttan ti evam tinavatthārakasa-nathena katvā sabbapatha-
 mā sabbasangāhikañatti *kammalakkhanam* nāma tathā
 tato parā ekekaṃ pakkhe ekekaṃ katvā dve ñattiyo' itti
 yathāvuttappabhedam *osāranam nissāranampe.*
kammalakkhanañ ñeva navaman ti ñattikammam imāni nāva
thānāni gacchatu ñattidu'iyaka nmatthānabhede pana Vaḍ-
ḍhassa Licchavino pattanikkujjanavasena Khandhake vuttā
nissāranā tass' eva pattukkujjanavasena vuttā osāranā ca
 veditabbā sīmāsammutī ticivareṇa avippavāsasammutī san-
 thatasammutī bhaddadesaka-senāsanaaggāhāpaka-bhaṇḍāgā-
 riya-civarapattigāhaka-civarabhājaka-yāgubhājaka-phalabhā-
 jaka-khajjabhājaka-aggamattaka - vissajjaka-sātiyaggāhapa-
 ka-pattaggāhaka-ārāṃkapesaka-sāmanerapesaka-sammutī ti
 e t ā s a m sammutināṃ vasena *sammutī* veditabbā.
 kathinacivaradāna-matacivaradānavasena *dānaṃ* vedi-
 tabbam kathinuddhāravasena *uddhāro* veditabbo. Kutī-
 vatthu-vihāravatthu-desanāvasena *desanā* veditabbā yā
 pana tinavatthārakasamathe sabbasangāhikañatti ca eke-
 kasmim pakkhe ekekaṃ ñattiñ cā 'ti tisso ñattiyo thapetvā
 puna ekasmim pakkhe ekā ekasmim pakkhe ekā 'ti dve ñatti-
 dutiya-kammavācā vuttā, tāsāṃ vasena *kammalakkhanam*

veditabbam iti *ñattidutṭiyakammam imāni satta thānāni gacchati* ñatticatutthakammattānabhede pana tajjanīyakammā-dīnam sattannam kammānam vasena *niṣṣāranā*. tesam yeva ca kammānam patippassambhanavasena *osāranā* veditabbā bhikkhunovādakasammutivasena *sammuti* veditabbā. parivāsādāna-mānattadānavasena *dānam* veditabbam. mūlāya pa'ikassanakammavasena *nggaho* veditabbo ukkhittānūvattakā attha yāvataṭṭiyakā Arittho Candakālī ca ime te yāvataṭṭiyakā 'ti imāsam ekādasannam samanubhāsanānaṃ vasena *samanubhāsanā* veditabbā upasampadal amma-abbhānakammavasena pana *kammalakkhaṇam* veditabbam iti *ñatticatutthakammam imāni satta thānāni gacckati* iti kammāni ca kammāvipattiṃ ca virahitānam kammānam thānappabhedagamaṇaṃ ca dassetvā idāni tesam kammānam kārakassa saṅghassa paricchadam dassento puna *catu-vaggakarane kamme* ti ādīm āha tass' attho paṇisato kam-mavipattivannanāyam vuttanāyena' eva veditabbo ti

kammavagga-vannanā nitthitā.

idāni yāni tāni tesam kammānam vatthubhūtaṃ sikkhā-padāni tesam paññattiyam ānisamsam dassetum *dve atthavase paṭṭiccā* 'ti ādi āraddham. tattha *ditthadhammikkānam verānam samvarāyā* 'ti pānātipātādīnam pañcannam ditthadhammika-verānam samvaratthāya pūḍaṇatthāya *samparāyikkānam verānam paṭighātāyā* 'ti vipākadukkhāsankhātānam sam-parāyikaverānam patighātattthāya samucchadanatthāya anup-pajjanatthāya¹. *ditthadhammikkānam vajjānam samvarāyā* 'ti tesam yeva pañcannam verānam samvaratthāya. *sam-parāyikkānam vajjānam* ti tesam yeva vipākadukkhānam. vipākadukkhān' eva hi idha vajjanīyabbhāvato vajjāni ti vuttāni. *ditthadhammikkānam bhayānam* ti garahā upavādo tajjanīyādīni kammāni uposathapavāranānam ṭhapanam akittipakāsaṇīyakamman ti etāni dīṭṭhadhammikabhayāni nāma. etesaṃ samvaratthāya. samparāyikabhayāni pana

¹ B2 omits anupajjanatthāya.

vipākadukkhāni yeva. tesam patighātattāya. *ditthadhammikanāṃ akusalānaṃ* ti pañcavera-dasaakusalakammapathapabhedānam akusalānam samvarattāya vipākadukkhān' eva pana akkhamatthena samparāyikā akusalāni ti vuccanti, tesam patighātattāya. *gihīnaṃ anukampāyā* 'ti aśārikānam saddhārakkhanavasena anukāmpanattāya. *pāpicchānaṃ pakkhupacchedāyā* 'ti pāpicchapuggalānaṃ ganabandhabhedanattāya ganabhojanasikkhāpadam paññattam. sesam sabbattha uttānam eva. yaṃ h' ettha vattabbam sīyā, tam sabbam pathamapārājikavannanāyam eva vuttan ti sikkhāpadesu atthavasena-vannanā nīṭṭhitā

pātimokkhādisu *pātimokkhuḍḍeso* ti bhikkhūnam pañcavidho bhikkhunīnam catubbidho parivāsadānādisu *osāraṇīyaṃ paññattan* ti atthārasasu vā tecattālisāya vā vattesu vattamānassa osāraṇīyaṃ paññattam yena kammena osāriyati, tam kammam paññattan ti attho *nissāraṇīyaṃ paññattan* ti bhandanakārakādayo yena kammena nissāriyanti, tam kammam paññattan ti attho *apaññatte* ti ādisu *apaññatte paññattan* ti sattāpattikkhandhā Kakusandhañ ca sammāsambuddham Konāgamanāñ ca Kassapañ ca sammāsambuddham ṭhapetvā antarā kenaci apaññatte sikkhāpade paññattam nāma. makkativatthuādi vinītakathā sikkhāpada *paññatte anupaññattam* sesam sabbattha uttānam evā ti.

ānisaṃsavagga-vannanā nīṭṭhitā.

idāni sabbasikkhāpadānaṃ ekekena ākārena navadhā saṅgahaṃ dassetum *nava sangahā* 'ti ādim āha tattha *vatthusaṅgaho* ti vatthunā sangaho evaṃ sesesu pi padattho veditabbo. ayam pan' ettha atthayojanā. yasmā hi ekasikkhāpadam pi avatthusmim paññattam n' atthi, tasmā sabbāni vatthunā saṅgahitāni ti evaṃ tāva vatthusangaho veditabbo. yasmā pana dve āpattikkhandhā sīlavipattiyā saṅgahitā, pañcāpattikkhandhā ācāravipattiyā, cha sikkhā-

khāpadāni ājīvavipattiyā saṅgahitāni, tasmā sabbāni pi vipattiyā sangahitāni ti evam *vipattisaṅgaho* veditabbo yasmā pana sattah' āpattihi muttam eka sikkhāpadam pi n' atthi, tasmā sabbāni āpattiyā sangahitāni ti evam *āpattisaṅgaho* veditabbo. sabbāni ca sattasu nāgaresu paññattāni ti nidānena sangahitāni ti evam *nidānasangaho* veditabbo yasmā pana ekasikkhāpadam pi ajjhācārikapuggale asati paññattam n' atthi, tasmā sabbāni puggalena sangahitāni ti evam *puggalasangaho* veditabbo. sabbāni pana pañcahi c' eva sattahi ca āpattikkhandhehi sangahitāni, sabbāni na vinā chahi samutthānehi samutthanti ti samutthānena sangahitāni sabbāni ca catūsu adhikaranesu āpattādhikaranena sangahitāni sabbāni sattahi samathehi samatham gacchanti ti samathehi saṅgahitāni. evam ettha *khandha-adhikarāṇa-samutthāna-samatha-sangahāpi* veditabbā. sesam pubbe vuttanayam evā 'ti

Samantapāsādikāya Vinayasamvannanāyam navasangahitavannanā nittitā.

nittitā ca Parivārassa anuttānatthapada-vannanā 'ti.

ettāvata ca,

Ubhatovibhanga-Khandhaka-Parivāravibhattidesanam
nātho

Vinaya-pitakaṃ vinento veneyyaṃ yam jino āha.
samadhika-sattavīsati saḥassamattena tassa ganthena
saṃvannanā samattā Samantapāsādikā nāma.
tatr' idam Samantapāsādikāya samantapāsādikattasmiṃ
ācariyaparamparato nidānavatthupphabhedā-dīpanato
parasamaya-vivajjanato sakasamaya-visuddhito c' eva
byañjana-parisodhanato padatthato pāliyojanakkamato
sikkhāpada-vinicchayato vibhaṅganayabhedā-dassanato
samppassataṃ na dissati kiñci apāsādikam yato ettha
viññūnam ayam tasmā Samantapāsādikā tv' eva
saṃvannanā pavattā vinayassa vineyyadamana-kusalena
vuttaṣṣa lokanāthena lokaṃ anukampamānenā 'ti.

Mahāatthakathañ c'eva Mahāpaccariyam eva ca
 Kurundiñ cā 'tī tisso pi Sihaḷatthakathā imā
 Buddhamitto ti nāmena vissutassa yasassino
 vīmayāññussa dhīrassa sutvā therassa santike
 Mahāmeghavanuyyāne bhūmibhāge paṭiṭṭhito
 Mahāvīhāro yo satthu mahābodhivibhūsito
 yam tassa dakkhine¹ bhāge padhānagharam uttamam
 sucicārittasīlena bhikkhusanghena sevitam
 ulārakulasambhūto sanghupatthāyako sadā
 anākulāya saddhāya pasanno ratanattaye
 Mahānigamasāmi ti vissuto tattha kārayi.
 cārupākārasañcitam yam pāsādam manoramam
 sītacchāyatarūpetam sampannasalilāsayam
 vasatā tatra pāsāde Mahānigamasāmīno
 sucisīlasamācāram theram Buddhasirivhayam
 yā uddisīvā āraddhā iddhā Vinaya-vannanā.
 pālayantassa sakalam Laṅkādhīpam nirabbudam
 rañño Sīrinivāsassa² sīripālayasassino²
 samavīsātime kheme jayasamvacchare ayam
 āraddhā ekavīsamhi sampatte parinīṭhitā
 upaddavākule loke nirupaddavato ayam
 eka samvaccharen' eva yathā nīṭṭham upāgatā.
 evam sabbassa lokassa nīṭṭham dhammupasamhitā
 sīgham gacchantu ārabbhā sabbe pi nirupaddavā.
 ciraṭṭhitattham dhammassa karontena mayā imaṃ
 saddhammabahuṃānena yañ ca puññaṃ samācitam
 sabbassa ānubhāvena tassa sabbe pi pānino
 bhavantu dhammarājassa saddhammarasasevino.
 cīram tiṭṭhatu saddhammo kāle vassam cīram pajam
 tappetu devo dhammena rājā rakkhātu medanin ti.

¹ Bz. dakkhina.

² Bz. Sīri°, sīri°.

paramavisuddha-saddhābuddhivīriya-paṭimaṇḍitena sī-
 lācārajjavamaddavādi-gunasamudaya-samuditena sakasama-
 ya-saṃmayantaragāhanaajjhogāhana-samatthena paññāveyyat-
 tiya-samannāgatena tīpitakapaṇiyattippabhede sātthakathe
 satthusāsane appatīhataññānappabhāvena mahāveyyākara-
 nena karanasampattijaṇitasukhavinīggatamadhurodāra-
 vacana-nelavanna-yuttena¹ yuttamuttavādinā vādivarena
 mahākavinā pabhinnapatisambhīdāparivāre chalabhīññā-
 patisambhīdādippabhedaguna-paṭimaṇḍite uttarīmanussa-
 dhamme suppatitthitabuddhīnaṃ theravamsappadīpānaṃ
 therānaṃ Mahāvīhāravāsīnaṃ vamsālankārabhūtena vipula
 visuddhabuddhīnā Buddhaghosa ti' garūhi gahitanāmadhey-
 yena therena katā ayam Samantapāsādikā nāma Vinayasam-
 vannaṇā.

tāva titthatu lokasmim lokanīttaran' esinaṃ
 dassentī kulaputtānaṃ nayaṃ sīlavissuddhīyā
 yāva buddho ti nāmaṃ pi suddhacittassa tādino
 lokamhi² lokajetthassa pavattati mahesino ti.